

**MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
TEISĖS MOKYKLOS
PRIVATINĖS TEISĖS INSTITUTAS**

**NERINGA JURGELYTĖ
CIVILINĖS IR VERSLO TEISĖS STUDIJŲ PROGRAMA**

**TEISĖTAS INTERESAS KAIP TEISINIS ASMENS DUOMENŲ TVARKYMO
PAGRINDAS**

Magistro baigiamasis darbas

**Darbo vadovas:
Prof. dr. Paulius Pakutinskas**

Vilnius, 2020

TURINYS

ĮVADAS	3
1. TEORINIAI TEISĖTO INTERESO ASPEKTAI	10
1.1. Duomenų valdytojo teisėto intereso samprata	12
1.2. Būtinumo sąlyga tvarkant asmens duomenis	16
1.3. Duomenų valdytojo teisėto intereso ir duomenų subjektų interesų bei pagrindinių teisių ir laisvių pusiausvyra	18
2. TEISĖTŲ INTERESŲ VERTINIMO ATLIKIMAS PRAKTIKOJE	23
2.1. Teisėto intereso identifikavimas	24
2.2. Asmens duomenų tvarkymo būtinumas	28
2.3. Balanso testas	31
2.4. Papildomos apsaugos priemonės	37
3. TEISĖTO INTERESO, KAIP TEISINIO ASMENS DUOMENŲ TVARKYMO PAGRINDO, PRIVALUMAI IR TRŪKUMAI	40
3.1. Teisėto intereso privalumai ir trūkumai lyginant su kitais asmens duomenų tvarkymo pagrindais	40
3.1.1. Sutikimo teisinis pagrindas	40
3.1.2. Sutartis, kurios viena šalis yra duomenų subjektas	45
3.1.3. Teisinė prievolė	52
3.1.4. Gyvybiniai interesai ir užduotis viešojo intereso labui arba viešosios valdžios funkcijų vykdymas	54
3.2. Kiti teisėto intereso trūkumai	56
IŠVADOS	61
PASIŪLYMAI	63
LITERATŪROS SĄRAŠAS	64
ANOTACIJA	75
ANOTACIJA ANGLŲ KALBA / ANNOTATION	76
SANTRAUKA	77
SANTRAUKA ANGLŲ KALBA / SUMMARY	78
PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ	79

IVADAS

Temos problematika. 1995 metais įsigaliojo Europos Parlamento ir Tarybos direktyva „Dėl asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo“ Nr. 95/46/EB (toliau – Direktyva 95/46/EB)¹. Tai buvo pirmasis bandymas reglamentuoti asmens duomenų apsaugą, paliekant Europos Sąjungos valstybėms narėms pakankamai laisvės jos įgyvendinimui.

Teisėtas interesas, kaip vienas iš teisinių asmens duomenų tvarkymo pagrindų, buvo įtvirtintas Direktyvos 95/46/EB 7 str. 1 d. f p. Dažnu atveju jis buvo suvokiamas, kaip išimtis ar lengvas būdas tvarkyti asmens duomenis, kai netinka joks kitas teisinis asmens duomenų tvarkymo pagrindas. Mažai dėmesio buvo skiriama teisei šio pagrindo konstrukcijos analizei, siekiamiems teisės akto leidėjų tikslams ir juo labiau teisėtų interesų vertinimui. Todėl neretai asmens duomenys buvo tvarkomi lengvabūdiškai ir pažeidžiant duomenų subjektų teisėtus interesus bei pagrindines teises ir laisves.

Atsižvelgiant į ketvirtosios pramonės revoliuciją, nulemtą spartaus informacinių technologijų tobulėjimo ir integracijos pramonėje, bei valstybėse narėse nusistovėjusią prieštaringą praktiką, buvo siekiama suvienodinti asmens duomenų apsaugos teisinį reglamentavimą ir sutelkti dar didesnę dėmesį į duomenų subjektų teises ir laisves. Dėl to, 2016 metais Europos Parlamentas ir Taryba priėmė reglamentą „Dėl fizinių asmens apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas) Nr. 2016/679 (toliau – Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas)². Tačiau, situacija dėl teisėto intereso, kaip teisinio asmens duomenų tvarkymo pagrindo, naudojimo praktiškai nepasikeitė. Dauguma duomenų valdytojų orientuojasi į savo teisėtų interesų įgyvendinimą ir balansavimui, su duomenų subjektų interesais bei pagrindinėmis teisėmis ir laisvėmis, nesuteikia didelės reikšmės.

Šis teisinis asmens duomenų tvarkymo pagrindas yra įtvirtintas Europos Sąjungos norminiuose teisės aktuose jau 25 metus, tačiau iki šiol kyla daugybė klausimų dėl tinkamo jo taikymo, kuriems akademinė bendruomenė nerodo didelio susidomėjimo. Todėl, siekiant atskleisti šios temos probleminį pobūdį, būtina išsiaiškinti šiuos klausimus: **(1) kokia yra teisėto intereso,**

¹ Europos Parlamento ir Tarybos direktyva „Dėl asmens duomenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo“ Nr. 95/46/EB. *Europos Sąjungos oficialus leidinys*. OL L 281, 1995 [interaktyvus. Žiūrėta: 2020 m. rugsėjo 10 d.]. Prieiga per internetą: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:31995L0046&from=en>

² Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas „Dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas)“ Nr. 2016/679. *Europos Sąjungos oficialus leidinys*. OL L 119, 2016 [interaktyvus. Žiūrėta: 2020 m. rugsėjo 10 d.]. Prieiga per internetą: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R0679&from=EN>>.

kaip teisinio asmens duomenų tvarkymo pagrindo, definicija; (2) kokie yra teisėtų interesų vertinimo etapai ir kokiais kriterijais būtina remtis bei kaip teisingai juos interpretuoti atliekant šį vertinimą; (3) kokiais privalumais ir trūkumais pasižymi teisėto intereso pagrindas lyginant jį su kitais teisiniais asmens duomenų tvarkymo pagrindais. Į šiuos klausimus darbo autorė atsako šiame baigiamajame darbe.

Temos aktualumas. Po Bendrojo duomenų apsaugos reglamento priėmimo, daugiausia dėmesio sulaukė baudų dydžiai, duomenų saugumo pažeidimų nuostatos, sugriežtinti reikalavimai sutikimams, privalomam duomenų subjektų informavimui, bei kiti dideli pokyčiai ir naujovės duomenų apsaugos srityje, tačiau teisėto intereso pagrindas ir toliau liko praktiškai nenagrinėtas. Dėl to, šios temos aktualumą nulemia keliami probleminiai klausimai ir nepakankamas jų ištyrimo lygis.

Keliami klausimai yra ypatingai svarbūs duomenų valdytojams ir tretiesiems asmenims, kurie yra suinteresuoti tvarkyti duomenų subjektų asmens duomenis, remiantis teisėto intereso pagrindu. Todėl jiems yra būtina aiškiai suvokti ne tik teisėto intereso pagrindo esmę, bet ir praktinę reikšmę, kad galėtų tinkamai laikytis norminiuose teisės aktuose numatytų reikalavimų, t. y. tvarkyti būtinus asmens duomenis, atsižvelgiant į poveikį duomenų subjektams, proporcingą siekiamiems tikslas, bei išvengti sankcijų. Kita vertus, tai taip pat labai svarbu ir duomenų subjektams, kadangi jie vis labiau domisi asmens duomenų apsauga bei pažeistų teisių ir laisvių gynybos priemonėmis. Jie yra suinteresuoti žinoti ne tik tai, kas ir kokius jų asmens duomenis tvarko, tačiau kokiu teisiniu pagrindu atliekamas asmens duomenų tvarkymas, kokio neigiamo poveikio jie gali tikėtis ir ko pagrįstai gali reikalauti iš duomenų valdytojo.

Ši tema taip pat yra aktuali teisės mokslui ir doktrinai bendrąją prasme, kadangi teisėtas interesas, kaip vienas iš teisinių asmens duomenų tvarkymo pagrindų, yra mažiausiai tyrinėtas. Plačiai neanalizuota teisinė šio pagrindo koncepcija, teisėtų interesų vertinimo kriterijai ir jo etapų sąsajumas bei šio pagrindo privalumai ir trūkumai. Visa tai autorė ir atskleidžia šiame darbe.

Darbo mokslinis naujumas ir tiriamos problemos ištyrimo lygis. Asmens duomenų apsauga pasaulyje nėra naujiena, tačiau aktualios teisinės literatūros nagrinėjama tema yra labai mažai. Įvairiomis asmens duomenų apsaugos temomis rašė D. Misiūnaitė-Kamarauskienė³, M.

³ Misiūnaitė-Kamarauskienė D. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktikos aktualijos pagrindinių teisių į privatų ir šeimos gyvenimą bei asmens duomenų apsaugą srityje. Vilnius: *Jurisprudencija*, 2014, 21 (4): 1233-1245 [interaktyvus. Žiūrėta: 2020 m. spalio 14 d.]. Prieiga per internetą: <<https://repository.mruni.eu/bitstream/handle/007/13390/4025-8612-1-SM.pdf?sequence=1&isAllowed=y>>.

Civilka⁴, L. Šlapimaitė⁵, D. Štītis⁶, P. Pakutinskas⁷, J. Zaleskis⁸ ir kiti mokslininkai⁹. Bendrais bruožais apie teisėto intereso pagrindą ir jo taikymą pasisakė I. Petraitytė savo daktaro disertacijoje „Asmens duomenų teisinės apsaugos principai“¹⁰, J. Zaleskis savo monografijoje „Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas ir asmens duomenų apsaugos teisė“¹¹, I. Kamara, P. De Hert „Understanding the Balancing Act Behind the Legitimate Interest of the Controller Ground: A Pragmatic Approach“¹². Tačiau, straipsnių ar mokslinių darbų, kuriuose būtų atlikta išsami mokslinė, sisteminė analizė, nėra nei Lietuvoje, nei užsienyje. Išsamiausiai teisės šaltinis šia tema yra Europos Sąjungos 29 straipsnio darbo grupės (toliau – 29 straipsnio Darbo grupė)¹³ oficiali 2014 m. balandžio 9 d. „Nuomonė 06/2014 dėl teisėtų duomenų valdytojo interesų sampratos pagal Direktyvos 95/46/EB 7 straipsnį“ (toliau – Nuomonė WP 217)¹⁴, kuriai suteikiamas *soft-law*

⁴ Civilka M., Barasnevičiūtė R. Asmens duomenų apsauga ir privatumas: sąveika su informacinės visuomenės aktualijomis. Vilnius: *Justitia*, 2007, 4: 22-38.

⁵ Civilka M., Šlapimaitė L. Asmens duomenų samprata elektroninėje erdvėje. Vilnius: *Teisė*, 2015, 96: 126-148 [interaktyvus. Žiūrėta: 2020 m. rugsėjo 14 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.zurnalai.vu.lt/teise/article/view/8761/7647>>.

⁶ Štītis D., Malinauskaitė I., Gutauskas V. Asmens duomenų apsaugos virtualiuose socialiniuose tinkluose teisinė aplinka. *Societal Innovations for Global Growth*, 2012, 1 (1): 288-308.

⁷ Pakutinskas P., Štītis D., Laurinaitis M. ir Dauparaitė I. *Tapatybės vagystė elektroninėje erdvėje: socialiniai, elektroninio verslo ir teisinio reguliavimo aspektai. Kolektyvinė mokslo monografija*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2011 [interaktyvus. Žiūrėta: 2020 m. rugsėjo 14d.]. Prieiga per internetą: <https://wdn.ipublishcentral.com/association_lithuania_serials/viewinsidehtml/28518741366912>.

⁸ Zaleskis J. ES Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas: reikšmė duomenų apsaugos teisei. *Teisė*, 2017, 103: 45-54.

⁹ Malinauskaitė-van de Castel I. *Duomenų subjekto teisės virtualiuose socialiniuose tinkluose*. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (S01). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2017 [interaktyvus. Žiūrėta: 2020 m. rugsėjo 14 d.]. Prieiga per internetą: <

<https://repository.mruni.eu/bitstream/handle/007/14648/Inga%20MalinauskaitėTeisėWWW.pdf?sequence=1&isAllowed=y>>;

Točickienė N. Asmens duomenų apsaugos reglamentavimas Europos Sąjungos ir Lietuvos Respublikos teisėje. Vilnius: *Jurisprudencija*, 2003, 44 (36): 116–125;

Jents L., Kelli A. Legal aspects of processing personal data in development and use of digital language resources: the Estonian perspective. Vilnius: *Jurisprudencija*, 2014, 21(1): 164-184 [interaktyvus. Žiūrėta: 2020 m. rugsėjo 14 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www3.mruni.eu/ojs/jurisprudence/article/view/1959/1772>>;

Gutwirth S. Short statement about the role of consent in the European data protection directive. Belgija: *Briuselio universitetas*, 2012 [interaktyvus. Žiūrėta: 2020 m. rugsėjo 28 d.]. Prieiga per internetą: <https://works.bepress.com/serge_gutwirth/80/>.

¹⁰ Petraitytė I. *Asmens duomenų teisinės apsaugos principai*. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01S). Vilnius: Vilniaus universitetas, 2013 [interaktyvus. Žiūrėta: 2020 m. rugsėjo 12 d.]. Prieiga per internetą: <<http://talpykla.elaba.lt/elaba-fedora/objects/elaba:1823635/datastreams/MAIN/content>>.

¹¹ Zaleskis J. *Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas ir asmens duomenų apsaugos teisė. Monografija*, Vilnius: VĮ Registrų centras, 2019.

¹² Kamara I., De Hert P. Understanding the Balancing Act Behind the Legitimate Interest of the Controller Ground: A Pragmatic Approach. *Brussels Privacy Hub*, 2018, 4 (12): 20 [interaktyvus. Žiūrėta: 2020 m. rugpjūčio 18, 25 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3228369>.

¹³ Direktyvos 95/46/EB 29-uosiu straipsniu įsteigta Darbo grupė asmens duomenų apsaugai tvarkant asmens duomenis (angl. *Article 29 Data Protection Working Party*).

¹⁴ Europos Sąjungos 29 straipsnio darbo grupės 2014 m. balandžio 9 d. nuomonė „Dėl teisėtų duomenų valdytojo interesų sampratos pagal Direktyvos 95/46/EB 7 straipsnį“ Nr. 06/2014, WP 217, p. 24 – 25 [interaktyvus. Žiūrėta: 2020 m. rugpjūčio 20 d.]. Prieiga per internetą: <https://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2014/wp217_en.pdf>.

teisės šaltinio statusas. Ši Nuomonė WP 217 buvo išleista, atsižvelgiant į tuo metu galiojusią Direktyvą 95/46/EB, tačiau faktas, kad ją pakeitė Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas, nesumenkino jos vertės ir aktualumo. Nors teisėto intereso, kaip teisinio asmens duomenų tvarkymo pagrindo, formuluotė pasikeitė, tačiau jo esmė išliko ta pati.

Atsižvelgiant į tai, kad šios temos neanalizuoja akademinė bendruomenė, šiame darbe pateikiama teisėto intereso pagrindo analizė neturi analogų Lietuvos doktrinoje ir tai tik dar labiau pagrindžia šio darbo naujumą ir originalumą.

Baigiamojo darbo reikšmė ir originalumas. Šio darbo reikšmę nulemia tai, kad tema vis dar nėra plačiai išnagrinėta ir probleminių klausimų, tiek teoriniu, tiek praktiniu požiūriu, yra daugiau nei atsakymų.

Darbe atlikta teisėto intereso, kaip teisinio asmens duomenų tvarkymo pagrindo, teisinio reglamentavimo, teisės doktrinos, teismų praktikos ir kitų teisės šaltinių analizė. Atskleidžiami ne tik teoriniai, bet ir praktiniai teisėto intereso probleminiai aspektai, pateikiamos šio darbo autorės įžvalgos, argumentuota kritika ir pasiūlymai. Dėl to, darbas gali būti naudingas teisės aktų kūrėjams, svarstant dėl naujų teisės aktų priėmimo ar teisės aktų pataisų. Taip pat, jis gali būti naudingas Valstybinei duomenų apsaugos inspekcijai ir teismams, sprendžiant teisėto intereso pagrindo taikymo klausimus, nagrinėjant ginčus tarp duomenų valdytojų ir duomenų subjektų ar kitų priežiūros institucijų bei analizuojant praktinį asmens duomenų tvarkymo atitikimą norminiuose teisės aktuose numatytiems reikalavimams.

Šiame darbe atskleidžiama teisėto intereso, kaip teisinio asmens duomenų tvarkymo pagrindo, samprata, nagrinėjami šio pagrindo esminiai teisėtumo elementai ir pateikiama jo definicija. Taip pat, darbe pateikiama susisteminta teisėtų interesų vertinimo etapų ir svarbiausių vertinamųjų kriterijų schema. Todėl šis darbas turėtų sudominti akademinę bendruomenę, paskatinti diskusijas ir tolimesnę nagrinėjimą.

Darbas taip pat gali būti naudingas duomenų valdytojams, kurie tvarko arba planuoja tvarkyti duomenų subjektų asmens duomenis teisėto intereso pagrindu, kadangi jame plačiai nagrinėjami susisteminti teisėtų interesų vertinimo etapai ir svarbiausi jų kriterijai, pateikiant konkrečius situacijų pavyzdžius. Analizuojant teisėto intereso privalumus ir trūkumus, lyginant juos su kitais teisiniais asmens duomenų tvarkymo pagrindais, išryškinamos problemos, su kuriomis gali susidurti duomenų valdytojai pasirinkdami šį asmens duomenų tvarkymo pagrindą bei atskleidžiamos šio asmens duomenų tvarkymo pagrindo plačios pritaikymo galimybės. Taip pat, darbas gali būti naudingas duomenų subjektams, kadangi jame išryškinama, kokiomis teisėmis gali ar negali pasinaudoti duomenų subjektai, kai jų asmens duomenys yra tvarkomi remiantis šiuo pagrindu. Be to, darbas gali būti naudingas plačiajai visuomenei švietimo tikslais.

Baigiamojo darbo tikslas – atskleisti teisėto intereso, kaip teisinio asmens duomenų tvarkymo pagrindo, teorinius ir praktinius aspektus, sukurti definiciją bei nustatyti esminius šio pagrindo privalumus ir trūkumus.

Baigiamojo darbo uždaviniai:

- 1) atskleisti teisėto intereso, kaip teisinio asmens duomenų tvarkymo pagrindo, sampratą, nustatyti esminius teisėtumo elementus ir pateikti definiciją;
- 2) nustatyti teisėtų interesų vertinimo etapus ir detalai išanalizuoti pagrindinius vertinamuosius jų kriterijus;
- 3) atskleisti teisėto intereso, kaip teisinio asmens duomenų tvarkymo pagrindo, privalumus ir trūkumus, lyginant jį su kitais teisiniais asmens duomenų tvarkymo pagrindais.

Baigiamojo darbo metodika. Rašant šį baigiamąjį darbą buvo naudojami teoriniai ir empiriniai mokslinio tyrimo metodai.

Dokumentų ir teisinės literatūros sisteminės analizės metodai buvo taikomi plačiausiai. Jų pagalba gauta informacija baigiamojo darbo uždavinių ir probleminių klausimų analizei. Buvo renkami ir analizuojami baigiamajam darbui aktualūs norminiai teisės aktai, teismų praktika, Europos Sąjungos institucijų gairės ir nuomonės, įvairūs moksliniai straipsniai ir kita teisinė literatūra. Šių metodų pagalba buvo atskleista teisėto intereso, kaip teisinio asmens duomenų tvarkymo pagrindo, samprata ir esmė bei praktinio taikymo ypatumai.

Dedukcijos metodas taikytas siekiant atskleisti teisėto intereso sampratą ir pateikiant sąvokos definiciją.

Lyginamasis metodas taikytas siekiant palyginti teisėto intereso pagrindą su kitais teisiniais asmens duomenų tvarkymo pagrindais, analizuojant norminius teisės aktus, teismų praktiką ir doktriną.

Kritinio – analitinio metodo pagalba buvo atskleisti pagrindiniai teisėtų interesų vertinimo etapų vertinamieji kriterijai ir nustatyti teisėto intereso, kaip teisinio asmens duomenų tvarkymo pagrindo, privalumai ir trūkumai. Be to, šis metodas suteikė darbo autorei galimybę pateikti savo pastebėjimus, įžvalgas, kritinį vertinimą, išvadas ir pasiūlymus.

Teleologinis metodas naudotas siekiant suvokti Bendrojo duomenų apsaugos reglamento bei kitų norminių teisės aktų turinį ir esmę, atsižvelgiant į teisės aktų leidėjų tikslus.

Lingvistinio metodo pagalba buvo pateikti svarbiausių sąvokų ir teiginių išaiškinimai, siekiant atskleisti teisėto intereso, kaip teisinio asmens duomenų tvarkymo pagrindo, teisėtumo sąlygas bei esminius teisėtų interesų vertinimo kriterijus.

Aprašomasis metodas naudotas aiškiam ir išsamiam teorinės informacijos bei su ja susijusių pavyzdžių pateikimui.

Apibendrinimo ir loginis metodai buvo naudoti sisteminant kitų metodų pagalba surinktą informaciją, pateikiant įžvalgas ir apibendrinimus bei formuluojant išvadas.

Literatūros šaltiniai buvo pasirenkami *atsitiktinės atrankos būdu*.

Baigiamojo darbo struktūra. Baigiamąjį darbą sudaro įvadas, trys dėstymo dalys, išvados ir pasiūlymai.

Pirmojoje darbo dalyje yra pateikiami teoriniai teisėto intereso, kaip teisinio asmens duomenų tvarkymo pagrindo, aspektai. Pradžioje aptariama jo paskirtis ir išskirtinumas nuo kitų teisinių asmens duomenų tvarkymo pagrindų bei esminės teisėto taikymo sąlygos. Toliau nagrinėjama jo samprata, analizuojant norminiuose teisės aktuose ir teismų praktikoje aptariamus pavyzdžius. Atskleidžiama būtinumo sąlygos reikšmė bei glaudus ryšys su duomenų kiekio mažinimo principu. Galiausiai analizuojama balanso testo reikšmė, svarbiausi teoriniai elementai ir poveikio duomenų subjektų teisėtiems interesams bei pagrindinėms teisėms ir laisvėms proporcingumas duomenų valdytojo teisėtiems interesams. Pirmoji dalis pabaigiama pateikiant apibendrinimą ir teisėto intereso definiciją. Atsižvelgiant į pateiktą teisinį reglamentavimą, atliekama praktinių aspektų analizė kitose baigiamojo darbo dalyse.

Antrojoje šio darbo dalyje orientuojamasi į teisėto intereso, kaip teisinio asmens duomenų tvarkymo pagrindo, praktinį pritaikymą. Pateikiama susisteminta teisėtų interesų vertinimo etapų schema, nagrinėjamas praktinis jo atlikimas. Atsižvelgiant į realias teismų praktikos arba hipotetines situacijas, analizuojami jo etapai, svarbiausi vertinamieji kriterijai ir rezultatų praktinė reikšmė.

Trečioji darbo dalis skirta teisėto intereso pagrindo analizei identifikuojant jo privalumus ir trūkumus. Atliekama lyginamoji teisėto intereso pagrindo ir kitų teisinių asmens duomenų tvarkymo pagrindų analizė, išryškinant problemas, su kuriomis gali susidurti duomenų valdytojai pasirinkdami šį asmens duomenų tvarkymo pagrindą. Pabaigoje darbo autorė pateikia kitas savo įžvalgas dėl teisėto intereso pagrindo trūkumų, kurie galėtų turėti praktinės reikšmės duomenų valdytojams, pasirenkant asmens duomenų tvarkymą šiuo pagrindu, bei teisės aktų kūrėjams, svarstant dėl naujų teisės aktų priėmimo ar teisės aktų pataisų.

Darbas užbaigiamas autorės pateikiamomis išvadomis, pasiūlymais, literatūros sąrašu, anotacija (lietuvių ir anglų kalbomis) bei santrauka (lietuvių ir anglų kalbomis).

Ginamieji teiginiai:

- 1) Esamas teisėtų interesų vertinimo nereglamentuotas pobūdis neužtikrina duomenų subjektų interesų bei pagrindinių teisių ir laisvių apsaugos bei suteikia duomenų valdytojams laisvę interpretacijoms ir subjektyviam požiūriui tvarkant asmens duomenis.

- 2) Teisėtas interesas yra universaliausias ir daugiausia privalumų, duomenų valdytojų atžvilgiu, turintis teisinis asmens duomenų tvarkymo pagrindas, kuris pasižymi ne tik didelėmis interpretacijos galimybėmis, bet ir plačia suteikiamų veiksmų laisve.

1. TEORINIAI TEISĖTO INTERESO ASPEKTAI

Teisėto intereso, kaip teisinio asmens duomenų tvarkymo pagrindo, sąvoka nėra pateikiama nei Bendrajame duomenų apsaugos reglamente, nei kituose nacionaliniuose, duomenų apsaugą reglamentuojančiuose, teisės aktuose. Todėl, norint pateikti termino definiciją, būtina atskleisti šio pagrindo sampratą ir išanalizuoti esminius teisėtumo kriterijus.

Teisėtas interesas, kaip teisinis asmens duomenų tvarkymo pagrindas, pirmą kartą buvo įtvirtintas Europos Parlamento ir Tarybos Direktyvoje 95/46/EB, kuri įsigaliojo 1995 m. spalio 24 d. Direktyvos 7 str. numatė, kad asmens duomenys gali būti tvarkomi tik tuo atveju, jei atitinka bent vieną iš šešių šiame straipsnyje numatytų teisinių pagrindų. Duomenų subjekto asmens duomenis galima tvarkyti tik gavus jo sutikimą (7 str. 1 d. a p.) arba toks tvarkymas būtinas vykdant sutartį, kurios viena iš šalių yra duomenų subjektas (7 str. 1 d. b p.), vykdant duomenų valdytojui numatytą teisinę prievolę (7 str. 1 d. c p.), siekiant apsaugoti gyvybinius duomenų subjekto ar kito fizinio asmens interesus (7 str. 1 d. d p.), siekiant atlikti užduotį, vykdomą viešojo intereso labui arba vykdant duomenų valdytojui pavestas viešosios valdžios funkcijas (7 str. 1 d. e p.) bei tuo atveju, jei duomenis „tvarkyti reikia dėl teisėtų interesų, kurių siekia duomenų valdytojas arba trečioji šalis (šalys), kurioms atskleidžiami duomenys, išskyrus atvejus, kai duomenų subjekto, kuriam pagal 1 straipsnio 1 dalį reikalinga apsauga, teisės ir laisvės yra viršesnės nei šie interesai.“ (7 str. 1 d. f p.).¹⁵

Atsižvelgiant į kultūrinius, ekonominius, socialinius ir technologinius pokyčius bei „siekiant veiksmingos asmens duomenų apsaugos visoje“¹⁶ (Bendrojo duomenų apsaugos reglamento preambulės 11 p.) Europos Sąjungoje, 2016 m. balandžio 27 d. buvo priimtas Europos Parlamento ir Tarybos Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas, kuris, vadovaujantis šio Reglamento 99 str. 2 d., pradėtas taikyti nuo 2018 m. gegužės 25 d. Šiuo Reglamentu taip pat siekiama panaikinti skirtingą valstybių narių Direktyvos nuostatų interpretavimą ir įgyvendinimą nacionalinėje teisėje (Bendrojo duomenų apsaugos reglamento preambulės 9 p.).¹⁷

Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 6 str. iš esmės atkartoja Direktyvos 95/46/EB 7 str. idėją, numatant, kad duomenų subjektų asmens duomenys gali būti tvarkomi tik tuo atveju, jei

¹⁵ „Dėl asmens duomenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo“, *supra note 1*, p. 10.

¹⁶ „Dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas)“, *supra note 2*, p. 3.

¹⁷ Ferretti F. Data Protection and the Legitimate Interest of Data Controllers: Much Ado about Nothing or the Winter of Rights? *Common Market Law Review*, 2014, 51 (3): 856-857 [interaktyvus. Žiūrėta: 2020 m. rugpjūčio 18 d.]. Prieiga per internetą: < https://heinonline-org.skaitykla.mruni.eu/HOL/Page?public=true&handle=hein.kluwer/cm1r0051&div=68&start_page=843&collection=kluwer&set_as_cursor=0&men_tab=srchresults>.

atitinka bent vieną iš šešių teisinių pagrindų, kurie tiesiogiai įvardinti šiame straipsnyje. Vis dėlto, teisėto intereso pagrindas formuluojamas šiek tiek tiksliau: „tvarkyti duomenis būtina siekiant teisėtų duomenų valdytojo arba trečiosios šalies interesų, išskyrus atvejus, kai tokie duomenų subjekto interesai arba pagrindinės teisės ir laisvės, dėl kurių būtina užtikrinti asmens duomenų apsaugą, yra už juos viršesni, ypač kai duomenų subjektas yra vaikas“¹⁸. Be to, Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas akcentuoja vaikų asmens duomenų tvarkymą, kuriam turi būti skirtas didesnis dėmesys, bei numato išimtį valdžios institucijos (pažymi, kad vykdydamos joms pavestas užduotis, negali vadovautis teisėto intereso pagrindu (Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 6 str. 1 d. paskutinis sakiny, preambulės 47 p.))¹⁹.

Teisėtas interesas, kaip vienas iš teisinių asmens duomenų tvarkymo pagrindų, išsiskiria nuo kitų teisinių pagrindų tuo, kad duomenų tvarkymui nėra būtinas duomenų subjekto sutikimas ir teisinis pagrindas nėra nukreiptas į konkretaus tikslo įgyvendinimą, t. y. sutarties, teisinių prievolių ar viešosios valdžios funkcijų vykdymui bei duomenų subjektų gyvybinių interesų apsaugai. Teisėtas interesas yra lankstus ir daugelyje atvejų nesudėtingai pritaikomas duomenų tvarkymo pagrindas.²⁰ Vis dėlto, jis neturėtų būti suvokiamas, kaip lengviausias būdas įteisinti bet kokią asmens duomenų tvarkymą, kai nėra galimybės pasiremti kitais Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 6 str. 1 d. numatytais pagrindais.

Remiantis Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 5 str. 1 d. b p., duomenų subjektų asmens duomenys gali būti tvarkomi tik „aiškiai apibrėžtais bei teisėtais tikslais ir toliau netvarkomi su tais tikslais nesuderinamu būdu“²¹ – tikslo apribojimo principas. Aiškiai apibrėžtais yra laikomi tokie tikslai, kurie yra detalizuoti, paaiškinti ir išreikšti lengvai suvokiama forma. Toks tikslas neturi kelti abejonių dėl jo esmės ir turinio ne tik pačiam duomenų valdytojui ar jo pavaldiems darbuotojams, bet ir duomenų subjektui, duomenų tvarkytojui ir duomenų apsaugą prižiūrinčiai institucijai.²² Tinkamai ir aiškiai apibrėžti tikslai turi būti teisėti, t. y. turi atitikti visus asmens duomenų tvarkymui keliamus reikalavimus bei būti suderinami su Europos Sąjungos ir nacionaliniais teisės aktais, reglamentuojančiais šią sritį.

Teisėtumas yra vienas iš pagrindinių principų, susijęs su teisinių asmens duomenų tvarkymo pagrindų naudojimu, kuris įtvirtintas Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 5 str. 1

¹⁸ „Dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas)“, *supra* note 2, p. 36.

¹⁹ *Ibid.*

²⁰ *What does Article 6(1)(f) say about legitimate interest?* Jungtinės Karalystės Informacijos komisaro biuro tinklapio internete skiltis [interaktyvus. Žiūrėta: 2020 m. rugpjūčio 18 d.]. Prieiga per internetą: <<https://ico.org.uk/for-organisations/guide-to-data-protection/guide-to-the-general-data-protection-regulation-gdpr/legitimate-interests/what-is-the-legitimate-interests-basis/>>.

²¹ „Dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas)“, *op cit.*, p. 35.

²² Zaleskis J., *supra* note 11, p. 119.

d. a p.: „asmens duomenys turi būti [...] tvarkomi teisėtu, sąžiningu ir skaidriu būdu (teisėtumo, sąžiningumo ir skaidrumo principas)“²³. Dėl to, teisėto intereso pagrindų, tvarkant duomenų subjektų asmens duomenis, galima remtis, jei jis atitinka tris teisėtumo sąlygas. Šias sąlygas savo monografijoje įvardija J. Zaleskis, vadovaudamasis Europos Sąjungos Teisingumo Teismo (toliau – Teisingumo Teismas) formuojama praktika²⁴: „1) tvarkyti duomenis reikia dėl teisėtų interesų, kurių siekia duomenų valdytojas arba trečioji šalis; 2) duomenis tvarkyti būtina siekiant įgyvendinti teisėtą duomenų valdytojo arba trečiosios šalies interesą (būtinumo sąlyga); 3) duomenų subjekto pagrindinės teisės ir laisvės nėra viršesnės nei duomenų valdytojo ar trečiosios šalies interesai“²⁵. Vadinasi, pirmiausia būtina identifikuoti tikrąjį duomenų valdytojo ar trečiosios šalies interesą, t. y. ko iš tiesų yra siekiama, koks yra asmens duomenų tvarkymo tikslas. Svarbu nustatyti kokius konkrečius duomenų subjektų asmens duomenis būtina tvarkyti siekiant įgyvendinti konkretų teisėtą interesą bei ar to negalima padaryti kitais būdais. Galiausiai, įvertinus pirmąsias dvi sąlygas, atliekamas balanso testas, kurio metu siekiama išsiaiškinti tikėtiną teigiamą ir neigiamą poveikį duomenų subjektų pagrindinės teisėms ir laisvės, galimas apsaugos priemonės siekiant išvengti neigiamų pasekmių bei nustatyti ar teisėti duomenų valdytojo ar trečiosios šalies interesai iš tiesų yra viršesni už duomenų subjektų interesus bei pagrindines teises ir laisves.²⁶

1.1. Duomenų valdytojo teisėto intereso samprata

Siekiant suprasti teisėto intereso sampratą, pirmiausia būtina išsiaiškinti jo požymius. 2019 m. gruodžio 11 d. Teisingumo Teismas byloje Nr. C-708/18 pažymėjo, kad „duomenų valdytojas arba trečiasis asmuo, kuriam atskleidžiami duomenys, turi turėti teisėtą tokį tvarkymą pateisinantį interesą, tvarkymo dieną jis turi būti egzistuojantis ir realus, o ne hipotetinis“²⁷. Dėl to, galima teigti, kad teisėtas interesas, kaip teisėtas asmens duomenų tvarkymo pagrindas,

²³ „Dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas)“, *supra note 2*, p. 35.

²⁴ 2019 m. liepos 29 d. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas byloje Nr. C-40/17 Fashion ID GmbH & Co. KG prieš Verbraucherzentrale NRW eV. ECLI:EU:C:2019:629, 95 pastraipa [interaktyvus. Žiūrėta: 2020 m. spalio 20 d.]. Prieiga per internetą: <

<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?jsessionid=FC07321BC62A9B48888A56395CE8DEC7?text=%2522legitimate%2Binterests%2522&docid=216555&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=9746400#ctx1> >.

²⁵ Zaleskis J., *supra note 11*, p. 159.

²⁶ Plačiau apie tai šio magistro baigiamojo darbo 2 skyriuje „Teisėtų interesų vertinimo atlikimas praktikoje“.

²⁷ 2019 m. gruodžio 11 d. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas byloje Nr. C-708/18 TK prieš pastato M5A – A laiptinės bendraturčių bendriją (rum. Asociația de Proprietari bloc M5A-ScaraA). ECLI:EU:C:2019:1064, 44 pastraipa [interaktyvus. Žiūrėta: 2020 m. rugsėjo 22 d.]. Prieiga per internetą:

<<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=221465&pageIndex=0&doclang=LT&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=3969526>>.

pasižymi dviem esminiais požymiais. Pirmiausia, jis turi būti realus. Interesas yra realus, kai jis atspindi tikrąją duomenų valdytojo veiklą ir apčiuopiamą naudą, kurios siekiama tvarkant duomenų subjektų asmens duomenis. Todėl, iš esmės neaiškus ar hipotetinis interesas nėra tinkamas pagrindas asmens duomenų tvarkymui pagal Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 6 str. 1 d. f p. Galiausiai, interesas turi egzistuoti šiuo momentu. Tai žinoma nereiškia, kad intereso įgyvendinimas negali būti nukreiptas į ateitį, tačiau nauda tvarkant asmens duomenis turi pasireikšti, kaip duomenų valdytojo siekis pasinaudoti tvarkomais asmens duomenimis nuo pat jų tvarkymo pradžios, o ne galbūt kažkada ateityje.

29 straipsnio Darbo grupė savo oficialioje Nuomonėje WP 217 pabrėžė, kad teisėto intereso samprata gali apimti labai platų teisėtų interesų spektrą, t. y. nuo tiesmukiškų ir aiškių iki ginčytinų arba nuo mažareikšmių iki labai svarbių ir įtikinamų interesų²⁸. Vis dėlto, vien faktas, kad duomenų valdytojas turi teisėtą interesą tvarkyti duomenų subjektų asmens duomenis, dar nereiškia, kad neabejotinai galima remtis Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 6 str. 1 d. f punktu.

Nei Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas, nei kiti norminiai teisės aktai nepateikia duomenų valdytojo ar trečiojo asmens teisėtų interesų sąrašo, kurie *expressis verbis* galėtų būti pripažįstami viršesniais už duomenų subjektų teisėtus interesus, pagrindines teises ir laisves²⁹. Tuo siekiama ne apriboti ar apsunkinti asmens duomenų tvarkymą, bet suteikti duomenų valdytojams ar tretiesiems asmenims daugiau laisvės interpretuojant ir pritaikant šį teisinį duomenų tvarkymo pagrindą savo veikloje. Dėl šios priežasties daugumoje teisės šaltinių yra akcentuojama asmens duomenų tvarkymo būtinumo sąlyga ir balanso testas, kurie kiekvienoje konkrečioje situacijoje turi būti vertinami individualiai.

Nors Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas nepateikia konkretaus teisėtų interesų sąrašo, tačiau pavyzdžių galima rasti jo preambulėje. Preambulės 47 punktą numato, kad duomenų tvarkymas teisėto intereso pagrindu galimas, „kai egzistuoja susijęs ir atitinkamas santykis tarp duomenų subjekto ir duomenų valdytojo, pavyzdžiui, kai duomenų subjektas yra duomenų valdytojo klientas arba dirba duomenų valdytojo tarnyboje“³⁰. Teisėtu interesu taip pat galima pasiremti tvarkant duomenų subjektų asmens duomenis tiesioginės rinkodaros, sukčiavimo prevencijos ar tapatybės nustatymo tikslais, tačiau tik tiek, kiek tai yra būtina konkretaus tikslo įgyvendinimui.

²⁸ „Dėl teisėtų duomenų valdytojo interesų sampratos pagal Direktyvos 95/46/EB 7 straipsnį“, *supra note* 14, p. 24.

²⁹ Zaleskis J., *supra note* 11, p. 160.

³⁰ „Dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas)“, *supra note* 2, p. 9.

Duomenų valdytojai, kurie, atsižvelgiant į įmonių grupių ar įstaigų organizacinę struktūrą, yra tarpusavyje susiję, gali turėti teisėtą interesą vidaus administracinių tikslų įgyvendinimui ir tuo pagrindu ne tik tvarkyti klientų ar darbuotojų asmens duomenis, bet ir dalintis jais tarpusavyje (Bendrojo duomenų apsaugos reglamento preambulės 48 p.)³¹. Taip pat, Bendrojo duomenų apsaugos reglamento preambulės 49 punktą numato, kad teisėto intereso pagrindu tvarkant duomenų subjektų asmens duomenis gali pasiremti įvairios valdžios institucijos, kompiuterinių incidentų ar kompiuterinių saugumo incidentų tyrimo tarnybos, elektroninių ryšių ir saugumo technologijų ar šių paslaugų teikėjai, kai yra siekiama užtikrinti tinklo ir / ar informacijos saugumą.³²

Kaip minėta anksčiau, teisėto intereso identifikavimas yra tik vienas iš teisėtumo požymių. Dėl šios priežasties, 29 straipsnio Darbo grupė pateikia nebaigtinį situacijų sąrašą, kai duomenų valdytojo ar trečiojo asmens teisėtas interesas hipotetiškai galėtų būti viršesnis už duomenų subjektų interesus, pagrindines teises ir laisves (neatmetant galimybes, kad balanso testo metu gali būti nustatyta priešingai). Duomenų valdytojo teisėtas interesas tam tikrose situacijose gali būti viršesnis, kai siekiama pasinaudoti saviraiškos laisve ar teise į informaciją, įskaitant žiniasklaidą ar įvairias meno rūšis. Taip pat, siunčiant nekomercinius pranešimus, kuriais siekiama pateikti aktualią informaciją apie politinių partijų ar labdarų veiklą bei jų veiklai skirtų lėšų rinkimą, reikalavimus įvykdyti teises prievolės ar informuoti apie skolų išieškojimą neteisėtine tvarka. Teisėtas interesas gali būti tinkamu teisiniu asmens duomenų tvarkymo pagrindu atliekant sukčiavimo ir pinigų plovimo prevenciją, vykdant tiesioginę rinkodarą bei kitų rinkodaros ar reklamos skleidimo formų panaudojimo atveju. Juo taip pat įmanoma remtis darbdaviui / duomenų valdytojui, kai fizinės apsaugos, darbo saugos ir sveikatos bei valdymo tikslais yra vykdomas darbovietės ir darbuotojų stebėjimas darbo vietoje ar tvarkomi duomenų subjektų asmens duomenys įgyvendinant informavimo schemas (angl. *whistle-blowing schemes*). Teisėtas interesas gali pasireikšti ir tais atvejais, kai siekiama palaikyti informacinių technologijų ir kompiuterinių tinklų apsaugą bei integruojant naujas kompiuterinės apsaugos priemones.³³ Galiausiai, teisėtu interesu, kaip teisiniu asmens duomenų tvarkymo pagrindu, galima remtis tvarkant duomenų subjektų asmens duomenis moksliniais, istoriniais ir statistiniais tikslais bei atliekant įvairius tyrimus (tame tarpe ir rinkodaros tyrimus).³⁴

Duomenų subjektų asmens duomenų tvarkymas galimas ne tik duomenų valdytojo, tačiau ir trečiosios šalies teisėtais interesais. Remiantis Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 4 str. 10

³¹ „Dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas)“, *supra note 2*, p. 9.

³² *Ibid.*

³³ *Ibid*, p. 25.

³⁴ *Ibid*, p. 24.

p., trečiajā šalimis yra laikomas „fizinis arba juridinis asmuo, valdžios institucija, agentūra ar kita įstaiga, kuri nėra duomenų subjektas, duomenų valdytojas, duomenų tvarkytojas, arba asmenys, kuriems tiesioginiu duomenų valdytojo ar duomenų tvarkytojo įgaliojimu leidžiama tvarkyti asmens duomenis“³⁵. Teisėto intereso pagrindu trečiajai šaliai gali būti suteikiama prieiga prie atitinkamų duomenų bazių ar archyvų, kai atliekami istoriniai ar moksliniai tyrimai. Be to, tam tikrais atvejais trečioji šalis gali turėti teisėtą interesą gauti duomenis iš konkrečių duomenų valdytojų, kai kalbama apie neteisėtų veiklų (pavyzdžiui, kyšininkavimo, pinigų plovimo, kelių eismo taisyklių pažeidimo, žalos padarymo ir kt.) ir jas atlikusių asmenų nustatymą, kiek tai suderinama su DBAR 6 str. 1 d. f punktu.³⁶

Trečiosios šalies teisę tvarkyti asmens duomenis teisėto intereso pagrindu geriausiai iliustruoja Teisingumo Teismo praktika. 2014 m. gegužės 13 d. Teisingumo Teismas sprendimu Nr. C-131/12 pripažino, kad paieškos variklio eksploatuotojas, kaip duomenų valdytojas, gali remtis teisėto intereso pagrindu pagal Direktyvos 95/46/EB 7 str. f p. (dabar Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 6 str. 1 d. f p.).³⁷ Taip pat, atkreipė dėmesį, kad „paieškos variklio eksploatuotojo ekonominio intereso tvarkyti tokius duomenis nepakanka tam, kad būtų galima jį pateisinti. Tačiau, kadangi nuorodų pašalinimas iš rezultatų sąrašo, priklausomai nuo atitinkamos informacijos turinio, gali turėti poveikio teisėtam internetų, kurie gali būti suinteresuoti turėti prieigą prie jos, interesui, tokiose situacijose, kokia nagrinėjama pagrindinėje byloje [...] būtina atlikti teisėtų interesų vertinimą. Nepaisant to, kad (įterpta darbo autorės) duomenų subjekto teisės paprastai yra viršesnės ir už šių internetų interesus, ši pusiausvyra konkrečiais atvejais gali priklausyti nuo atitinkamos informacijos pobūdžio ir jos ypatingumo duomenų subjekto privačiam gyvenimui, taip pat nuo visuomenės intereso gauti prieigą prie šios informacijos, kuris gali skirtis, visų pirma, atsižvelgiant į duomenų subjekto padėtį viešajame gyvenime“³⁸.

Kitas, trečiojo asmens teisėto intereso pavyzdys – 2017 m. gegužės 4 d. Teisingumo Teismo sprendimas Nr. C-13/16. Įvykus eismo įvykiui, Rygos savivaldybės įmonė „Rīgas satiksme“ (trečiasis asmuo, toliau – „Rīgas satiksme“) kreipėsi į Rygos apskrities viešosios tvarkos policijos Kelių eismo administracinių pažeidimų skyrių (duomenų valdytoją) su prašymu pateikti

³⁵ „Dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas)“, *supra note 2*, p. 34.

³⁶ „Dėl teisėtų duomenų valdytojo interesų sampratos pagal Direktyvos 95/46/EB 7 straipsnį“, *supra note 14*, p. 28-29.

³⁷ 2014 m. gegužės 13 d. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas Nr. C-131/12 Google Spain SL ir Google Inc. prieš Ispanijos duomenų apsaugos agentūrą (isp. Agencia Española de Protección de Datos, trump. AEPD), Mario Costeja González. ECLI:EU:C:2014:317, 73 pastraipa [interaktyvus. Žiūrėta: 2020 m. rugsėjo 13 d.]. Prieiga per internetą:

<<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?jsessionid=1E6C91B2A2A06556C72B3BB0B660D91D?text=&docid=152065&pageIndex=0&doclang=LT&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=18005485>>.

³⁸ *Ibid*, 81 pastraipa.

duomenis, t. y. vardą, pavardę, tapatybės numerį ir adresą, apie asmenį, kuris sukėlė eismo įvykį ir padarė turtinės žalos „Rīgas satiksme“. Teisingumo Teismas neabejotinai pripažino, kad „trečiosios šalies interesas gauti asmeninės informacijos apie asmenį, kuris padarė žalos jo nuosavybei, siekiant kreiptis į teismą dėl žalos atlyginimo, yra teisėtas interesas“³⁹, tačiau kartu pažymėjo, kad trečiojo asmens teisė tvarkyti duomenų subjektų asmens duomenis, remiantis teisėto intereso pagrindu, nesukuria pareigos duomenų valdytojui perduoti prašomus duomenis. Perduodant tokius asmens duomenis taip pat būtina atsižvelgti į balanso testo rezultatus bei nacionalinius teisės aktus.⁴⁰

Apibendrinant, tai kas buvo aptarta, galima teigti, kad teisėtas interesas yra lankstus teisinis asmens duomenų tvarkymo pagrindas, kuris nereikalauja nustatyti konkretaus teisėtą interesą atspindinčių situacijų sąrašo. Todėl, darbo autorės nuomone, teisėtas interesas iš esmės turėtų būti suvokiamas kaip tikras, aiškus ir reikšmingas bei šiuo metu egzistuojantis duomenų valdytojo ar trečiojo asmens poreikis tvarkyti duomenų subjektų asmens duomenis tam, kad netolimoje ateityje būtų gaunama apčiuopiama nauda. Be to, Bendrojo duomenų apsaugos reglamento preambulėje, 29 straipsnio Darbo grupės Nuomonėje WP 217 ir kituose teisės šaltiniuose pateiktų pavyzdžių pakanka tam, kad būtų galima aiškiai suvokti jo pritaikymo galimybes.

1.2. Būtinumo sąlyga tvarkant asmens duomenis

Asmens duomenų tvarkymas, remiantis teisėto intereso pagrindu (Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 6 str. 1 d. f p.), yra galimas, jei jis yra būtinas. Būtinumo sąlyga įpareigoja duomenų valdytoją ar trečiąjį asmenį tiksliai identifikuoti duomenų tvarkymo tikslą ir nustatyti asmens duomenis, kurių reikia konkretaus tikslo įgyvendinimui. Ši sąlyga, taip pat, yra glaudžiai susijusi su duomenų kiekio mažinimo principu, įtvirtintu Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 5 str. 1 d. c punkte, kuris „laikomas besąlygiška asmens duomenų apsaugos dalimi ir visuotinai pripažįstamas kaip vienas iš gerosios praktikos aspektų“⁴¹.

³⁹ 2017 m. gegužės 4 d. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas Nr. C-13/16 Rygos apskrities viešosios tvarkos policijos Kelių eismo administracinių pažeidimų skyrius prieš Rygos savivaldybės įmonę „Rīgas satiksme“. EU:C:2017:336, 2 ir 29 pastraipos [interaktyvus. Žiūrėta: 2020 m. rugpjūčio 23 d.]. Prieiga per internetą: <<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=190322&doclang=LT>>.

⁴⁰ Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas Nr. C-13/16, *supra* note 39, 34 pastraipa.

⁴¹ Štareikė E., Kausteklytė-Tunkevičienė S. Pagrindinės duomenų subjektų teisės ir jų užtikrinimas pagal ES Bendrąjį duomenų apsaugos reglamentą. Visuomenės saugumas ir viešoji tvarka, *mokslinių straipsnių rinkinys*, 2018, 20, p. 305 [interaktyvus. Žiūrėta: 2020 m. spalio 14 d.]. Prieiga per internetą: <https://repository.mruni.eu/bitstream/handle/007/15263/%c5%a0tareik%c4%97_2018_VSVT.pdf?sequence=1&iAllowed=y>.

Duomenų kiekio mažinimo principas numato, kad tvarkomi asmens duomenys turi būti „adekvatūs, tinkami ir tik tokie, kurių reikia siekiant tikslų, dėl kurių jie tvarkomi“⁴². Tinkamais duomenimis yra laikomi tokie duomenys, kurie yra iš esmės reikšmingi ir padeda pasiekti užsibrėžtus duomenų tvarkymo operacijų tikslus. Dėl šios priežasties yra draudžiama tvarkyti bet kokius kitus asmens duomenis, kurie nėra susiję su aiškiai apibrėžtais ir teisėtais tikslais.⁴³

Tvarkomų duomenų adekvatumą I. Petraitytė, savo disertacijoje „Asmens duomenų teisinės apsaugos principai“, apibrėžia per proporcingumą siaurąją prasme. Ji teigia, kad „proporcingumo reikalavimas apima visus asmens duomenų tvarkymo niuansus – asmens duomenų tvarkymo trukmę, duomenų subjektų, kurių asmens duomenys tvarkomi, grupes, tvarkomų asmens duomenų kategorijas, asmens duomenų tvarkymo būdus, atskirus asmens duomenų tvarkymo veiksmus“⁴⁴. Todėl, darbo autorės nuomone, adekvatumas atspindi pusiausvyrą tarp tvarkomų asmens duomenų, su visais I. Petraitytės nurodytais niuansais, ir siekiamų aiškiai apibrėžtų ir teisėtų duomenų valdytojo tikslų, t. y., kad tvarkomi asmens duomenys yra proporcingi / ekvivalentūs siekiamiems tikslams.

Paskutinis, tačiau tolygiai svarbus, duomenų kiekio mažinimo principo elementas yra duomenų tvarkymo būtinybė siekiamam tikslui. Bendrojo duomenų apsaugos reglamento preambulės 39 punktą numato, kad kiekvienu konkrečiu atveju būtina apsvarstyti visas įmanomas tikslo įgyvendinimo alternatyvas ir asmens duomenis tvarkyti tik tais atvejais, kai to negalima padaryti kitomis priemonėmis⁴⁵.

Apibendrinant duomenų kiekio mažinimo principo įtaką duomenų tvarkymo būtinumo sąlygos vertinimui, galima teigti, kad iš esmės principas neįpareigoja duomenų valdytojo sumažinti tvarkomų asmens duomenų kiekio iki visiško minimumo. Šiuo principu siekiama apibrėžti asmens duomenų kiekio ribų nustatymo taisykles, kuriomis duomenų valdytojas turi vadovautis sprenddamas kokius asmens duomenis jam būtina tvarkyti įgyvendinant savo teisėtą interesą bei kokius duomenis jis pagrįstai gali tvarkyti, atsižvelgdamas į atitiktą duomenų apsaugą reglamentuojantiems norminiams teisės aktams.

⁴² „Dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas)“, *supra note 2*, p. 35.

⁴³ Handbook on European data protection Law. 2018 edition. Liuksemburgas: *Imprimerie Centrale*, 2018, p. 125-127 [interaktyvus. Žiūrėta: 2020 m. spalio 18 d.]. Prieiga per internetą: <https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-coe-edps-2018-handbook-data-protection_en.pdf>.

⁴⁴ Petraitytė I., *supra note 10*, p. 176.

⁴⁵ „Dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas)“, *op cit.*, p. 7.

1.3. Duomenų valdytojo teisėto intereso ir duomenų subjektų interesų bei pagrindinių teisių ir laisvių pusiausvyrą

Vien tai, kad duomenų valdytojas turi teisėtą interesą tvarkyti duomenų subjektų asmens duomenis, dar nereiškia, kad asmens duomenys gali būti tvarkomi remiantis Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 6 str. 1 d. f punkte įtvirtintu teisėto intereso pagrindu. Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas *expressis verbis* nurodo, kad šiuo teisiniu asmens duomenų tvarkymo pagrindu galima remtis tik tuo atveju, jei duomenų valdytojo ar trečiosios šalies teisėtas interesas yra viršesnis už duomenų subjekto interesus bei pagrindines teises ir laisves. Tai reiškia, kad būtina atlikti balanso testą.

Atliekant balanso testą siekiama įvertinti realų poveikį duomenų subjektams bei nustatyti, kurios šalies – duomenų valdytojo ar duomenų subjekto – teisėti interesai ar pagrindinės teisės ir laisvės yra viršesni vieni už kitus.

Bendrojo duomenų apsaugos reglamento preambulės 75 punktas numato įvairių tikimybių ir pavojų duomenų subjektų pagrindinėms teisėms ir laisvėms sąrašą, į kurį svarbiausia atsižvelgti atliekant balanso testą⁴⁶. Nustaćius šiame punkte pateiktas rizikas, labiausiai tikėtina, jog duomenų valdytojo teisėti interesai bus nusverti duomenų subjekto naudai ir duomenų tvarkymas Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 6 str. 1 d. f p. pagrindu bus draudžiamas. Balanso testo metu būtina įvertinti ne tik paties duomenų valdytojo galimus veiksmus duomenų subjektų atžvilgiu, tačiau ir tai kokio poveikio (veiksmų ar sprendimų) būtų galima tikėtis iš trečiųjų asmenų. Tikėtina, kad duomenų subjekto pagrindinės teisės ir laisvės bus pripažįstamos viršesnėmis ir nusveriančiomis duomenų valdytojo teisėtus interesus, jei dėl asmens duomenų tvarkymo duomenų subjektas galėtų būti diskriminuojamas, nukentėtų jo reputacija, garbė ir orumas, būtų atskleisti konfidencialūs ar jautrūs asmens duomenys, duomenų subjektas prarastų galimybę naudotis ir kontroliuoti savo duomenis bei kitais atvejais, kai jam gali būti padaroma didelės socialinės, ekonominės ar kitokio pobūdžio žalos.⁴⁷

Balanso testo metu svarbu įvertinti finansinių nuostolių atsiradimo riziką. 29 straipsnio Darbo grupės nuomone, tokia žala galima, pavyzdžiui, įvykus duomenų saugumo pažeidimui. Atskleidus tam tikrus asmens duomenis gali būti įvykdyta asmens tapatybės vagystė ar kitokio pobūdžio sukčiavimas. Be to, sunaikinus ar pakeitus jautrius medicininius asmens duomenis, duomenų subjektui gali būti padaroma materialinė ir nematerialinė žala. Pavyzdžiui, laiku

⁴⁶ „Dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas)“, *supra note 2*, p. 15.

⁴⁷ *Ibid.*

nesuteikiamas būtinas gydymas, klaidingai vertinama ligos eiga, atliekama nebūtina intervencinė procedūra, paskiriami netinkami medikamentai ir kt.⁴⁸

Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 6 str. 1 d. f p. akcentuoja vaikų asmens duomenų tvarkymą. Duomenų valdytojui nėra draudžiama tvarkyti vaikų asmens duomenis teisėto intereso pagrindu, tačiau įstatymų leidėjo nuomone, tokiam duomenų tvarkymui turėtų būti skiriamas didesnis dėmesys⁴⁹. Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas nepateikia vaiko apibrėžimo, todėl tikslinga vadovautis nacionaliniais teisės aktais.⁵⁰ Remiantis Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo (toliau – Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas) 2 str. 11 d., vaiku yra laikomas asmuo, kuriam dar nėra suėję 18 metų, tačiau kituose Lietuvos Respublikos teisės aktuose gali būti numatyta išimčių.⁵¹ Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 8 str. 1 d. numatyta, kad sutikimą savarankiškai asmuo gali duoti sulaukęs 16 metų amžiaus.⁵² Tačiau, valstybėms narėms suteikiama šiek tiek lankstumo, todėl jos savo norminiuose teisės aktuose gali numatyti ir mažesnę amžiaus limitą sutikimui, bet ne mažiau nei 13 metų.⁵³ Lietuvos Respublikos nacionaliniuose teisės aktuose numatyta, kad sutikimas dėl siūlomų informacinių visuomenės paslaugų suteikimo gali būti duodamas nuo 14 metų (Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo (toliau – Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymas) 6 str.)⁵⁴, o sveikatos priežiūros paslaugos gali būti teikiamos tik gavus 16 metų amžiaus asmens sutikimą (Lietuvos Respublikos pacientų teisių ir žalos sveikatai atlyginimo įstatymo 14 str.)⁵⁵. Tačiau, nė viename iš minėtų teisės aktų nėra nurodyta viršutinė vaiko amžiaus riba. Dėl to, vaikas, pagal Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 6 str. 1 d. f p., turėtų būti suvokiamas kaip asmuo iki 18 metų (Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo 1 str. 11 d.)⁵⁶.

⁴⁸ „Dėl teisėtų duomenų valdytojo interesų sampratos pagal Direktyvos 95/46/EB 7 straipsnį“, *supra note* 14, p. 37.

⁴⁹ Zaleskis J., *supra note* 11, p. 163.

⁵⁰ Schioppa S. D. Brief considerations on processing a child's personal data. *Just et Civitas: A Journal of Social and Legal Studies*, 2019, 6 (2/2019): 24 [interaktyvus. Žiūrėta: 2020 m. rugpjūčio 22 d.]. Prieiga per internetą: <https://heinonline-org.skaitykla.mruni.eu/HOL/Page?public=true&handle=hein.journals/juseciv2019&div=20&start_page=23&collection=journals&set_as_cursor=0&men_tab=srchresults>.

⁵¹ Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas Nr. I-1234. *Valstybės žinios*, 1996, Nr. 33-807 [interaktyvus. Žiūrėta: 2020 m. rugpjūčio 27 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.C8205E261830/asr>>.

⁵² „Dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas)“, *supra note* 2, p. 38. 8 straipsnis

⁵³ Europos Sąjungos 29 straipsnio darbo grupės 2020 m. gegužės 4 d. gairės „Dėl sutikimo pagal Reglamentą 2016/679“ Nr. 05/2020, p. 26, 125-126 pastraipos [interaktyvus. Žiūrėta: 2020 m. spalio 29 d.]. Prieiga per internetą: <https://edpb.europa.eu/sites/edpb/files/files/file1/edpb_guidelines_202005_consent_en.pdf>.

⁵⁴ Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymas. *Valstybės žinios*, 1996, Nr. 63-1479, 6 str. [interaktyvus. Žiūrėta: 2020 m. rugsėjo 28 d.]. Prieiga per internetą: <<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.29193/asr>>.

⁵⁵ Lietuvos Respublikos pacientų teisių ir žalos sveikatai atlyginimo įstatymas. *Valstybės žinios*, 1996, Nr. 102-2317 [interaktyvus. Žiūrėta: 2020 m. spalio 29 d.]. Prieiga per internetą: <<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.31932/asr>>.

⁵⁶ Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas, *op cit*.

Vaikui, kaip duomenų subjektui, yra sunkiau įgyvendinti savo turimas teises duomenų apsaugos srityje, t. y. teisė būti tinkamai informuotam apie duomenų tvarkymą bei susipažinti su tvarkomais duomenimis, teisė nesutikti su duomenų tvarkymu ir kt. Vaikai yra labiausiai pažeidžiama duomenų subjektų kategorija⁵⁷ dėl amžiaus, suvokimo ir išprusimo lygio, vystymosi ypatumų ir kitų objektyvių priežasčių.⁵⁸ Dėl to, turi būti skiriamas didesnis dėmesys atliekant balanso testą, kadangi padidinta vaiko, kaip duomenų subjekto, teisių ir laisvių apsauga gali nusverti duomenų valdytojo teisėtus interesus duomenų subjekto naudai.⁵⁹

Balanso testo metu yra vertinamas ne tik asmens duomenų tvarkymo poveikis duomenų subjektams, tačiau ir apsaugos priemonės, kurios padeda sumažinti arba užkirsti kelią neigiamų padarinių atsiradimui. Jei balanso testo rezultatai yra palankesni duomenų subjektų naudai arba tarp duomenų valdytojo teisėto intereso ir duomenų subjektų teisėtų interesų bei pagrindinių teisių ir pareigų yra pusiausvyra, tai rizikų mažinimo priemonės (organizacinės arba technologinės) gali padėti nusverti balanso testo vertinimą duomenų valdytojo naudai. Tinkamomis rizikų mažinimo priemonėmis galėtų būti laikomas asmens duomenų anonimizavimas, šifravimas, privatumą gerinančių informacinių technologijų įdiegimas ir kt. Įtraukus šias apsaugos priemones į balanso testą, būtų galima pamatyti ne teorinį, o labiau pragmatiškesnį ir realesnį asmens duomenų tvarkymo poveikio vertinimą duomenų subjektų atžvilgiu. Vis dėlto, reikia nepamiršti, kad apsaugos priemonių nustatymas yra tik vienas iš vertinamųjų kriterijų, bet ne esminis rodiklis, nusveriantis balanso testo rezultatus į duomenų valdytojo pusę.⁶⁰

Kitas, labai svarbus kriterijus, į kurį būtina atsižvelgti – prielaida, kad duomenų subjektas tikisi tokio jo asmens duomenų tvarkymo. Bendrojo duomenų apsaugos reglamento preambulės 47 punktą numato, kad duomenų subjektų asmens duomenys negali būti tvarkomi, jei duomenų subjektas pagrįstai nesitiki tokio duomenų tvarkymo, net ir tuo atveju, jei balanso testo metu yra nustatoma, jog duomenų subjektų interesai bei pagrindinės teisės ir laisvės nėra viršesni už duomenų valdytojo teisėtus interesus.⁶¹ Šios prielaidos nustatymas yra glaudžiai susijęs su teise būti tinkamai informuotam apie asmens duomenų tvarkymą. Vadovaujantis duomenų tvarkymo sąžiningumo ir skaidrumo principais (Bendrojo duomenų apsaugos reglamento preambulės 60 p.), duomenų subjektui turi būti pateikta visa informacija (atitinkanti bendruosius ir specialiuosius reikalavimus pagal Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 13 ir 14 str.) apie jo asmens duomenų tvarkymą, tame tarpe nurodant ir ne tik duomenų tvarkymo tikslą, teisinį pagrindą, bet ir galimą

⁵⁷ Schioppa S. D., *supra note* 50, p. 23.

⁵⁸ „Dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas)“, *supra note* 2, p. 15.

⁵⁹ Kamara I. ir De Hert P., *supra note* 12, p. 20.

⁶⁰ Kamara I. ir De Hert P., *supra note* 12, p. 15-16.

⁶¹ „Dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas)“, *op cit.*, p. 9.

poveikį. Praktikoje pasitaiko situacijų, kai duomenų subjektams yra pateikiamas informacinis pranešimas apie jų asmens duomenų tvarkymą, tačiau jame nėra nurodoma visa informacija. Pavyzdžiui, informaciniame pranešime nurodoma, kad duomenų subjektų asmens duomenys bus tvarkomi remiantis sutikimo pagrindu (Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 6 str. 1 d. a p.) X tikslui įgyvendinti ar teisinės prievolės įvykdymui (Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 6 str. 1 d. c p.), tačiau nenurodoma, kad tuo pačiu metu gali būti tvarkomi asmens duomenys, kurie būtini duomenų valdytojo teisėto intereso įgyvendinimui. Šiuo atveju duomenų subjektas supranta, kad jo asmens duomenys gali būti tvarkomi Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 6 str. 1 d. a ir c punktuose numatytais pagrindais, tačiau negali pagrįstai tikėtis tolimesnio jo asmens duomenų tvarkymo teisėto intereso pagrindu. Dar blogiau, jei duomenų subjektui iš vis nėra pateikiamas informacinis pranešimas apie jo asmens duomenų tvarkymą. Tokiu atveju yra pažeidžiamos imperatyvios teisės aktų nuostatos ir joks asmens duomenų tvarkymas, bet kokiu teisiniu pagrindu, iš vis nėra galimas. Faktas, kad asmuo gali numanyti kokiu pagrindu ir tikslais yra tvarkomi jo asmens duomenys, nepaneigia duomenų valdytojo pareigos informuoti apie tai duomenų subjektus. Dėl to, tik tinkamai informuotas asmuo, gali pagrįstai tikėtis jo asmens duomenų tvarkymo teisėto intereso pagrindu.

Pabaigai pasakytina, kad neužtenka nustatyti, jog asmens duomenų tvarkymas yra būtinas duomenų valdytojo ar trečiojo asmens teisėtų interesų įgyvendinimui. Toks asmens duomenų tvarkymas turi atitikti dar dvi kumuliacines sąlygas. Pirmiausia, būtina nustatyti, kad duomenų valdytojo teisėti interesai yra viršesni už duomenų subjektų teisėtus interesus bei pagrindines teises ir laisves atliekant balanso testą. Šio testo metu yra įvertinamas realus tikėtinas poveikis duomenų subjektų pagrindinėms teisėms ir laisvėms (tame tarpe teisėms ir laisvėms duomenų apsaugos srityje), atsižvelgiant tiek į patį duomenų subjektą, duomenų valdytoją, trečiuosius asmenis, apsaugos priemones ir kitus esminius kriterijus, galinčius turėti tiek teigiamo, tiek neigiamo poveikio⁶². Galiausiai, duomenų subjektai turi būti tinkamai informuoti apie jų asmens duomenų tvarkymą ir pagrįstai tikėtis tokio tvarkymo. Todėl, teisiniu požiūriu, asmens duomenų tvarkymas teisėto intereso pagrindu yra negalimas, jei bent viena iš sąlygų nėra tinkamai įgyvendinta.

⁶² Watts M. Consent versus legitimate interests: Part 2. *Privacy & Data Protection*, 2019, 19 (3): 6-9 [interaktyvus. Žiūrėta: 2020 m. rugpjūčio 29 d.]. Prieiga per internetą: < [21](https://1-next-westlaw-com.skaitykla.mruni.eu/Document/IAE8491A0352011E99CF2976FF97A93A8/View/FullText.html?navigationPath=Search%2Fv1%2Fresults%2Fnavigation%2Fi0ad604ac0000017585013eb772d2829b%3FNav%3DINTERNATIONAL-ANALYTICAL%26navQualifier%3DI1decd440a08911e28578f7ccc38dcbee%26listQualifier%3DI1decd440a08911e28578f7ccc38dcbee%26fragmentIdentifier%3DIAE8491A0352011E99CF2976FF97A93A8%26parentRank%3D0%26startIndex%3D1%26contextData%3D%2528sc.Search%2529%26transitionType%3DSearchItem&listSource=Search&listPageSource=7a1de3429affe65d44f068e662608387&list=INTERNATIONAL-ANALYTICAL&rank=1&sessionScopeld=364fd7da5e9fb1b24289e1558b41ab121d3b0d9afd645ed3043f593ee204cd13&originationContext=Search%20Result&transitionType=SearchItem&contextData=%28sc.Search%29>.</p></div><div data-bbox=)

Apibendrinant pirmąjį skyrių, galima teigti, kad esminiais teisėto intereso, kaip teisinio asmens duomenų tvarkymo pagrindo, teisėtumo elementais yra pripažįstami: (1) aiškus, reikšmingas ir realus poreikis tvarkyti duomenų subjektų asmens duomenis; (2) būtinas poreikis tvarkyti konkrečius asmens duomenis ir konkretų jų kiekį, tam, kad būtų įgyvendintas interesas; (3) subalansuotas realus tikėtinas poveikis duomenų subjektų interesams bei pagrindinėms teisėms ir laisvėms bei proporcingas siekiamiems duomenų valdytojo ar trečiojo asmens interesams. Dėl to, atsižvelgdama į teisėto intereso sampratą ir išnagrinėjusi teisėtumo elementus, darbo autorė pateikia tokią definiciją: Teisėtas interesas (kaip teisinis asmens duomenų tvarkymo pagrindas) – bet koks tikras, aiškus, reikšmingas, būtinas, subalansuotas ir šiuo metu egzistuojantis poreikis tvarkyti duomenų subjektų asmens duomenis tam, kad netolimoje ateityje būtų gaunama apčiuopiama bet kokio pobūdžio nauda.

2. TEISĖTŲ INTERESŲ VERTINIMO ATLIKIMAS PRAKTIKOJE

Tvarkant duomenų subjektų asmens duomenis Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 6 str. 1 d. a-e punktuose nurodytais pagrindais nėra reikalauja atlikti jokių papildomų testų ar vertinimo. Nustatomas duomenų tvarkymo tikslas, pasirenkamas teisinis duomenų tvarkymo pagrindas ir pradedamos įgyvendinti asmens duomenų tvarkymo operacijos. Teisėto intereso pagrindas išsiskiria iš kitų pagrindų tuo, kad pradedant asmens duomenų tvarkymą būtina atlikti teisėtų interesų vertinimą.⁶³ Šio vertinimo tikslas – nustatyti ar duomenų valdytojas turi teisėtą interesą, kuriuo remiantis siekia tvarkyti asmens duomenis, ir ar duomenų subjektų interesai bei pagrindinės teisės ir laisvės nėra viršesni už tokį duomenų valdytojo teisėtą interesą.

Nei Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas, nei Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymas nėra imperatyviai nurodyta, kad privaloma atlikti teisėtų interesų vertinimą. Vis dėlto, praktiškai šį vertinimą rekomenduojama ne tik atlikti, tačiau ir dokumentuoti. Tai naudinga duomenų valdytojams ir tretiesiems asmenims, kadangi pasikeitus tam tikroms aplinkybėms, galinčioms daryti įtaką duomenų subjektų teisėtiems interesams bei pagrindinėms jų teisėms ir laisvėms, vertinimą būtina pakartoti. Dokumentuotas teisėtų interesų vertinimas padeda lengvai, greitai ir aiškiai prisiminti savo sprendimų seką, pasirenkant asmens duomenų tvarkymą teisėto intereso pagrindu, atlikti pakartotinį vertinimą bei įgyvendinti atskaitomybės principą (Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 5 str. 2 d., 24 str. 1 d.)⁶⁴.

Nėra vieno patvirtinto ir visiems atvejams tinkančio teisėtų interesų vertinimo atlikimo tvarkos ir formos.⁶⁵ Todėl, darbo autorės nuomone, teisėtų interesų vertinimą paprasčiausia atlikti suskirstant į keturis etapus: 1) teisėto intereso identifikavimas; 2) asmens duomenų tvarkymo būtinumo nustatymas; 3) balanso testas; 4) vertinimo rezultatų analizė ir papildomų apsaugos priemonių nustatymas. Taipogi, svarbu paminėti, kad teisėtų interesų vertinimas turi būti atliekamas prieš pradedant tvarkyti duomenų subjektų asmens duomenis, o ne duomenų tvarkymo operacijų metu, kadangi tik atlikus šį vertinimą ir išanalizavus jo rezultatus galima įsitikinti duomenų tvarkymo teisėtumu remiantis Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 6 str. 1 d. f p. pagrindu.

⁶³ Balboni P., Cooper D., Imperiali R., Macénaitė M. Legitimate interest of the data controller. New data protection paradigm: legitimacy grounded on appropriate protection. *International Data Privacy Law*, 2013, 3 (4): 247-248 [interaktyvus. Žiūrėta: 2020 m. rugpjūčio 30 d.]. Prieiga per internetą: <<https://doi-org.skaitykla.mruni.eu/10.1093/idpl/ipt019>>.

⁶⁴ „Dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas)“, *supra note 2*, p. 35, 47.

⁶⁵ Balboni P., Cooper D., Imperiali R., *et al.*, *op cit.*, p. 247

2.1. Teisėto intereso identifikavimas

Pirmasis teisėtų interesų vertinimo etapas – teisėto intereso identifikavimas. Kaip jau minėta 1.1 poskyryje, nei Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas, nei kiti duomenų apsaugą reglamentuojantys norminiai teisės aktai nepateikia teisėtų interesų sąrašo. Tokio sąrašo pateikimas tolygus teisiniam netikrumui ir prezumpcijų formavimui, kadangi tokia sąrašo nurodyti teisėti interesai galėtų būti *de facto* pripažįstami viršesniais už duomenų subjektų interesus bei pagrindines teises ir laisves, neatsižvelgiant į skirtingas duomenų tvarkymo aplinkybes⁶⁶.

Nustatant, ar duomenų valdytojas turi teisėtą interesą, pirmiausia reikia atsakyti į klausimą – kodėl duomenų valdytojas nori tvarkyti duomenų subjektų asmens duomenis. Duomenų valdytojas gali norėti tvarkyti duomenų subjektų asmens duomenis dėl įvairiausių priežasčių, pavyzdžiui, siekia padidinti pardavimų apimtį, sukurti nuolatinį ryšį su klientais, apsaugoti savo turtą, kontroliuoti savo darbuotojus, užtikrinti bendrovės procesų nenutrūkstumą ir kt. Dėl to, reikia tiksliai ir aiškiai apibrėžti ko iš tiesų yra siekiama ir kokią naudą, tvarkant asmens duomenis, gauna duomenų valdytojas. Teisėto intereso nustatymas yra vienas iš esminių šio vertinimo kriterijų, kadangi atsižvelgiant į realų duomenų valdytojo interesą yra atliekamas tolimesnis vertinimas nustatant Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 6 str. 1 d. f p. pagrindo naudojimo teisėtumą.

Teisėto intereso identifikavimo etapą geriausia iliustruoti pavyzdžiu. Tarptautinių krovinių pervežimo bendrovė savo kroviniuose automobiliuose yra įdiegusi automobilio buvimo vietos nustatymo sistemą GPS. Duomenų valdytojo tikslas yra sekti krovininio automobilio buvimo vietą bei atitiktą nustatytam maršrutui. Taigi, šiuo atveju duomenų valdytojas turi teisėtą interesą tvarkyti savo darbuotojų asmens duomenis, t. y. jų realią buvimo vietą, kuri yra neatskiriamai susijusi su krovinio judėjimo maršrutu⁶⁷.

Tam tikrais atvejais, svarbu atkreipti dėmesį ne tik į patį duomenų valdytojo interesą, tačiau ir duomenų subjektų ar net visos visuomenės interesus, kadangi asmens duomenų tvarkymas gali būti naudingas daugiau nei vienam subjektui. Pavyzdžiui, privačios automobilių stovėjimo aikštelės savininkai gali turėti teisėtą interesą filmuoti aikštelės teritoriją, kad užtikrintų klientų turto apsaugą. Tuo pačiu metu stovėjimo aikštelės paslaugomis naudojantys klientai taip pat gali

⁶⁶ „Dėl teisėtų duomenų valdytojo interesų sampratos pagal Direktyvos 95/46/EB 7 straipsnį“, *supra note* 14, p. 51-52.

⁶⁷ 2020 m. sausio 28 d. Europos duomenų apsaugos valdybos gairės „Dėl asmens duomenų tvarkymo sujungtų transporto priemonių ir su judrumu susijusių programų kontekste“ Nr. 1/2020, p. 12 [interaktyvus. Žiūrėta: 2020 m. rugpjūčio 30 d.]. Prieiga per internetą: <https://edpb.europa.eu/sites/edpb/files/consultation/edpb_guidelines_202001_connectedvehicles.pdf>.

turėti teisėtą interesą, kad jų turtas (šiuo atveju transporto priemonė) nebūtų sugadintas, o žalą padarę asmenys kaip galima greičiau nustatyti. Galimi atvejai, kai duomenų valdytojai remiasi viešuoju ar visos visuomenės interesu, kad atskleistų informaciją apie valdžios korupcijos arba kyšininkavimo atvejus. Taip pat, tais atvejais, kai ne pelno siekiančios organizacijos tvarko duomenų subjektų asmens duomenis medicininių tyrimų tikslais, pavyzdžiui, siekdamos kovoti su užkrečiamomis ligomis ir jų plitimu.⁶⁸

Tokiais ir panašiais atvejais, duomenų valdytojo teisėtas interesas gali būti labai reikšmingas veiksnys tolimesniame teisėtų interesų vertinime, ypač tada, kai duomenų valdytojo interesai sutampa su visos visuomenės interesais. Kuo labiau įtikinamas ir reikšmingas asmens duomenų tvarkymas, susijęs su visuomenės interesų įgyvendinimu, tuo labiau tikėtina, kad individualių duomenų subjektų interesai bei pagrindinės teisės ir laisvės nebus viršesni už duomenų valdytojo interesą.

Kaip pavyzdį, galima panagrinėti teisėto intereso nustatymo problematiką, kai vykdomas vaizdo stebėjimas kameromis. Vaizdo stebėjimas yra viena iš dažniausių praktikoje pasitaikančių asmens duomenų tvarkymo operacijų, kuri atliekama remiantis teisėto intereso pagrindu. Vis dėlto, tvarkant duomenų subjektų asmens duomenis vaizdo stebėjimo kameromis, kyla labai daug klausimų kaip teisingai ir nepažeidžiant teisės aktų nuostatų tai daryti.

Iki 2020 metų, vykdamas vaizdo stebėjimą, teisėto intereso nustatymui nebuvo keliami jokie papildomi reikalavimai. Kaip atliekant bet kokias kitas duomenų subjektų asmens duomenų tvarkymo operacijas, taip ir vaizdo stebėjimo atveju, teisėtas interesas turėjo būti realus ir egzistuojantis šiuo momentu, t. y. atitinkantis bendruosius duomenų valdytojo teisėto intereso nustatymo kriterijus, kaip tai buvo aptarta 1.1 ir 2.1 šio darbo poskyriuose. Vis dėlto, situacija šiek tiek pasikeitė, kai 2020 m. sausio 29 d. Europos duomenų apsaugos valdyba⁶⁹ priėmė „Gairės 3/2019 dėl asmens duomenų tvarkymo naudojant vaizdo prietaisus“ (toliau – Gairės 3/2019)⁷⁰.

Anksčiau nebuvo stipriai analizuota ar aiškinta, kaip reikia tinkamai apibrėžti asmens duomenų tvarkymo tikslus vykdamas vaizdo stebėjimą kameromis. Dėl to, buvo galima pamatyti tokių abstrakčių frazių, kaip „jūsų saugumui“, „saugumo tikslais“ ir pan. Tačiau, Europos duomenų apsaugos valdybos Gairės 3/2019 įnešė šiek tiek aiškumo. Šių gairių 15 pastraipoje yra aiškiai nurodyta, kad toks tikslų neapibrėžtumas neatitinka Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 5 str. numatytų asmens duomenų tvarkymo principų, tokių kaip teisėtumas,

⁶⁸ „Dėl teisėtų duomenų valdytojo interesų sampratos pagal Direktyvos 95/46/EB 7 straipsnį“, *supra note* 14, p. 35.

⁶⁹ Europos duomenų apsaugos valdyba, kuri pakeitė buvusią 29 straipsnio Darbo grupę, buvo įsteigta vadovaujantis BDAR 68 str.

⁷⁰ 2020 m. sausio 29 d. Europos duomenų apsaugos valdybos gairės „Dėl asmens duomenų tvarkymo naudojant vaizdo prietaisus“ Nr. 3/2019. [interaktyvus. Žiūrėta: 2020 m. rugsėjo 22 d.]. Prieiga per internetą: <https://edpb.europa.eu/sites/edpb/files/files/file1/edpb_guidelines_201903_video_devices_en_0.pdf>.

teisingumas, skaidrumas, atskaitomybė ir kt.⁷¹ Todėl, atsižvelgiant į šiuos principus, ir į tai, kad duomenų subjektai turi būti tiksliai, aiškiai, apibrėžtai ir suprantamai informuoti apie jų asmens duomenų tvarkymą (Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 13 str.), vykdant vaizdo stebėjimą kameromis nebegalima naudoti banalių frazių, apibūdinančių asmens duomenų tvarkymo tikslus. Tinkamomis galėtų būti pripažįstamos tokios formuluotės – „nuosavybės apsaugai“, „turto apsaugai ir lankytojų saugumui“ ir pan.

Po Europos duomenų apsaugos valdybos Gairių 3/2019 įsigaliojimo, siekiant tvarkyti duomenų subjektų asmens duomenis vykdant vaizdo stebėjimą kameromis teisėto intereso pagrindu, nebepakanka nustatyti, kad duomenų valdytojo interesas yra realus ir egzistuojantis asmens duomenų tvarkymo metu. Europos duomenų apsaugos valdyba įvedė papildomą požymį – pagrindumą. Tai naujovė, apie kurią, tikėtina, žino ne visi duomenų valdytojai ir duomenų subjektai. Nors duomenų valdytojo tikslas, pavyzdžiui, apsaugoti savo turtą nuo vagysčių ar vandalizmo galėtų būti teisėtu duomenų valdytojo interesu, tačiau pagrindumui įrodyti to nepakanka. Europos duomenų apsaugos valdyba tinkamais pagrindumo įrodymais įvardija įvairių incidentų ir nelaimių fiksavimą.⁷²⁷³ Pavyzdžiui, alkoholinių gėrimų parduotuvės, kuri yra įsikūrusi Vilniaus mieste, šalia geležinkelio stoties, savininkas turi teisėtą interesą apsaugoti savo turtą ir parduotuvės klientus nuo vagysčių. Teisėto intereso įgyvendinimui jis nori susimontuoti vaizdo stebėjimo kameras, tačiau, atsižvelgiant į Europos duomenų apsaugos valdybos Gaires 3/2019, jam būtina pagrįsti savo interesą. Tam, kad interesas būtų pagrįstas, nebūtina pateikti įrodymų, jog anksčiau buvo užfiksuoti vagystės atvejai parduotuvės patalpose. Tinkamais pagrindumo įrodymais galėtų būti laikoma netoliese esančių kitų parduotuvių patirtis, statistiniai duomenys apie vagystes⁷⁴ ar bendrąjį nusikalstamumą šiame rajone.⁷⁵

⁷¹ „Dėl asmens duomenų tvarkymo naudojant vaizdo prietaisus“, *supra note* 70, p. 9 (15 pastraipa).

⁷² *Ibid*, p. 10 (20 pastraipa).

⁷³ Massey R. Processing of video surveillance data: the focus on legitimate interest. *Computer and Telecommunications Law Review*, 2019, 25 (8): 198-201 [interaktyvus. Žiūrėta: 2020 m. rugsėjo 22 d.]. Prieiga per internetą: < [⁷⁴ „Dėl asmens duomenų tvarkymo naudojant vaizdo prietaisus“, *op cit.*, p. 10 \(21 pastraipa\).](https://1-next-westlaw-com.skaitykla.mruni.eu/Document/I977C184010EC11EAA9CECBBFD573E1FC/View/FullText.html?navigationPath=Search%2Fv1%2Fresults%2Fnavigation%2Fi0ad604ac000001758503f84272d28344%3FNav%3DINTERNATIONAL-ANALYTICAL%26navQualifier%3DI1decd440a08911e28578f7ccc38dcbee%26listQualifier%3DI1decd440a08911e28578f7ccc38dcbee%26fragmentIdentifier%3DI977C184010EC11EAA9CECBBFD573E1FC%26parentRank%3D0%26startIndex%3D1%26contextData%3D%2528sc.Search%2529%26transitionType%3DSearchItem&listSource=Search&listPageSource=0cb1a20f384b890842b2e6a57ffd2278&list=INTERNATIONAL-ANALYTICAL&rank=1&sessionScopelD=364fd7da5e9fb1b24289e1558b41ab121d3b0d9afd645ed3043f593ee204cd13&originationContext=Search%20Result&transitionType=SearchItem&contextData=%28sc.Search%29>.</p></div><div data-bbox=)

⁷⁵ *Darbo autorės pastaba*: Nusikalstamų veiklų žinybinio registro duomenų žemėlapio duomenimis, 2020 metų vasarą, šalia Vilniaus miesto geležinkelio stoties buvo įvykdytos 29 vagystės, viso 89 nusikalstamos veikos (0,6 km spinduliu). Atsižvelgiant į tai, kad visame Vilniaus mieste tuo pačiu laikotarpiu iš viso buvo įvykdytos 2933 nusikalstamos veikos, iš kurių 770 vagysčių, tai šalia Vilniaus miesto geležinkelio stoties buvo įvykdyta 3 % visų nusikalstamų veikų ir beveik 4 % visų vagysčių. Tai yra didžiausias nusikalstamumo lygis viename kvadratiniam kilometre Vilniaus mieste.

Vis dėlto, Europos duomenų apsaugos valdybos Gairėse 3/2019 yra numatyta išimtis dėl teisėto intereso pagrįstumo įrodymų. Ne visais atvejais būtina turėti įrodymų, kad duomenų valdytojui priklausančioje teritorijoje ar patalpose įvyko koks nors incidentas ar nelaimingas įvykis, kuris sustiprino duomenų valdytojo interesą arba, kad toje teritorijoje yra didelis nusikalstamumo lygis. Tam tikrais atvejais, norima filmuoti teritorija ar patalpa, dėl jos specifinių požymių, gali būti pripažįstama neišvengiamai pavojinga. Kaip pavyzdį, Europos duomenų apsaugos valdyba įvardija bankus, degalines ir juvelyrinių dirbinių parduotuves.⁷⁶ Taigi, galima išskirti dvi išimtis – (1) patalpos, kurios dėl savo specifikos ar vertingų prekių ar naudojamų įrangos yra padidinto pavojaus rizikoje arba (2) teritorijos, kuriose įprastai padaromos nusikalstamos veikos. Pavyzdžiui, statybų įmonė gali turėti teisėtą interesą apsaugoti savo nuosavybę stebėdama savo statomo objekto teritoriją, pagrįsdama tuo, kad teritorijoje laikomos brangios statybinės medžiagos, prabangios apdailos prekės ir technika. Saugomų automobilių aikštelių savininkai gali turėti teisėtą interesą stebėti savo teritoriją, pagrįsdami tai su turtu susijusių nusikalstamų veikų dažnumu, t. y. automobilių dalių (padangų, ratlankių, žibintų, garso aparatūros, navigacinės sistemos ir pan.) ar jų viduje esančio kito turto vagystėmis. Parduotuvės savininkas gali turėti teisėtą interesą stebėti savo parduotuvės patalpas, pagrįsdamas tai brangios ir paklausios kompiuterinės ir kitos elektroninės technikos laikymu jose. Tokios ir kitos panašios situacijos turėtų būti vertinamos, kaip pagrįstumo įrodymų išimtys, tačiau natūralu, kad vertinant pagrįstumą neišvengsime subjektyvaus duomenų valdytojo požiūrio. Dėl to, atliekant teisėtų interesų vertinimą, prieš įrengiant vaizdo stebėjimo kameras, būtina kaip įmanoma objektyviau nustatyti vaizdo stebėjimo pagrįstumą, surinkti įrodymus arba įvertinti galimas pagrįstumo įrodymų išimtis.

Darbo autorė taip pat pažymi, kad svarbu nepamiršti ir to fakto, kad kiekvienai vaizdo stebėjimo kamerai turi būti nustatytas atskiras asmens duomenų tvarkymo tikslas.⁷⁷ Ko pasėkoje, kiekvienos vaizdo stebėjimo kameros atžvilgiu būtina atlikti individualų teisėtų interesų vertinimą. Dėl to, duomenų valdytojai turėtų būti ypatingai rūpestingi prieš priimdami sprendimą vykdyti vaizdo stebėjimą.

Vis dėlto, tai, kad duomenų valdytojas turi interesą tvarkyti duomenų subjektų asmens duomenis, dar nereiškia, kad šis interesas yra teisėtas. Asmens duomenų tvarkymas Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 6 str. 1 d. f p. pagrindu yra teisėtas, jei jis atitiktų visus tokiam asmens duomenų tvarkymui keliamus reikalavimus bei neprieštarauja Europos Sąjungos ir

Nusikalstamų veikų žinybinio registro duomenų žemėlapis. Informatikos ir ryšių departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos [interaktyvus. Žiūrėta: 2020 m. rugsėjo 22 d.]. Prieiga per internetą: <https://maps.ird.lt/map/>.

⁷⁶ „Dėl asmens duomenų tvarkymo naudojant vaizdo prietaisus“, *supra note* 70, p. 10 (22 pastraipa).

⁷⁷ *Ibid*, p. 9 (15 pastraipa).

nacionaliniams teisės aktams. Kaip pavyzdį, galima paminėti Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymą, kuris aiškiai nurodo, kad draudžiama tvarkyti ypatingus asmens duomenis, išskyrus aiškiai numatytas išimtis (Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo 5 str. 2 d.), draudžiamas asmens kodo naudojimas tiesioginės rinkodaros tikslais (Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo 7 str. 5 d.), draudžiamas vaizdo stebėjimas, kai stebimi duomenų subjektai aiškiai to nesitiki, arba į stebėjimo lauką patenka gyvenamoji patalpa, įėjimas į ją ar kita privati teritorija (Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo 19 str. 2 ir 3 d.). Be to, svarbu paminėti, kad duomenų tvarkymas taip pat turi atitikti moralės normas, esmines etikos taisykles ir gerosios praktikos, konkrečioje srityje, gaires.

Apibendrinant galima teigti, kad duomenų valdytojo teisėto intereso identifikavimas yra pirmas ir esminis žingsnis atliekant teisėtą interesų vertinimą, nuo kurio iš esmės priklauso ir, kuriuo bus remiamasi sekančiuose vertinimo etapuose. Teisėtas interesas yra nustatomas tiesiogiai atsižvelgiant į duomenų valdytojo siekiamus realius ir šiuo momentu egzistuojančius asmens duomenų tvarkymo tikslus. Tačiau, ar duomenų valdytojo interesas tvarkyti duomenų subjektų asmens duomenis iš tiesų yra teisėtas ir galimas Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 6 str. 1 d. f p. pagrindu, galima atsakyti tik atlikus teisėto intereso vertinimą iki galo.

2.2. Asmens duomenų tvarkymo būtinumas

Identifikavus teisėtą duomenų valdytojo interesą, pereinama prie antrojo teisėtą interesų vertinimo etapo – asmens duomenų tvarkymo būtinumo nustatymo. Šiame etape svarbu tiksliai identifikuoti siekiamus tvarkyti asmens duomenis bei nustatyti ar toks duomenų tvarkymas iš tikrųjų padeda įgyvendinti duomenų valdytojo interesą.

Kaip jau minėta 1.2 poskyryje, būtina vadovautis duomenų kiekio mažinimo principu, todėl tvarkant asmens duomenis reikėtų atsižvelgti ne tik į duomenų kokybę, bet ir kiekybę, t. y. intereso įgyvendinimui turėtų būti tvarkoma tik tiek ir tik tokie duomenys, kurie yra būtini. Tai iliustruojant, galima panagrinėti keletą pavyzdžių, susijusių su teisėto intereso pagrindu vykdomu vaizdo stebėjimu.

Vadovaujantis Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 5 str. 1 d. c p., prieš pradėdant vykdyti vaizdo stebėjimą kameromis, reikia nustatyti ar toks duomenų subjektų asmens duomenų tvarkymas yra proporcingas siekiamam tikslui, t. y. ar vaizdo stebėjimas kameromis yra tinkama asmens duomenų tvarkymo priemonė bei ar tai yra adekvatu ir būtina.⁷⁸ 2017 m. gruodžio 27 d.

⁷⁸ Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos „Rekomendacija dėl vaizdo duomenų tvarkymo daugiabučiuose ir privačiuose gyvenamuosiuose namuose“. Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija, 2019, p. 3 [interaktyvus.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas savo nutartyje civilinėje byloje Nr. E3K-3-472-916/2017 taip pat teigia, kad proporcingam duomenų subjektų asmens duomenų tvarkymui, „kaip pažymėjo EŽTT, gali būti svarbios įvairios aplinkybės – filmavimo inicijavimo tikslas, šio veiksmo taikymo apimtis laiko ir vietos prasme, gautų duomenų naudotojų skaičius, šių duomenų naudojimo ir saugojimo tikslas bei laikas, konkuruojančio intereso svarbumas ir negalėjimas jo apginti mažiau privatumą ribojančiomis priemonėmis, vaizdą fiksuojančių subjektų veiksmų teisėtumas ir pan.“⁷⁹. Dėl šios priežasties, atliekant teisėtų interesų vertinimą, svarbu konkrečiai nustatyti teisėtą duomenų valdytojo interesą ir būtinus tvarkyti asmens duomenis bei objektyviai įvertinti ar nėra kitų alternatyvų tikslui įgyvendinti.

Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija akcentuoja, kad „vaizdo ar garso įrašymo sistemos turėtų būti diegiamos, jei kitos fizinės ar loginės prevencijos, saugumo ar apsaugos priemonės, nereikalaujančios vaizdo atkūrimo, pasirodė nepakankamos ar netinkamos siekiant teisėtų tikslų“⁸⁰. Tai reiškia, kad pirmenybė suteikiama ne vaizdo stebėjimui, o alternatyvioms priemonėms, padedančioms įgyvendinti duomenų valdytojo teisėtą interesą ir mažiau ribojančioms duomenų subjektų interesus bei pagrindines teises ir laisves. Atsižvelgiant į siekiamus duomenų valdytojo tikslus, Europos duomenų apsaugos valdybos nuomone, tinkamomis vaizdo stebėjimo alternatyviomis galėtų būti tokios apsaugos priemonės, kaip, pavyzdžiui, signalizacinės sistemos ar judesio daviklių įrengimas, budinčios apsaugos bendrovės ar sargo pasamdymas, tvoros įrengimas aplinkui teritoriją, papildomų užraktų naudojimas, geresnio apšvietimo įrengimas, nedūžtančių langų sumontavimas ir pan.⁸¹ Pavyzdžiui, parduotuvės pastato sienos ir langai yra nuolatos naktimis išpaišomos grafičiais. Dėl to, parduotuvės savininkas nori sumontuoti vaizdo stebėjimo kameras, kurios veiktų tik naktimis, kad išvengtų vandalizmo. Taigi, šioje situacijoje, parduotuvės savininkas (duomenų valdytojas) privalo įvertinti ar nėra kitų alternatyvių priemonių siekiamam tikslui įgyvendinti. Galbūt galima naudoti specialius lengvai valomus dažus sienoms ir grafičių dažams atsparias dangas langams ar langines. Taip pat, būtų galima naudoti geresnį apšvietimą, kuris aktyvuojasi suveikus judesio davikliams, arba pasamdyti sargą. Natūralu, kad atsižvelgiant į tokių alternatyvių apsaugos priemonių įgyvendinimo sąnaudas, duomenų valdytojo atžvilgiu ekonomiškiau būtų sumontuoti vaizdo stebėjimo kameras. Vis dėlto, pirmiausia reikia atsižvelgti į duomenų subjektų interesus

Žiūrėta: 2020 m. rugsėjo 28 d.]. Prieiga per internetą: <

https://vdai.lrv.lt/uploads/vdai/documents/files/Rekomendacija_vaizdoduomenutvarkymo_20190425.pdf>.

⁷⁹ 2017 m. gruodžio 27 d. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis civilinėje byloje Nr. E3K-3-472-916/2017, 16 pastraipa [interaktyvus. Žiūrėta: 2020 m. rugsėjo 28 d.]. Prieiga per internetą: <

<https://eteismai.lt/byla/270228592441185/e3K-3-472-916/2017>>.

⁸⁰ „Rekomendacija dėl vaizdo duomenų tvarkymo daugiabučiuose ir privačiuose gyvenamuosiuose namuose“, *supra note* 78, p. 4.

⁸¹ „Dėl asmens duomenų tvarkymo naudojant vaizdo prietaisus“, *supra note* 70, p. 10 (25 pastraipa).

bei pagrindines teises ir laisves bei galimą neigiamą poveikį jiems, o ne į tai, kas finansiškai naudingiau duomenų valdytojui. Tačiau, kaip pastebi darbo autorė, teorinė galimybė vykdyti vaizdo stebėjimą yra. Duomenų valdytojas turėtų objektyviai pagrįsti patiriamus didelius nuostolius ir įrodyti, kad kitos naudotos alternatyvios apsaugos priemonės buvo neveiksmingos ir nepadedą pasiekti užsibrėžtų tikslų.⁸² Kitu atveju vaizdo stebėjimas, būtų pripažįstamas, kaip neproporcingas siekiamiems duomenų valdytojo tikslams ir pažeidžiantis duomenų subjektų interesus bei pagrindines teises ir laisves.

Kita situacija, kai duomenų valdytojas yra juvelyrinių dirbinių parduotuvė, kuri turi teisėtą interesą apsaugoti savo turtą, todėl vykdo paradinių durų vaizdo stebėjimą. Duomenų valdytojas stebi įeinančius ir išeinančius iš parduotuvės asmenis, ir tai atitinka būtiną asmens duomenų tvarkymą įgyvendinant duomenų valdytojo interesą, t. y. duomenų kiekis yra proporcingas siekiamam tikslui. Analizuojant šią situaciją yra aišku, kad tvarkomų asmens duomenų kiekis yra minimalus, tačiau kaip kiekvienu konkrečiu atveju, taip ir šioje situacijoje svarbu nustatyti ar nėra galimybės pasiekti tą patį tikslą netvarkant asmens duomenų. Teoriškai, parduotuvė galėtų pasisamdyti apsaugos darbuotoją arba įsirengti apsaugos signalizaciją be vaizdo stebėjimo kamerų, tačiau, kaip minėta anksčiau, praktiškai tai yra neekonomiška arba tik dalinai atitinka duomenų valdytojo interesą.

Visiškai kitaip turėtų būti vertinama situacija, jei atsižvelgtume į tą faktą, kad paradinės durys yra stiklinės, o į vaizdo kameros matomumo lauką taip pat patenka šalia durų esantis takelis, automobilių stovėjimo aikštelė ir gatvė. Šiuo atveju duomenų valdytojas renka duomenis ne tik apie tai, kas vyksta jo patalpose, tačiau filmuoja takeliu praeinančius, atvykstančius ir išvykstančius žmones, pravažiuojančias transporto priemones. Pro stiklines duris papildomai fiksuojami asmens duomenys yra pertekliniai ir nebūtinai duomenų valdytojo intereso įgyvendinimui, todėl šių duomenų tvarkymas yra neteisėtas. Vis dėlto, darbo autorė drįsta teigti, kad teisėtą duomenų valdytojo interesą galima įgyvendinti tvarkant mažiau duomenų. Kaip vienas iš sprendimo variantų galėtų būti ant stiklinių durų užklijuota nepermatoma plėvelė, tačiau toks sprendimas nebūtinai atitiks kitus parduotuvės savininkų interesus (pvz. reklamuoti juvelyrinius

⁸² Flett E., Clover J. Is your video surveillance legitimate under EU data protection rules? *Computer and Telecommunications Law Review*, 2020, 26 (6): 164-166 [interaktyvus. Žiūrėta: 2020 m. spalio 14 d.]. Prieiga per internetą: < [30](https://1-next-westlaw-com.skaitykla.mruni.eu/Document/IA7D93150D9D211EABEEAE18D00193E10/View/FullText.html?navigationPath=Search%2Fv1%2Fresults%2Fnavigation%2Fi0ad604ac00000175850e9f5e72d2876c%3FNav%3DINTERNATIONAL-ANALYTICAL%26navQualifier%3DI1decd440a08911e28578f7ccc38dcbee%26listQualifier%3DI1decd440a08911e28578f7ccc38dcbee%26fragmentIdentifier%3DIA7D93150D9D211EABEEAE18D00193E10%26parentRank%3D0%26startIndex%3D1%26contextData%3D%2528sc.Search%2529%26transitionType%3DSearchItem&listSource=Search&listPageSource=9c93e130bdd542f3415efd4dbdb7ffad&list=INTERNATIONAL-ANALYTICAL&rank=1&sessionScopeld=364fd7da5e9fb1b24289e1558b41ab121d3b0d9afd645ed3043f593ee204cd13&originationContext=Search%20Result&transitionType=SearchItem&contextData=%28sc.Search%29>.</p></div><div data-bbox=)

dirbinius, atkreipti potencialių klientų dėmesį į išskirtinį parduotuvės interjerą ir pan.). Paprastesnis sprendimas būtų pasukti vaizdo stebėjimo kamerą taip, kad nebūtų fiksuojami nebūtini ir pertekliniai duomenų subjektų asmens duomenys, t. y. į kameros matomumo lauką patektų tik stiklinės parduotuvės durys ir pro jas einantys asmenys, tačiau nesimatytų kita už parduotuvės durų esanti aplinka. Bet kuriuo atveju būtų sumažintas tvarkomų asmens duomenų kiekis ir tvarkomi tik tie duomenys, kurie yra būtini teisėtam interesui.

Trumpai apibendrinant, galima pasakyti, kad asmens duomenų tvarkymo būtinumas yra glaudžiai susijęs su duomenų kiekio mažinimo principu, tačiau pagrindinė taisyklė nėra nustatyti tvarkomų asmens duomenų kiekio minimumą. Svarbiausias šio etapo tikslas yra aiškiai apibrėžti, kokių ir kiek duomenų subjektų asmens duomenų būtina tam, kad tvarkant šiuos duomenis būtų pilnai įgyvendinti duomenų valdytojo interesai. Todėl, pagrindiniai šio etapo vertinamieji kriterijai yra asmens duomenų kokybė ir kiekybė.

2.3. Balanso testas

Trečiajame teisėtų interesų vertinimo etape yra atliekamas balanso testas. Šio testo tikslas yra išsiaiškinti tikėtiną asmens duomenų tvarkymo poveikį duomenų subjektams bei nustatyti ar toks poveikis yra proporcingas siekiamiems duomenų valdytojo interesams. Vienas iš kriterijų, atliekant balanso testą, yra asmens duomenų pobūdis, t. y. tvarkomi bendrieji, jautrūs ar privatūs asmens duomenys. Bendraisiais asmens duomenimis yra laikomi duomenys, iš kurių galima identifikuoti asmenį, ir kurie nėra priskiriami jautrių duomenų kategorijai, pavyzdžiui, vardas, pavardė, lytis, kontaktinė informacija ir kt. Tuo tarpu jautriems asmens duomenims priskiriama informacija apie asmens rasę, etninę kilmę, sveikatą, lytinį gyvenimą ar orientaciją, politines ar religines pažiūras ir pan. (Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 9 str. 1 d.), o visiškai privataus pobūdžio duomenims – informacija apie apkaltinamuosius nuosprendžius ir nusikalstamas veikas (Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 10 str.), finansinė padėtis, šeimyninės ar socialinės problemos, įvaikinimo klausimai ir kt.

Jautrių ar visiškai privataus pobūdžio asmens duomenų egzistavimas savaime nereiškia, kad tokių duomenų negalima tvarkyti remiantis duomenų valdytojo teisėto intereso pagrindu. Vis dėlto, atsižvelgiant į šių duomenų ypatingą pobūdį, jiems turi būti teikiamas didesnis dėmesys, o tvarkymas atliekamas vadovaujantis ne tik bendraisiais, bet ir specialiaisiais duomenų apsaugos reikalavimais ir tik pagal aiškiai numatytas išimtis. Todėl, pavyzdžiui, piršto antspaudų ar rainelės (biometrinių duomenų) nuskaitymo technologijos negali būti naudojamos siekiant įgyvendinti bendruosius turto apsaugos ar asmenų saugumo tikslus. Tokių asmens duomenų naudojimas

neatitinka nei būtinumo sąlygos, nei tvarkomų asmens biometrinių duomenų proporcingumo.⁸³ Tačiau, 29 straipsnio Darbo grupės nuomone, toks biometrinių duomenų naudojimas galėtų būti pripažįstamas proporcingu ir atitinkančiu ne tik duomenų valdytojo, bet ir visos visuomenės teisėtą interesą⁸⁴. Pavyzdžiui, kai biometriniai duomenys naudojami asmenų identifikavimui, kurie turi teisę patekti į didelės rizikos zonas, tokias kaip ginklų ar pavojingų cheminių medžiagų saugykla, branduolinė jėgainė, pavojingus virusologinius ar mikrobiologinius tyrimus atliekančios laboratorijos ir kt., kurių pavojingumas / rizikingumas yra grindžiamas objektyviomis aplinkybėmis ir dokumentuotais įrodymais.⁸⁵ Duomenų valdytojas turi teisėtą interesą užtikrinti, kad į šias didelės rizikos zonas patektų tik patikimi, tinkamai informuoti ir apmokyti asmenys, o tuo pat metu egzistuoja ir platesnis, visos visuomenės interesas, kad į tokias zonas negalėtų patekti nesankcionuoti asmenys ir nekiltų pavojus visuomenės saugumui ar sveikatai.⁸⁶

Taigi, apibendrinant galima pasakyti, kad kuo duomenys yra jautresni arba kuo duomenų subjektas labiau tikisi juos apsaugoti, tuo labiau tikėtina, kad duomenų tvarkymo poveikis bus didesnis ir reikšmingesnis duomenų subjektų interesams bei pagrindinėms teisėms ir laisvėms, o balanso testas bus vertinamas neigiamai duomenų valdytojo atžvilgiu.

Dar vienas balanso testo kriterijus, į kurį svarbu atsižvelgti, yra duomenų tvarkymo būdas. Reikšmingą neigiamą poveikį duomenų subjektams gali turėti didelio duomenų subjektų kiekio asmens duomenų tvarkymas arba didelio asmens duomenų kiekio tvarkymas, ypač, kai tokie duomenys yra jungiami tarpusavyje atliekant profiliavimą. Profiliavimas savaime nėra draudžiamas, tačiau tam tikrais atvejais jungiant tarpusavyje iš pirmo žvilgsnio didelės reikšmės neturinčius duomenis, galima nustatyti privačius ar net jautresius duomenis. Pavyzdžiui, įvairaus pobūdžio prekių internetinė parduotuvė vykdo tiesioginę rinkodarą pagal perkamas prekes. Specialūs pasiūlymai klientams teikiami, atsižvelgiant ne tik į tai ką, kada ir kokį kiekį jie pirko, tačiau ir į tai kokią papildomą informaciją klientai pateikė registruodamiesi internetinėje svetainėje, ko ir kada ieškojo. Tokie duomenys, kaip pavieniai elementai iš esmės didelio pavojaus duomenų subjektams nekelia, tačiau šiuos duomenis sujungus ir sukūrus atitinkamomis priemonėmis kliento profilį, įmanoma nustatyti asmens šeimyninę padėtį, pomėgius, sveikatos būklę (pvz. nėštumą, cukrinį diabetą), turtinę padėtį ar kitus privataus pobūdžio duomenis, kurių

⁸³ Trukšina O., Vasiliauskas R. Asmens biometrinių duomenų panaudojimo, nustatant tapatybę biometriniais metodais, teisinio reglamentavimo analizė Lietuvos Respublikoje. *Visuomenės saugumas ir viešoji tvarka, mokslinių straipsnių rinkinys*, 2014, 12, p. 212 [interaktyvus. Žiūrėta: 2020 m. spalio 14 d.]. Prieiga per internetą: <<https://repository.mruni.eu/bitstream/handle/007/15124/Truk%20%20Vasiliauskas%20et%20al%20-%20Asmens%20biometrinių%20duomenų%20panaudojimo%20nustatant%20tapatybę%20biometriniais%20metodais%20teisinio%20reglamentavimo%20analizė%20Lietuvos%20Respublikoje.pdf?sequence=1&isAllowed=y>>.

⁸⁴ „Dėl teisėtų duomenų valdytojo interesų sampratos pagal Direktyvos 95/46/EB 7 straipsnį“, *supra note* 14, p. 38-40.

⁸⁵ Trukšina O. ir Vasiliauskas R., *op cit.*, p. 213 .

⁸⁶ Europos Sąjungos 29 straipsnio darbo grupės 2012 m. balandžio 27 d. nuomonė 2/2012 „Apie biometrinių technologijų raidą“ Nr. WP 193, p. 13 [interaktyvus. Žiūrėta: 2020 m. rugpjūčio 31 d.]. Prieiga per internetą: <https://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2012/wp193_en.pdf>.

paprastai klientai nesiekia atskleisti. Taigi, šiuo konkrečiu atveju, duomenų tvarkymas remiantis teisėto intereso pagrindu yra negalimas, nes yra stipriai pažeidžiama duomenų subjektų teisė į privatumą, nepriklausomai nuo to ar profiliavimo rezultatai ir prognozės yra teisingi ar ne.⁸⁷

Kalbant apie didelio duomenų subjektų kiekio asmens duomenų tvarkymą, svarbu atkreipti dėmesį į pačių duomenų pobūdį. Jei tvarkomi daugybės duomenų subjektų kontaktiniai duomenys (pavyzdžiui, elektroniniai paštai, telefono numeriai ir pan.), tai tikėtina, kad poveikis duomenų subjektas bus proporcingas duomenų valdytojo teisėtam interesui. Tačiau, tai nėra taisyklė be išimties ir viskas priklauso nuo konkrečių aplinkybių vertinimo. Jei tvarkomi daugybės duomenų subjektų jautrūs duomenys (pavyzdžiui, sveikatos duomenys, genetiniai ar biometriniai duomenys ar pan.), tai labai tikėtina, kad tokiam duomenų tvarkymui nebus taikomos išimties ir duomenų subjektų interesai bei pagrindinės teisės ir laisvės bus pripažįstamos viršesnėmis už duomenų tvarkytojo interesą. Pavyzdžiui, oro uostas, kaip duomenų valdytojas, atlieka vaizdo stebėjimą, naudojant specialias veidų atpažinimo technologijas, oro uosto patalpose ir visoje teritorijoje aplink pastatą. Q. Eijkman nuomone, toks duomenų subjektų asmens duomenų tvarkymas negali būti pripažintas teisėtu, net ir tuo atveju, kai vaizdo stebėjimas su veidų atpažinimo technologijomis naudojamas siekiant sumažinti teroristinio išpuolio riziką. Šiuo atveju, didelio kiekio duomenų subjektų asmens duomenų tvarkymas turėtų būti laikomas kišimusi į privatų asmenų gyvenimą ir neproporcingu atsaku kovai su terorizmu.⁸⁸

Taip pat, reikėtų apsvarstyti ir duomenų tvarkymo formą. Jei duomenų subjektų asmens duomenys yra tvarkomi naudojant kompiuterines programas, svarbu aiškiai apsibrėžti šių programų veikimo principą, t. y. kaip apdorojami duomenys, kur ir kaip saugomi, kas turi prieigą prie šių duomenų, kokios programos techninės specifikacijos, atsarginių kopijų darymo tvarka ir pan. Reikėtų paminėti, kad asmens duomenų tvarkymas popierine forma yra ne mažiau rizikingas, nei duomenų tvarkymas naudojantis kompiuterinėmis programomis. Todėl, tokiam asmens duomenų tvarkymui, reikėtų išskelti identiškus klausimus.

Be aptartų vertinimo kriterijų, taip pat svarbu atsižvelgti į faktą, iš kokių šaltinių yra renkami asmens duomenys. Duomenų rinkimas tiesiogiai iš duomenų subjektų yra pripažįstamas, kaip mažesnę neigiamą poveikį keliantis asmens duomenų tvarkymas. Duomenų subjektai turi būti tinkamai supažindinami su jų asmens duomenų tvarkymu, todėl bet kuriuo momentu duomenų subjektas gali atsisakyti pateikti duomenis, prieštarauti tolimesniam jo asmens duomenų tvarkymui arba reikalauti, kad asmens duomenys būtų sunaikinti ir pan. Jei duomenys yra renkami

⁸⁷ „Dėl teisėtų duomenų valdytojo interesų sampratos pagal Direktyvos 95/46/EB 7 straipsnį“, *supra note* 14, p. 39.

⁸⁸ Eijkman Q. *Surveillance Cameras against Terrorism: Is More Accountability Required?* International Centre for Counter-Terrorism – The Hague (ICCT), 2011 [interaktyvus. Žiūrėta: 2020 m. rugsėjo 2 d.]. Prieiga per internetą: <<https://icct.nl/publication/surveillance-cameras-against-terrorism-is-more-accountability-required/>>.

iš trečiųjų asmenų, svarbu išsiaiškinti kokią informaciją apie asmens duomenų tvarkymą duomenų subjektams pateikia duomenų valdytojas bei ar tokio duomenų tvarkymo pagrindais gali tiktis duomenų subjektas. Taip pat, atkreiptinas dėmesys, kad tam tikrais atvejais duomenų subjektai ar tretieji asmenys kai kuriuos reikšmingus asmens duomenis gali būti paskelbę viešai, bet tai nereiškia, kad tokių duomenų tvarkymas visais atvejais yra galimas pagal Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 6 str. 1 d. f p. Vis dėlto, faktas, kad asmens duomenys yra paskelbti viešai, gali būti reikšmingas atliekant balanso testą, t. y. pripažįstant, kad poveikis duomenų subjektų interesams bei pagrindinėms teisėms ir laisvėms yra proporcingas duomenų valdytojo teisėtiems interesams.

Kitas, svarbus vertinimo kriterijus yra duomenų valdytojo ir duomenų subjekto statusas. Priklausomai nuo vienos ar kitos šalies statuso, gali būti iškreipta teisėtų interesų ir pagrindinių teisių ir laisvių pusiausvyra. 29 straipsnio Darbo grupė savo Nuomonėje WP 217 teigia, kad „priklausomai nuo to, ar duomenų valdytojas yra fizinis asmuo, ar maža organizacija, didelė tarptautinė įmonė, ar viešojo sektoriaus įstaiga, ir nuo konkrečių aplinkybių, jo padėtis duomenų subjekto atžvilgiu gali būti daugiau ar mažiau dominuojanti“⁸⁹. Pavyzdžiui, viešojo sektoriaus įstaigos, dėl savo statuso ir įtakos, gali būti palankesnėje pozicijoje įtikinant duomenų subjektus, kad toks asmens duomenų tvarkymas yra būtinas ir teisėtas, tačiau tai nereiškia, kad jų atliekamas asmens duomenų tvarkymas yra preziumuojamas teisėtu. Tas pats pasakytina ir apie dideles organizacijas ar tarptautines bendroves. Tai ypač aktualu, kai kalbama apie dideles bendroves, kurios užima dominuojančią padėtį rinkoje. Tokios bendrovės turi daug galimybių surinkti ir apdoroti didelį kiekį asmens duomenų apie daugybę asmens subjektų. Kaip pavyzdį, galima paminėti „Google LLC“ bendrovę. Jai priklauso internetinė paieškos sistema „Google.com“, internetiniai puslapiai (pvz. „Youtube“, „Blogger“, „Hangout“ ir kt.), operacinės sistemos „Android“ bei „Chrome OS“, kiti duomenų tvarkymo įrankiai, tokie kaip automatinis teksto vertimas, žemėlapiai ir navigacinė sistema, elektroninio pašto dėžutė, duomenų saugykla ir daugybė kitų produktų ir paslaugų. Atsižvelgiant į šios bendrovės tarptautinį pobūdį ir milžiniškas duomenų tvarkymo galimybes, duomenų subjektai yra nepalankioje padėtyje dėl Bendrojo duomenų apsaugos reglamento reikalavimų formalaus laikymosi ir didelės duomenų subjektų pagrindinių teisių ir laisvių pažeidimų tikimybės.

Prancūzijos Respublikos Nacionalinė informacinių technologijų ir laisvių komisija (pranc. Commission Nationale de l'Informatique et des Libertés, trump. CNIL) 2018 m. atliko

⁸⁹ „Dėl teisėtų duomenų valdytojo interesų sampratos pagal Direktyvos 95/46/EB 7 straipsnį“, *supra note* 14, p. 40. Originale: „Depending on whether the data controller is an individual or a small organisation, a large multi-national company, or a public sector body, and on the specific circumstances, its position may be more or less dominant in respect of the data subject“.

patikrinimą „Google LLC“, atsižvelgiant į beveik 10 tūkst. duomenų subjektų kolektyvinius skundus (pateiktus per asociacijas „None Of Your Business“ ir „La Quadrature du Net“) dėl netinkamų jų asmens duomenų tvarkymo. Buvo nustatyti neginčijami Bendrojo duomenų apsaugos reglamento nuostatų pažeidimai: skaidrumo principo nesilaikymas (Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 12 str.), neaiškios ir nepakankamos informacijos pateikimas duomenų subjektams (Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 13 str.) bei netinkamo sutikimo suasmeninant / individualizuojant reklaminius skelbimus (Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 6 str.).⁹⁰ Atsižvelgiant į šiuos pažeidimus, 2019 m. sausio 21 d. Prancūzijos Respublikos Nacionalinė informacinių technologijų ir laisvių komisija savo sprendimu Nr. SAN-2019-001 „Google LLC“ paskyrė 50 milijonų eurų baudą.⁹¹

Šis sprendimas yra labai aktualus nagrinėjamos temos atžvilgiu, kadangi vienas iš pažeidimų yra konkrečiai susijęs su asmens duomenų tvarkymo teisinio pagrindo pasirinkimu. „Google LLC“ privatumo taisyklėse buvo pateikti dviprasmiški teiginiai, kuriais vienu metu prašoma duomenų subjektų sutikimo ir kartu teigiama, kad duomenų subjektų asmens duomenys tiesioginės rinkodaros tikslais yra tvarkomi teisėto intereso pagrindu. Taip pat, Prancūzijos Respublikos Nacionalinė informacinių technologijų ir laisvių komisija pabrėžė, kad „bendrovė nurodė, jog vienintelis teisinis pagrindas, kuriuo grindžiamas suasmenintos reklamos pateikimas, yra sutikimas, tačiau iš nurodymo matyti, kad apie šį paaiškinimą vartotojai nėra informuojami. [...] Pateiktos formulotės neleidžia jiems aiškiai įvertinti skirtumo tarp savarankiškai suasmenintos reklamos, remiantis kelių naudotojo duomenų deriniu, kurį bendrovė grindžia gautu sutikimu, [...] bei kitomis formomis individualizuotų reklamų (pavyzdžiui, naudojant naršymo istorijos duomenis) grindžiamų (įterpta darbo autorės) teisėtu interesu“⁹². Taigi, šiuo atveju taip pat pažeidžiami skaidrumo ir tinkamo informavimo reikalavimai (Bendrojo duomenų apsaugos

⁹⁰ *The CNIL's restricted committee imposed a financial penalty of 50 Million euros against GOOGLE LLC.* Prancūzijos Respublikos Nacionalinė informacinių technologijų ir laisvių komisija (CNIL). 2019 [interaktyvus. Žiūrėta: 2020 m. rugsėjo 10 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.cnil.fr/en/cnils-restricted-committee-imposes-financial-penalty-50-million-euros-against-google-llc>>.

⁹¹ 2019 m. sausio 21 d. Prancūzijos Respublikos Nacionalinės informacinių technologijų ir laisvių komisijos (CNIL) sprendimas Nr. SAN-2019-001, kuriuo „Google LLC“ bendrovei skiriama pinigine bausme [interaktyvus. Žiūrėta: 2020 m. rugsėjo 10 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.legifrance.gouv.fr/affichCnil.do?oldAction=rechExpCnil&id=CNILTEXT000038032552&fastReqId=2103387945&fastPos=1>>.

⁹² *Ibid.*

Originale: „la société a indiqué que la seule base juridique sur laquelle repose le traitement relatif à la publicité personnalisée est le consentement, il ressort de l'instruction que cette clarification n'est pas portée à la connaissance des utilisateurs. Les formulations rappelées ci-dessus ne permettent pas à ces derniers de mesurer clairement la distinction entre la publicité proprement personnalisée, à partir de la combinaison de multiples données relatives à l'utilisateur, qui repose d'après les dires de la société sur le consentement, d'autres formes de ciblage utilisant par exemple le contexte de navigation, fondées sur l'intérêt légitime“.

reglamento 12 ir 13 str.)⁹³. Ši situacija puikiai iliustruoja, koks gali būti reikšmingas duomenų valdytojo statusas ir pajėgumai, atliekant balanso testą.

Duomenų subjekto statusas, taip pat yra vienas iš vertinamųjų kriterijų. Nors teisėtų interesų vertinimas yra atliekamas atsižvelgiant į vidutinį / niekuo neišsiskiriantį duomenų subjektą, tačiau tam tikrose situacijose specifinis duomenų subjekto statusas gali turėti didelės įtakos šio vertinimo rezultatams. Tikslinga skirti papildomą dėmesį duomenų subjektams, kurie priklauso lengviau pažeidžiamų asmenų kategorijai, pavyzdžiui, senyvo amžiaus žmonės, vaikai, psichologinių sutrikimų turintys asmenys, taip pat, asmenys turintys laikiną leidimą gyventi konkrečioje teritorijoje arba asmenys, kuriems suteiktas prieglobsčio prašytojo statusas, ir kt.⁹⁴ Išskirtinai vaikų duomenų apsaugai, 29 straipsnio Darbo grupė 2009 metais išleido oficialią savo Nuomonę Nr. 2/2009 „Dėl vaikų asmens duomenų apsaugos (bendrosios gairės ir specialus mokyklų atvejis“). Duomenų valdytojas, kuris siekia tvarkyto vaikų asmens duomenis teisėto intereso pagrindu, privalo atsižvelgti į geriausius vaikų interesus (angl. *best interest of the children*), bendrą vaikų gerovę, padidintą privatumo apsaugą ir kitus esminius principus.⁹⁵ Pavyzdžiui, įvairios švietimo ir mokslo įstaigos (mokyklos, gimnazijos, licėjai ir kt.) gali turėti teisėtą interesą skelbti duomenis apie geriausių savo moksleivių rezultatus, tačiau, atsižvelgiant į komercinius švietimo ir mokslo įstaigos tikslus, tokiam asmens duomenų tvarkymui labiau tinka sutikimo teisinis pagrindas pagal Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 6 str. 1 d. a p., o ne teisėtas interesus (Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 6 str. 1 d. f p.). Visai kitaip būtų vertinama, jei duomenų valdytojas norėtų informuoti teisėtus vaiko atstovus (tėvus, globėjus ar kt.) apie vaiko mokymosi rezultatus ar kitus pasiekimus, pateikdamas šiuos duomenis internetinėje platformoje (pavyzdžiui, dienyne). Tačiau, net ir šiuo atveju būtina atlikti teisėtų interesų vertinimą, nustatyti galimas rizikas ir informacines apsaugos priemones, tokias kaip slaptažodžių sistema, ribotos sistemos naudotojų teisės ir pan.⁹⁶

Taip pat, reikėtų atkreipti papildomą dėmesį į tiesioginį duomenų valdytojo ir duomenų subjekto santykį, pavyzdžiui, darbovietė ir darbuotojas (subordinacija), aukštoji mokykla ir studentas, sveikatos priežiūros įstaiga ir pacientas. Būtina įvertinti ar nėra duomenų subjekto ir duomenų valdytojo padėties santykio pusiausvyros sutrikimo bei kitus santykių elementus,

⁹³ „Dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas)“, *supra note 2*, p. 39-41.

⁹⁴ „Dėl teisėtų duomenų valdytojo interesų sampratos pagal Direktyvos 95/46/EB 7 straipsnį“, *supra note 14*, p. 40-41.

⁹⁵ Europos Sąjungos 29 straipsnio darbo grupės 2009 m. vasario 11 d. nuomonė 2/2009 „Dėl vaikų asmens duomenų apsaugos (bendrosios gairės ir specialus mokyklų atvejis)“ Nr. WP 160, p. 4-6 [interaktyvus. Žiūrėta: 2020 m. rugsėjo 13 d.]. Prieiga per internetą: <https://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2009/wp160_en.pdf>.

⁹⁶ *Ibid*, p. 14.

kadangi bet koks nukrypimas gali būti reikšmingas teisėtų interesų vertinimo rezultatams, duomenų valdytojo nenaudai.⁹⁷

Atsižvelgiant į anksčiau aptartus balanso testo vertinimo kriterijus, būtina apibrėžti ir konkretų poveikį duomenų subjektų interesams bei pagrindinėms teisėms ir laisvėms. Svarbu nustatyti galimo poveikio mastą, t. y. kokio dydžio jis gali būti ir kaip stipriai paveikti duomenų subjektus. Dideliu neigiamu poveikiu duomenų subjektams yra pripažįstamos situacijos, kai galima tapatybės vagystė, diskriminacija, duomenų ar jų kontrolės praradimas, turtinė žala, negalėjimas įgyvendinti savo teisių, kišimasis į duomenų subjekto privatų gyvenimą ir kt. Be to, ne ką mažiau svarbu įvertinti tokio poveikio tikimybę ir dažnumą, kadangi net jei poveikis duomenų subjektams nėra žymus, tačiau nuolatos pasikartojantis ir erzinantis, tai teisėtų interesų vertinimas turėtų būti pripažintas kaip nesubalansuotas.

Taigi, apibendrinat, darbo autorė daro išvadą, kad balanso testas yra kompleksinė asmens duomenų tvarkymo operacijų analizė, kuri turėtų būti atlikta įvertinus faktinį asmens duomenų tvarkymo poveikį konkrečioms asmenims ar jų kategorijoms. Tai turėtų būti daroma, atsižvelgiant į asmens duomenų tvarkymo būdą ir formą, pačių asmens duomenų pobūdį bei jų šaltinį, duomenų valdytojo ir duomenų subjekto statusą, jų tarpusavio santykį ir šio santykio pusiausvyros sutrikimus bei į galimo poveikio duomenų subjektams tikimybę, mastą ir dažnumą. Turi būti užfiksuoti visi susiję veiksniai, nepriklausomai nuo to ar jie palankūs duomenų valdytojui ar ne, kadangi tai parodo, jog duomenų valdytojas į viską atsižvelgė prieš priimdamas sprendimą.⁹⁸

2.4. Papildomos apsaugos priemonės

Ketvirtasis etapas yra skirtas teisėtų interesų vertinimo rezultatų analizei ir papildomų apsaugos priemonių nustatymui. Gali būti situacijų, kai balanso testo rezultatai yra labai aiškūs ir vertinimas yra palankus duomenų valdytojui. Tokiu atveju vertinimas yra užbaigiamas ir pradedamas asmens duomenų tvarkymas. Tačiau, sudėtingų situacijų atveju rezultatai gali būti kvestionuoti arba nusveriantys teisėtus duomenų valdytojo interesus, atsižvelgiant į tai, kad duomenų subjektų interesai bei pagrindinės teisės ir laisvės yra viršesnės.

Natūralu, kad šio vertinimo metu kyla klausimas – kas bus, jei duomenų valdytojas negalės tvarkyti duomenų subjektų asmens duomenų teisėto intereso pagrindu? Visada yra galimybė pasirinkti kitą teisinį asmens duomenų tvarkymo pagrindą, apriboti asmens duomenų

⁹⁷ „Dėl teisėtų duomenų valdytojo interesų sampratos pagal Direktyvos 95/46/EB 7 straipsnį“, *supra note* 14, p. 41.

⁹⁸ *How do we apply legitimate interest in practice?* Jungtinės Karalystės Informacijos komisaro biuro tinklapio internete skiltis [interaktyvus. Žiūrėta: 2020 m. rugsėjo 20 d.]. Prieiga per internetą: < <https://ico.org.uk/for-organisations/guide-to-data-protection/guide-to-the-general-data-protection-regulation-gdpr/legitimate-interests/how-do-we-apply-legitimate-interests-in-practice/>>.

kiekį ar duomenų subjektų ratą bei priimti sprendimą visai netvarkyti asmens duomenų. Vis dėlto, 29 straipsnio Darbo grupė pripažįsta, kad neigiamas ar abejotinas balanso testo vertinimas, duomenų valdytojo atžvilgiu, galutinai neužkerta kelio asmens duomenų tvarkymui teisėto intereso pagrindu. Jos nuomone, adekvačių ir realių papildomų apsaugos priemonių, tokių kaip asmens duomenų kiekio mažinimas, padidintas skaidrumas, privatumą didinančių technologijų naudojimas ir kt., įtraukimas į šį vertinimą yra dar vienas šansas duomenų valdytojui sumažinti poveikį duomenų subjektams ir subalansuoti šalių pusiausvyrą.⁹⁹ Nepaisant to, vyrauja ir kita nuomonė. I. Kamara ir P. De Hert teigimu, apsaugos priemonių įtraukimas į šį vertinimą nesąžiningai paveiks vertinimo rezultatus duomenų valdytojo naudai. Kadangi, galimas duomenų tvarkymo poveikis ir pasekmės nebus visiškai panaikinti, o tik sušvelninti iki siekiamo balanso. Be to, apsaugos priemonės visais atvejais vis tiek privalo būti taikomos, kad būtų tinkamai apsaugoti duomenų subjektų asmens duomenys ir tai neturėtų būti vertinama kaip papildoma priemonė balanso reguliavimui.¹⁰⁰ Bet kuriuo atveju, kaip minėta anksčiau, tai jokių būdu neturėtų „būti laikoma „silpniausia grandimi“ arba atviromis durimis įteisinti visas duomenų tvarkymo operacijas, kurios nepatenka po jokių kitu teisiniu pagrindu“¹⁰¹.

Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 32 str. numato, kad duomenų valdytojas (bei duomenų tvarkytojas, jei toks yra), bet kokių atveju, privalo užtikrinti duomenų subjektų asmens duomenų saugumą¹⁰². Tinkamos techninės ir organizacinės priemonės turi būti parenkamos atsižvelgiant į duomenų tvarkymo mastą, pobūdį, tikslus ir pagrindą bei kitus kriterijus, kurie buvo analizuoti 2.3 poskyryje, taip pat į galimą duomenų tvarkymo poveikį ir pasekmes bei jų rimtumą duomenų subjektų interesams ir pagrindinėms teisėms ir laisvėms.¹⁰³ Prie tinkamų technologinių ir organizacinių asmens duomenų apsaugos priemonių priskiriamas duomenų kiekio mažinimas, anonimizavimas, šifravimas, prieigos prie asmens duomenų ribojimas, slaptažodžių ir papildomo autentifikavimo sistemų diegimas, padidintas skaidrumas, bendra ir besąlygiška duomenų subjekto teisė atsisakyti jo asmens duomenų tvarkymo ir kitos apsaugos priemonės.¹⁰⁴ Tačiau,

⁹⁹ „Dėl teisėtų duomenų valdytojo interesų sampratos pagal Direktyvos 95/46/EB 7 straipsnį“, *supra note* 14, p. 3

¹⁰⁰ Kamara I. Ir De Hert P., *supra note* 12, p. 16.

¹⁰¹ „Dėl teisėtų duomenų valdytojo interesų sampratos pagal Direktyvos 95/46/EB 7 straipsnį“, *op cit.*, p. 10. Originalas: „It should thus not be considered as 'the weakest link' or an open door to legitimise all data processing activities which do not fall under any of the other legal grounds.“

¹⁰² „Dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas)“, *supra note* 2, p. 51-52.

¹⁰³ *Ibid.*

¹⁰⁴ *Guidance on the use of Legitimate Interests under the EU General Data Protection Regulation*. Data Protection Network, 2017, versija 1.0, p. 15 [interaktyvus. Žiūrėta: 2020 m. rugsėjo 16 d.]. Prieiga per internetą: <https://iapp.org/media/pdf/resource_center/DPN-Guidance-A4-Publication.pdf>.

nepriklausomai nuo to kokia ar kokios apsaugos priemonės bus pasirinktos, jų veiksmingumas turi būti pagrįstas objektyviu vertinimu.¹⁰⁵

Baigiant šį poskyrį, tikslinga pateikti tinkamų apsaugos priemonių pasirinkimo pavyzdį. Įsivaizduokite, kad internetinė svetainė paaugliams pateikia daug naudingos informacijos ir patarimų apie kūno pokyčius brandos metu, santykius su tėvais ar mokytojais, narkotikų ir alkoholio vartojimą, neplanuotą nėštumą ir pan. Nepaisant to, duomenų valdytojas taip pat renka lankytojų asmens duomenis, t. y. geografinę lokaciją, paspaudimų skaičių pasirenkant atitinkamas svetainės dalis, skaitytus straipsnius, paieškos raktažodžius ir kt. Atsižvelgiant į tai, kad tvarkomi asmens duomenys apie pažeidžiamus asmenis, duomenų valdytojas surinktus duomenis nedelsiant anonimizuoja automatinio būdu ir naudoja statistiniais tikslais. Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 6 str. 1 d. f p. įtvirtintas teisėto intereso pagrindas galėtų būti naudojamas, kadangi duomenų subjektų asmens duomenys yra tvarkomi ne tik duomenų valdytojo, bet ir visuomenės interesais. Be to, anonimizavimas, kaip asmens duomenų apsaugos priemonė, yra pasirinkta adekvačiai ir teisėtų interesų vertinimą pakreipia duomenų valdytojo naudai.¹⁰⁶

Apibendrinant, pasakytina, kad nors asmens duomenų apsaugos priemonės iš esmės yra privalomos, atliekant bet kokią asmens duomenų tvarkymą, tačiau papildomų apsaugos priemonių pasirinkimas gali būti naudingas duomenų valdytojui tais atvejais, kai teisėtų interesų vertinimo rezultatai yra kvestionuoti arba vertinimas yra palankus duomenų subjektų atžvilgiu. Papildomos apsaugos priemonės padeda sušvelninti potencialų poveikį ir pasekmes duomenų subjektams bei pripažinti asmens duomenų tvarkymą, teisėto intereso pagrindu, tinkamu ir subalansuotu duomenų valdytojo naudai.

¹⁰⁵ De Hert P., Gil Gonzalez E. Understanding the legal provisions that allow processing and profiling of personal data—an analysis of GDPR provisions and principles. *ERA Forum*, 2019, 2019 (4): 607 [interaktyvus. Žiūrėta: 2020 m. rugsėjo 17 d.]. Prieiga per internetą: < <https://link.springer.com/article/10.1007/s12027-018-0546-z>>.

¹⁰⁶ „Dėl teisėtų duomenų valdytojo interesų sampratos pagal Direktyvos 95/46/EB 7 straipsnį“, *supra note* 14, p. 67.

3. TEISĖTO INTERESO, KAIP TEISINIO ASMENS DUOMENŲ TVARKYMO PAGRINDO, PRIVALUMAI IR TRŪKUMAI

3.1. Teisėto intereso privalumai ir trūkumai lyginant su kitais asmens duomenų tvarkymo pagrindais

Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 6 str. yra įtvirtinti šeši teisiniai asmens duomenų tvarkymo pagrindai, iš kurių vienas – teisėtas duomenų valdytojo ar trečiojo asmens interesas. Šie pagrindai nepasižymi jokia hierarchine sistema ar pirmenybės teikimu vienam prieš kitą. Todėl, duomenų valdytojas, atsižvelgdamas į konkrečias situacijos aplinkybes yra laisvas pasirinkti bet kurį iš šešių, lygiaverčiais pripažįstamų, pagrindų. Atsižvelgiant į tai, šiame poskyryje visas dėmesys bus skiriamas teisėto intereso, kaip teisinio asmens duomenų tvarkymo pagrindo, privalumų ir trūkumų nagrinėjimui įvairiais aspektais, lyginant jį su kitais teisiniais asmens duomenų tvarkymo pagrindais. Bus siekiama išryškinti problemas, su kuriomis gali susidurti duomenų valdytojai pasirinkdami šį asmens duomenų tvarkymo pagrindą bei atskleisti šio pagrindo plačias pritaikymo galimybes. Taip pat, siekiama atskleisti, kokiomis teisėmis gali ar negali pasinaudoti duomenų subjektai, kai jų asmens duomenys yra tvarkomi teisėto intereso pagrindu bei paskatinti akademinės bendruomenės susidomėjimą šia tema.

3.1.1. Sutikimo teisinis pagrindas

Duomenų subjektų asmens duomenų tvarkymas sutikimo pagrindu yra įtvirtintas Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 6 str. 1 d. a punkte. Sutikimas, kaip teisinis asmens duomenų tvarkymo pagrindas, yra tik vienas iš alternatyvių duomenų tvarkymo pagrindų. Dėl to, tokios asmens duomenų tvarkymo operacijos, kaip vaikų asmens duomenų tvarkymas, medicininių ar kitų specialių kategorijų asmens duomenų tvarkymas, profiliavimas ar kitoks automatizuotas asmens duomenų tvarkymas, tiesioginė rinkodara ir kt., kurios dažniausiai atliekamos remiantis sutikimo teisiniu pagrindu, galėtų būti vykdomos ir kitais pagrindais nei sutikimas.¹⁰⁷

Duomenų subjekto sutikimu yra pripažįstamas „bet koks laisva valia duotas, konkretus ir nedviprasmiškas tinkamai informuoto duomenų subjekto valios išreiškimas pareiškimu arba vienareikšmiais veiksmais kuriais jis sutinka, kad būtų tvarkomi su juo susiję asmens duomenys“¹⁰⁸. Taigi, iš šios definicijos yra aišku, kad sutikimui yra keliami du esminiai kriterijai:

¹⁰⁷ Zaleskis J., *supra note* 11, p. 143.

¹⁰⁸ „Dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas)“, *supra note* 2, p. 34 (4 str. 11 p.).

(1) aiški, suprantama ir tinkamai pateikta informacija bei (2) laisva duomenų subjekto valia.¹⁰⁹ Laisva valia šiuo atveju suprantama, kaip duomenų subjekto pasirinkimo išraiška, kai jis savanoriškai nusprendžia sutikti arba nesutikti dėl jo asmens duomenų tvarkymo¹¹⁰ ir, kai toks pasirinkimas nėra nulemtas prievartos, baimės, apgaulės ar kitų neigiamų padarinių pavojaus.¹¹¹ Taip pat, svarbu paminėti, kad tyła ar neveikimas negali būti pripažįstami tinkama sutikimo išraiškos forma, nes sutikimo galiojimo esminis kriterijus yra duomenų subjekto valios išreiškimas vienareikšmiais veiksmais.¹¹²

Konkrečios ir aiškios informacijos pateikimo reikalavimas siejamas su duomenų subjekto galimybe tiksliai suvokti pateiktą informaciją ir priimti savarankišką sprendimą¹¹³ bei su duomenų valdytojo pareiga tinkamai informuoti duomenų subjektus apie jų asmens duomenų tvarkymą (Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 13 str.) ir gebėti tai įrodyti (Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 5 str. 2 d., 7 str. 1 d.). Šiuos kriterijus, taip pat, akcentavo ir Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas administracinėje byloje Nr. A-408-858/2016 teigdamas, kad „Sutikimas [...] turi būti išreikštas aiškiai – rašytine, jai prilyginta ar kita forma, neabejotinai įrodančia duomenų subjekto valią. Iš išdėstytos sutikimo sąvokos matyti, jog duomenų subjekto valios pareiškimas susideda iš kelių elementų: jis yra duodamas savo noru [...], duodamas žinomai (pagrįstas informacija) ir yra konkretus (suprantamas, duomenų tvarkymo aprėptis ir padariniai aiškiai ir tiksliai nurodyti“¹¹⁴.

Atsižvelgiant į sutikimo definiciją, galima pastebėti pirmąjį teisėto intereso pagrindo privalumą, lyginant su sutikimo teisiniu pagrindu. Asmens duomenų tvarkymas sutikimo pagrindu yra grindžiamas duomenų subjektų laisvos valios / apsisprendimo išraiška, todėl asmens duomenys

¹⁰⁹ *Darbo autorės pastaba*: Tačiau, taip pat svarbu nepamiršti, kad duomenų subjektui bet kuriuo metu turi būti suteikta teisė atšaukti savo sutikimą. Kai kurie autoriai, sutikimo atšaukimo teisę įvardija, kaip trečiąjį esminį sutikimo galiojimo kriterijų.

¹¹⁰ Buhler S. Conditional consent as a valid legal ground for data processing – a misbelief? *Freilaw*, 2019, 2019 (1): 26 [interaktyvus. Žiūrėta: 2020 m. spalio 10 d.]. Prieiga per internetą: <https://heinonline-org.skaitykla.mruni.eu/HOL/Page?public=true&handle=hein.journals/freilaw2019&div=9&start_page=25&collection=journals&set_as_cursor=0&men_tab=srchresults>.

¹¹¹ Europos Sąjungos 29 straipsnio darbo grupės 2011 m. liepos 13 d. nuomonė „Dėl sutikimo apibrėžimo“ Nr. 15/2011, WP 187, p. 12 [interaktyvus. Žiūrėta: 2020 m. spalio 10 d.]. Prieiga per internetą: <https://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2011/wp187_en.pdf>.

¹¹² Komisijos komunikatas Europos Parlamentui ir Tarybai. Didesnė apsauga, naujos galimybės. Komisijos gairės dėl tiesioginio Bendrojo duomenų apsaugos reglamento taikymo nuo 2018 m. gegužės 25 d. Europos komisija, Briuselis, 2018, COM(2018) 43, p. 2 [interaktyvus. Žiūrėta: 2020 m. spalio 18 d.]. Prieiga per internetą: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018DC0043&from=LT>>.

¹¹³ Mišek J. Consent to personal data processing – the panacea or the dead end? *UC Davis Business Law Journal*, 2014, 8 (1): 73 [interaktyvus. Žiūrėta: 2020 m. spalio 15 d.]. Prieiga per internetą: <https://heinonline-org.skaitykla.mruni.eu/HOL/Page?public=true&handle=hein.journals/mujlt8&div=7&start_page=69&collection=journals&set_as_cursor=2&men_tab=srchresults>.

¹¹⁴ 2016 m. birželio 13 d. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo nutartis administracinėje byloje Nr. A-408-858/2016, 107 pastraipa [interaktyvus. Žiūrėta: 2020 m. spalio 10 d.]. Prieiga per internetą: <<https://eteismai.lt/byla/69305126409566/A-408-858/2016>>.

gali būti tvarkomi tik tuo atveju, jei duomenų subjektas tam duoda sutikimą. Priešingai nei sutikimo atveju, teisėto intereso pagrindu atliekamoms asmens duomenų tvarkymo operacijoms nereikia duomenų subjekto valios išraiškos. Todėl, duomenų valdytojas šiuo atveju išvengia papildomos įrodinėjimo naštos, kad duomenų subjektas sutiko su jo asmens duomenų tvarkymu, kuriuo įgyvendinamas duomenų valdytojo teisėtas interesas. Vis dėlto, čia taip pat galima išvelgti ir teisėto intereso trūkumą, kadangi duomenų valdytojas privalo ne tik nurodyti, kad asmens duomenis tvarko teisėto intereso pagrindu, bet ir patį teisėtą interesą, t. y. nurodyti ir pagrįsti teisėto intereso egzistavimą (Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 13 str. 1 d. d p.). Kaip matyti iš šio baigiamojo darbo 2.1 poskyrio „Teisėto intereso identifikavimas“, tai ne visada yra paprasta. Tuo tarpu, tvarkant duomenų subjektų asmens duomenis sutikimo pagrindu, duomenų tvarkymo tikslų pagrindimo nereikalaujama.

Kitas teisėto intereso pagrindo privalumas yra susijęs su duomenų subjekto teise nesutikti, kuri reglamentuota Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 21 str. Pagal šio straipsnio 1 dalį, duomenų subjektas turi teisę pareikšti nesutikimą, kad duomenų valdytojas tvarkytų jo asmens duomenis numatytais tikslais ir pagrindu¹¹⁵. Vis dėlto, ši duomenų subjektų teisė nėra absoliuti, kadangi duomenų valdytojas ir toliau gali tvarkyti asmens duomenis, jei geba aiškiai ir argumentuotai įrodyti, kad toks duomenų subjektų asmens duomenų tvarkymas paremtas teisėto intereso pagrindu yra viršesnis už duomenų subjektų interesus bei pagrindines teises ir laisves.¹¹⁶ Teisė intereso pagrįstumui įrodyti, darbo autorės nuomone, puikiai pasitarnauja dokumentuotas teisėtų interesų vertinimas. Tuo tarpu, duomenų subjektų asmens duomenų tvarkymas sutikimo pagrindu turi būti nedelsiant nutraukiamas, jei duomenų subjektas išreiškia aiškų nesutikimą, kad jo asmens duomenys būtų toliau tvarkomi. Vis dėlto, svarbu paminėti, kad toks sutikimo atšaukimas nepanaikina duomenų valdytojo teisės tvarkyti duomenų subjektų asmens duomenų tuo metu, kai sutikimas buvo galiojantis, t. y. sutikimo atšaukimas yra nukreiptas į ateitį ir retrospektyviai negali būti taikomas. Taigi, jei duomenų subjektas nesutinka, kad jo asmens duomenys būtų toliau tvarkomi, tai duomenų valdytojas, kuris tvarko duomenų subjektų asmens duomenis sutikimo teisiniu pagrindu, to daryti toliau nebegali, tačiau tvarkant asmens duomenis teisėto intereso pagrindu ši duomenų subjektų teisė gali būti paneigta, jei duomenų valdytojas gali pagrįsti teisėto intereso viršenybę.

Dar vienas teisėto intereso pagrindo privalumas yra tai, kad duomenų valdytojas neturi įrodyti, jog duomenų subjektai sutiko su tokio jų asmens duomenų tvarkymu, kaip tai numatyta remiantis sutikimo teisiniu pagrindu. Remiantis atskaitomybės principu (Bendrojo duomenų

¹¹⁵ „Dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas)“, *supra note 2*, p. 45.

¹¹⁶ Štareikė E. ir Kausteklytė-Tunkevičienė S., *supra note 41*, p. 9.

apsaugos reglamento 5 str. 2 d.), kiekvienas duomenų valdytojas turi gebėti įrodyti, kad laikosi norminiuose teisės aktuose numatytų reikalavimų. Taigi, bet kuris duomenų valdytojas, kuris atlieka asmens duomenų tvarkymo operacijas sutikimo teisiniu pagrindu, privalo įrodyti, kad gavo tinkamai informuoto duomenų subjekto sutikimą.¹¹⁷ Kadangi tai lengviausia įrodyti turint rašytinį sutikimą, duomenų valdytojams tenka pareiga šiuos sutikimus ne tik rinkti, bet ir archyvuoti bei tinkamai saugoti tol, kol asmens duomenys yra tvarkomi šiuo pagrindu. Dėl to, tvarkant asmens duomenis teisėto intereso pagrindu, duomenų valdytojai išvengia papildomų administracinių išlaidų dėl atskaitomybės principo laikymosi.

Kitu asmens duomenų tvarkymo, teisėto intereso pagrindu, privalumu galima laikyti galimybę tvarkyti darbuotojų asmens duomenis tais atvejais, kai asmens duomenų tvarkymas yra negalimas sutikimu. „Darbuotojai beveik niekada negali laisvai duoti, atsisakyti ar atšaukti sutikimo, atsižvelgiant į priklausomybę, atsirandančią dėl darbdavio ir darbuotojo santykių“¹¹⁸. Egzistuojantis valdžios disbalansas ir subordinacija gali turėti įtakos darbuotojų apsisprendimui dėl sutikimo, todėl asmens duomenų tvarkymas sutikimo pagrindu turėtų būti vykdomas tik išimtiniais atvejais ir tik tada, kai nuo tokio sutikimo davimo ar nedavimo darbuotojui nėra neigiamų pasekmių grėsmės.¹¹⁹ Pavyzdžiui, darbuotojo atvaizdo naudojimas bendrovės internetinės svetainės kontaktų skiltyje, gimtadienių skelbimas bendrovės vidinėje informacinėje sistemoje, nuotraukų darymas bendrovės patalpose ir pan. Vis dėl to, neretu atveju, kai kuriuos darbuotojų asmens duomenis paprasčiau tvarkyti remiantis teisėto intereso pagrindu. Pavyzdžiui, bendrovės vidinio administravimo ir nenutrūkstamų darbo procesų tikslais, darbdavys gali turėti teisėtą interesą tvarkyti darbuotojų asmeninius kontaktinius duomenis (telefono numerį, elektroninio pašto adresą, gyvenamosios vietos adresą ir kt.).¹²⁰ Gali būti situacijų, kai darbuotojų asmens duomenys reikia tvarkyti siekiant įgyvendinti trečiojo asmens teisėtą interesą. Pavyzdžiui, bendrovės X vadovas su savo darbuotojais vyksta į susitikimą su bendrovės Y atstovais. Bendrovė Y prašo pateikti visų atsivykstančių darbuotojų vardus ir pavardes, kadangi į patalpas apsaugos darbuotojai įleidžia tik leidimą turinčius asmenis arba asmenis nurodytus specialiaame sąraše. Dėl to, bendrovė X, remdamasi trečiosios šalies teisėtu interesu, gali pateikti prašomus darbuotojų duomenis be jų sutikimo. Šiuo atveju, darbuotojų asmens duomenų tvarkymas sutikimo teisiniu

¹¹⁷ Handbook on European data protection Law. *Supra note* 43, p. 112.

¹¹⁸ Europos Sąjungos 29 straipsnio darbo grupės 2017 m. birželio 8 d. nuomonė „Dėl duomenų tvarkymo darbe“ Nr. 02/2017, WP 249, p. 23 [interaktyvus. Žiūrėta: 2020 m. spalio 18 d.]. Prieiga per internetą: <<file:///C:/Users/Vartotojas/Downloads/Opinion22017ondataprocessingatwork-wp249.pdf>>.

¹¹⁹ Handbook on European data protection Law, *op cit.*, p. 144.

¹²⁰ Blasina R. B. Video Surveillance and the Employment Relationship. *Advocate (Vancouver Bar Association)*, 2007, 65 (4): 453-454 [interaktyvus. Žiūrėta: 2020 m. rugsėjo 15 d.]. Prieiga per internetą: <https://heinonline-org.skaitykla.mruni.eu/HOL/Page?collection=journals&handle=hein.barjournals/advvba0066&id=458&men_tab=srchresults>.

pagrindu nebūtų neadekvatus ir netinkamas¹²¹, nes atsižvelgiant, į subordinaciją, darbuotojai jaustų spaudimą duoti sutikimą, o jo nedavus gali tikėtis neigiamų pasekmių iš darbdavio¹²².

Taigi, teisinis darbuotojų asmens duomenų tvarkymo pagrindas iš esmės turėtų būti pasirenkamas atsižvelgiant į tai ar darbuotojas yra visiškai laisvas pasirinkti dėl sutikimo davimo ar ne. Tačiau, darbo autorės nuomone, dėl subordinacijos santykio, darbuotojas beveik niekada negali duoti laisvo sutikimo. Todėl, teisėto intereso pagrindas šiuo atveju yra pranašesnis, nes jam nebūtinai darbuotojo sutikimas.

Kalbant apie teisėto intereso pagrindo trūkumus, lyginant su sutikimo teisiniu pagrindu, galima panagrinėti asmens duomenų tvarkymą tiesioginės rinkodaros tikslais. 2002 m. liepos 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl asmens duomenų tvarkymo ir privatumo apsaugos elektroninių ryšių sektoriuje (Direktyva dėl privatumo ir elektroninių ryšių) 13 str. numato, kad kai kurių rūšių tiesioginei rinkodarai (pavyzdžiui, naudojant automatinio skambinimo ar faksimilinio ryšio aparatus, siunčiant pranešimus el. paštu ir t.t.) būtina gauti išankstinį duomenų subjekto sutikimą.¹²³ „Išimtis taikoma ryšiams su esamais klientais, kuriems duomenų valdytojas reklamuoja „panašius“ savo produktus arba paslaugas“¹²⁴. Remiantis šia išimtimi, duomenų valdytojais gali vykdyti tiesioginę rinkodarą teisėto intereso pagrindu.

Pagal Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymo 69 str. 2 d. ryšio su esamais klientams teisėtumui yra keliamos šios sąlygos: (1) duomenų subjektų kontaktiniai duomenys gaunami teikiant paslaugas ar parduodant prekes; (2) kontaktiniai duomenys yra naudojami duomenų valdytojo panašių prekių ar paslaugų tiesioginei rinkodarai; (3) duomenų subjektams suteikiama besąlygiška teisė nesutikti arba atsisakyti tokio asmens duomenų tvarkymo ir (4) duomenų subjektai iš pradžių neprieštaravo dėl tokio jų asmens duomenų naudojimo.¹²⁵ Šios sąlygos yra kumuliatyvinės, kadangi tarp jų naudojamas jungtukus „ir“, vadinasi, nesant bent vienai iš šių sąlygų, duomenų valdytojas negali vykdyti tiesioginės rinkodaros teisėto intereso pagrindu ir turi gauti duomenų subjekto sutikimą. Pirmosios trys sąlygos įgyvendinamos nesudėtingai, tačiau paskutinė – ketvirtoji sąlyga yra kvestionuotina. Pagal paskutiniąją sąlygą duomenų subjektai nuo pat pradžių turi žinoti apie tokį jų asmens duomenų tvarkymą teisėto

¹²¹ Balboni P., Cooper D., Imperiali R. ir Macénaitė M., *supra note* 63, p. 247.

¹²² Ogrisek C. GDPR nad Personal Data Protection in the Employment Context. *Labour & Law Issues*, 2017, 3 (2): 11 [interaktyvus. Žiūrėta: 2020 m. spalio 27 d.]. Prieiga per internetą: < <https://labourlaw.unibo.it/article/view/7573/7276> >.

¹²³ Europos Parlamento ir Tarybos direktyva „Dėl asmens duomenų tvarkymo ir privatumo apsaugos elektroninių ryšių sektoriuje (Direktyva dėl privatumo ir elektroninių ryšių)“ Nr. 2002/58/EB. *Europos Sąjungos oficialus leidinys*. L 201/37, 2002, [interaktyvus. Žiūrėta: 2020 m. spalio 15 d.]. Prieiga per internetą: < <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32002L0058&from=LT> >.

¹²⁴ „Dėl teisėtų duomenų valdytojo interesų sampratos pagal Direktyvos 95/46/EB 7 straipsnį“, *supra note* 14, p. 46

¹²⁵ Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymas Nr. IX-2135. *Valstybės žinios*, 2004, Nr. 69-2382 [interaktyvus. Žiūrėta: 2020 m. spalio 15 d.]. Prieiga per internetą: < <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.82D8168D3049/asr> >.

intereso pagrindu ir tam neprieštarauti. Nors teisės aktų kūrėjų intencija yra aiški, tačiau praktiškai ji yra neįgyvendinama. Atsižvelgiant į tai, kad atitikties teisės aktams pareiga nustatyta duomenų valdytojams, jie turi sugebėti įrodyti, kad duomenų subjektas ne tik žinojo apie tokį jo asmens duomenų tvarkymą, bet ir neprieštaravo tam. Patikimiausiu įrodymu, šiuo atveju, galėtų būti duomenų subjekto supažindinimas su jo asmens duomenų tvarkymu pasirašytinai. Tačiau, pasirašydamas, kad susipažino su jo asmens duomenų tvarkymu, duomenų subjektas turi išreikšti savo valią, kad tam neprieštarauja, o tai iš esmės yra tolygu sutikimui. Žvelgiant iš duomenų valdytojo pozicijos, jam būtų daug paprasčiau vykdyti tiesioginę rinkodarą remiantis sutikimo teisiniu pagrindu, kadangi jam nereikia atlikti teisėtų interesų vertinimo ir pagrįsti savo interesų.

Nors Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymo 69 str. 2 d. numato išimtį duomenų valdytojams vykdyti tiesioginę rinkodarą teisėto intereso pagrindu, tačiau, atsižvelgiant į anksčiau išdėstytas priežastis, darbo autorė daro išvadą, kad tai tik teorinė galimybė. Praktiškai šis pagrindas yra netinkamas tiesioginei rinkodarai ir asmens duomenų tvarkymas turėtų būti vykdomas sutikimo teisiniu pagrindu.

Trumpai apibendrinant, galima pasakyti, kad duomenų subjektų asmens duomenų tvarkymas sutikimo teisiniu pagrindu, žvelgiant iš duomenų valdytojo pozicijos, gali atrodyti daug paprastesnis ir greitesnis. Vis dėlto, teisėtas interesas, kaip teisinis asmens duomenų tvarkymo pagrindas, yra daug universalesnis lyginant su sutikimo teisiniu pagrindu. Asmens duomenų tvarkymo operacijos vykdomos be duomenų subjekto laisvos valios išraiškos vienareikšmiais veiksmais, todėl išvengiama nemažai administracinių išlaidų kaupiant tokios valios išreiškimo įrodymus, kurie būtini siekiant įgyvendinti atskaitomybės principą. Taip pat, duomenų subjektų asmens duomenų tvarkymo operacijos gali būti vykdomos, net tais atvejais, kai duomenų subjektas su tuo nesutinka, jei duomenų valdytojas sugeba įrodyti teisėto intereso viršenybę prieš duomenų subjekto interesus bei pagrindines teises ir laisves. Ir, nors, darbo autorės nuomone, teisėto intereso pagrindu beveik neįmanoma pasiremti vykdančią tiesioginę rinkodarą (praktikoje), tačiau dažnu atveju jis puikiai tinka tvarkant darbuotojų asmens duomenis, kai sutikimu remtis negalima.

3.1.2. Sutartis, kurios viena šalis yra duomenų subjektas

Pagal Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 6 str. 1 d. b p., duomenų valdytojas gali tvarkyti duomenų subjektų asmens duomenis siekdamas įvykdyti sutartį, kurios viena iš šalių yra duomenų subjektas, arba atlikdamas tam tikrus veiksmus duomenų subjekto prašymu, kai šalys vis dar yra ikisutartiniuose santykiuose.

Nei Europos Sąjungos, nei nacionaliniai, duomenų apsaugą reglamentuojantys, teisės aktai nepateikia sutarties apibrėžimo. Dėl to, tiksliausia vadovautis Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – Civilinio kodekso) 6 knygos nuostatomis. Pagal Civilinio kodekso

6.154 str. 1 d. sutartis yra suprantama kaip sandoris tarp dviejų ar daugiau asmenų, kuriuo siekiama sukurti, pakeisti ar nutraukti civilinius teisinius santykius.¹²⁶ Asmens duomenų apsaugos požiūriu, sutartis turi būti sudaroma tarp duomenų valdytojo ir duomenų subjekto, kurios tinkamam įvykdymui yra būtini duomenų subjekto asmens duomenys. Dėl to, sutartis tarp duomenų valdytojo ir duomenų tvarkytojo arba tarp kelių duomenų valdytojų nebus laikoma sutartimi, kaip teisiniu duomenų tvarkymo pagrindu, pagal Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 6 str. 1 d. b p.¹²⁷

Duomenų valdytojas ir duomenų subjektas, vadovaudamiesi sutarties laisvės principu, turi teisę susitarti dėl bet kokios sutarties sudarymo, kuri neprieštarauja imperatyvios teisės aktų nuostatomis (Civilinio kodekso 6.156 str. 1 d.).¹²⁸ Todėl, galima teigti, kad sutarties pobūdis neturi reikšmės tvarkant duomenų subjektų asmens duomenis sutarties teisiniu pagrindu. Tinkamu duomenų subjektų asmens duomenų tvarkymo pagrindu pagal Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 6 str. 1 d. b p., gali būti pirkimo – pardavimo sutartis, paslaugų teikimo sutartis, darbo sutartis, lojalumo programos sutartis, teisės į atvaizdą perleidimo sutartis, akcijos taisyklės ir kt.¹²⁹ Vis dėlto, sutarties pobūdis yra reikšmingas sprendžiant dėl tvarkomų duomenų subjektų asmens duomenų kiekio, kuris būtinas sutarties įgyvendinimui. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo nuomone, sutarties teisiniu pagrindu turi būti tvarkomi tik tie duomenų subjektų asmens duomenys, kurie yra būtini sutarties vykdymui ar ketinant ją sudaryti. Kaip teigiama Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo nutarties administracinėje byloje Nr. A-882-1173-13 konstatuojamoje dalyje, duomenų subjektai sutartyse su duomenų valdytojais (šiuo atveju telekomunikacinių paslaugų teikėjais) „nurodo ne tik savo vardą, pavardę, bet ir telefono numerį, adresą bei bendrosios atsiskaitymo knygelės numerį, remiantis šių asmens duomenų visuma, asmenį galima vienareikšmiškai identifikuoti ir tam nėra būtina naudoti asmens kodą“¹³⁰. Taigi, duomenų valdytojas, sudarydamas sutartis su duomenų subjektais, turi objektyviai įvertinti būtinų asmens duomenų aprėptį sutarties sudarymui ir vykdymui.

Duomenų subjektų asmens duomenų tvarkymas sutarties teisiniu pagrindu yra glaudžiai susijęs su asmens duomenų tvarkymu sutikimo teisiniu pagrindu. Abiem atvejais yra sudaromas sandoris. Sutikimo atveju turime vienašalį duomenų subjekto sandorį (Civilinio kodekso 1.63 str. 3 d.), o sutarties – dvišalį arba daugiašalį sandorį (Civilinio kodekso 1.63 str. 6 ir 7 d.). Dėl šio

¹²⁶ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 74-2262 [interaktyvus. Žiūrėta: 2020 m. spalio 23 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.8A39C83848CB/asr>>.

¹²⁷ Zaleskis J., *supra note* 11, p. 148.

¹²⁸ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas, *op cit.*

¹²⁹ Zaleskis J., *op cit.*

¹³⁰ 2013 m. gegužės 23 d. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo nutartis administracinėje byloje Nr. A-882-1173-13 [interaktyvus. Žiūrėta: 2020 m. spalio 25 d.]. Prieiga per internetą: <<https://eteismai.lt/byla/245492016270101/A-822-1173-13>>.

panašumo, neretai susiduriama su situacijomis, kai sutarties standartinėse sąlygose nurodomas sutikimas dėl asmens kodo naudojimo, tiesioginės rinkodaros¹³¹ ar profiliavimo¹³². Šios sąlygos sutartyje pateikiamos kaip privalomos ir duomenų subjektas neturi realios galimybės išreikšti tikrąjį ir laisvą savo apsisprendimą¹³³, todėl iš esmės tokie sutikimai yra prieštaraujantys imperatyvioms įstatymo normoms (Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 6 str. 1 d. a p.) ir yra negaliojantys (Civilio kodekso 1.80 str. 1 d.). Tačiau, atsižvelgiant į šio baigiamojo darbo apimtį ir tikslus, autorė plačiau sutikimo ir sutarties teisinių pagrindų santykio nenagrinėja.

Duomenų subjekto asmens duomenų tvarkymas sutarties teisiniu pagrindu yra pranašesnis už asmens duomenų tvarkymą teisėto intereso pagrindu, nes duomenų subjektas negali pasinaudoti didžiąja dalimi Bendrajame duomenų apsaugos reglamente numatytų teisių arba gali naudotis jomis tik su išimtimis. Viena iš tokių teisių yra teisė reikalauti ištrinti duomenis (Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 17 str.) arba dar kitaip vadinama „teisė būti pamirštam“ (angl. *right to be forgotten*)¹³⁴. Duomenų subjektas, kurio asmens duomenys yra tvarkomi sutarties teisiniu pagrindu, negali naudotis šia teise tol, kol asmens duomenys yra reikalingi tinkamam sutarties vykdymui (Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 17 str. 1 d. a p.). Tačiau šia teise gali naudotis duomenų subjektai, kurių asmens duomenys yra tvarkomi sutikimo¹³⁵ arba teisėto intereso pagrindais (Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 17 str. 1 d. b ir c p.).¹³⁶

Duomenų valdytojas, kuris tvarko duomenų subjektų asmens duomenis teisėto intereso pagrindu, privalo ištrinti šiuos duomenis, kai gauna tokį duomenų subjekto prašymą ir negali

¹³¹ 2013 m. gegužės 23 d. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo nutartis administracinėje byloje Nr. A-882-1173-13, *supra note* 130.

¹³² *Asmens duomenų tvarkymo tiesioginės rinkodaros ir lojalumo programos tikslais teisėtumo patikrinimų rezultatų apibendrinimas*. Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija, 2018, p. 2 [interaktyvus. Žiūrėta: 2020 m. spalio 25 d.]. Prieiga per internetą: <

<https://vdai.lrv.lt/uploads/vdai/documents/files/Apibendrinimasdeltiesioginesrinkodarosirlojalumo20180926.pdf>>

¹³³ O'Brien S. European Data Protection Board publishes draft guidelines on the contractual necessity basis for processing personal data in the context of online services. *Computer and Telecommunications Law Review*, 2019, 25 (5): 130-134 [interaktyvus. Žiūrėta: 2020 m. spalio 27 d.]. Prieiga per internetą: < [¹³⁴ „Dėl fizinų asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB \(Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas\)“, *supra note* 2, p. 43-44.](https://1-next-westlaw-com.skaitykla.mruni.eu/Document/IE3432820A87511E9924CB7A1429D7F7F/View/FullText.html?navigationPath=Search%2Fv1%2Fresults%2Fnavigation%2Fi0ad604ac000001758506297672d28457%3FNav%3DINTERNATIONAL-ANALYTICAL%26navQualifier%3DI1decd440a08911e28578f7ccc38dcbee%26listQualifier%3DI1decd440a08911e28578f7ccc38dcbee%26fragmentIdentifier%3DI1decd440a08911e28578f7ccc38dcbee%26parentRank%3D0%26startIndex%3D1%26contextData%3D%2528sc.Search%2529%26transitionType%3DSearchItem&listSource=Search&listPageSource=d697c8b95c89724e18991853680a64b2&list=INTERNATIONAL-ANALYTICAL&rank=1&sessionScopeld=364fd7da5e9fb1b24289e1558b41ab121d3b0d9afd645ed3043f593ee204cd13&originationContext=Search%20Result&transitionType=SearchItem&contextData=%28sc.Search%29>.</p></div><div data-bbox=)

¹³⁵ *Darbo autorės pastaba*: ši teisė taikoma tik tokiam asmens duomenų tvarkymui, kuris atliekamas remiantis vieninteliu teisiniu asmens duomenų tvarkymo pagrindu – sutikimu. Jei duomenų subjektų asmens duomenys tvarkomi sutikimo teisiniu pagrindu ir jie, taip pat, yra būtini teisinės prievolės ar teisėto intereso įgyvendinimui, tai šios teisės taikymui gali būti taikomos išimtys ir duomenų valdytojas gali atsakyti įgyvendinti duomenų subjekto „teisę būti pamirštam“.

¹³⁶ Calder A. EU GDPR: A Pocket Guide. Jungtinė Karalystė: *IT Governance Publishing*, 2016, p. 45.

pateikti viršesnių teisėtų priežasčių duomenų tvarkymui, t. y. negali pagrįsti savo teisėto intereso viršenybės prieš duomenų subjektų teisėtus interesus bei pagrindines teises ir laisves. Tam, duomenų valdytojai yra įpareigoti atlikti teisėtų interesų vertinimą¹³⁷, kurio metu yra ne tik identifikuojamas teisėtas duomenų valdytojo interesas, tačiau atliekamas ir balanso testas, analizuojant duomenų valdytojo teisėto intereso ir duomenų subjekto teisėto intereso bei pagrindinių teisių ir laisvių pusiausvyrą. Taigi, tinkamai atlikto teisėtų interesų vertinimo rezultatai turėtų būti pakankama priežastis taikyti „teisės būti pamirštam“ išimtį ir netenkinti tokio duomenų subjekto prašymo. Taip pat, pateisinama priežastimi galėtų būti duomenų valdytojo siekis pareikšti, vykdyti ir apginti savo teisinius reikalavimus (Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 21 str. 1 d.), kurie išplaukia iš sutarties nevykdymo ar netinkamo vykdymo, delikto ar kt.

Teisė būti pamirštam nėra absoliuti¹³⁸, tačiau, kaip matyti iš Teisingumo Teismo praktikos, pagrįsti teisėta interesą gali būti labai sunku. 2019 m. rugsėjo 24 d. Teisingumo Teismas priėmė sprendimą byloje Nr. C136/17, kuriame teigiama, kad paieškos sistemos variklių eksploatuotojai (duomenų valdytojai) privalo ištrinti duomenų subjektų duomenis iš savo paieškos sistemų, jei ši informacija yra neadekvati, neaktuali ar jau nebeaktuali bei perteklinė, atsižvelgiant į duomenų tvarkymo tikslus ir laikotarpį, kai šie duomenis buvo gauti.¹³⁹ Vis dėlto, tai „nesąlygoja atitinkamos informacijos pašalinimo iš originalių šaltinių, t. y. tiesiogiai iš svetainių, kuriose ji paskelbta, – įgyvendinant šią teisę informacija pašalinama tik iš paieškos variklio pateikiamų rezultatų sąrašo ir taip apribojamas šios informacijos prieinamumas bei sklaida“¹⁴⁰. Paieškos sistemos eksploatuotojas taip pat neturi pareigos pašalinti šių asmens duomenų ekstrateritorialiai – visose savo paieškos sistemos versijose, o tik intrateritorialiai – konkrečioje valstybėje arba Europos Sąjungos mastu.¹⁴¹

¹³⁷ Darbo autorės pastaba: teisėtų interesų vertinimas neprivalo būti rašytinės formos.

¹³⁸ 2010 m. lapkričio 9 d. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas sujungtose bylose Nr. C-92/09 ir C-93/09 Voller und Markus Schecke GbR ir H. Eifert prieš Heneso žemes (Land Hessen). ECLI:EU:C:2010:662, 48 pastraipa [interaktyvus. Žiūrėta: 2020 m. spalio 25 d.]. Prieiga per internetą: <<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=79001&pageIndex=0&doclang=LT&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=10676251>>.

¹³⁹ 2019 m. rugsėjo 24 d. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas byloje Nr. C-136/17 GC, AF, BH ir ED prieš Prancūzijos Nacionalinę informacinių technologijų ir laisvių komisiją (CNIL). ECLI:EU:C:2019:773, 74 pastraipa [interaktyvus. Žiūrėta: 2020 m. spalio 26 d.]. Prieiga per internetą: <<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=218106&pageIndex=0&doclang=LT&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=18005746>>.

¹⁴⁰ Tamavičiūtė V. *Teisė būti (ne) pamirštam: kokias teises ištrinti savo duomenis ribas nustato Europos Sąjungos Teisingumo Teismas? Lietuvos teisė. Esminiai pokyčiai*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2019, p. 123 [interaktyvus. Žiūrėta: 2020 m. spalio 25 d.]. Prieiga per internetą: <https://repository.mruni.eu/bitstream/handle/007/16244/2019%20Teise_web.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

¹⁴¹ 2019 m. rugsėjo 24 d. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas byloje Nr. C-507/17 Google LLC prieš Prancūzijos Nacionalinę informacinių technologijų ir laisvių komisiją (CNIL). ECLI:EU:C:2019:772, 64 - 66 pastraipos [interaktyvus. Žiūrėta: 2020 m. spalio 26 d.]. Prieiga per internetą: <<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=218105&pageIndex=0&doclang=lt&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=10865448>>.

Nors duomenų subjektų asmens duomenų įtraukimas į paieškos sistemų variklius ir nėra siejamas su neigiamais padariniais duomenų subjektui, tačiau Teisingumo Teismas pripažino, kad duomenų subjektų teisėti interesai bei pagrindinės teisės ir laisvės „iš principo yra viršesnės ne tik už paieškos sistemos eksploatuotojo ekonominį interesą, bet ir už šios visuomenės interesą turėti prieigą prie [...] informacijos apie duomenų subjekto dalyvavimą baudžiamajame procese (įterpta darbo autorės) atlikus paiešką pagal šio subjekto asmenvardį“¹⁴². Taigi, galima teigti, kad duomenų valdytojo teisėtas interesas, net siejamas su viešojo intereso įgyvendinimu, ne visuomet gali būti tinkamas motyvas atsisakyti įgyvendinti duomenų subjekto „teisę būti pamirštam“.¹⁴³ Išimtis galėtų būti taikoma, atsižvelgiant į duomenų subjekto padėtį visuomenėje / vaidmenį viešajame gyvenime, netinkamą visuomeninį ar profesinį elgesį, neišnykusį teistumą ir pan.¹⁴⁴. Tokių duomenų subjektų, kaip pavyzdžiui, politikų, valstybės tarnautojų, verslininkų ir kitų profesijų atstovų, asmens duomenys gali būti aktualūs visuomenei ir tai gali sąlygoti pagrindinių duomenų subjektų teisių ir laisvių apribojimą bei prioriteto visuomenės interesui suteikimą turėti prieigą prie atitinkamų asmenų duomenų naudojant paieškos sistemų variklius.¹⁴⁵ Tačiau, V. Tamavičiūtės nuomone, Teisingumo Teismas „nepateikė paieškos varikliams jokių vertinimo gairių, kurios padėtų išlaikyti pusiausvyrą tarp konkuruojančių interesų – asmens teisės į privatumą ir visuomenės teisės į informaciją“¹⁴⁶, todėl sprendimas dėl duomenų subjektų asmens duomenų naudojimo ir teisėtų interesų vertinimo rezultatų lieka paieškos sistemų variklių eksploatuotojų rankose.

Dar vienas, sutarties, kaip teisinio asmens duomenų tvarkymo pagrindo, privalumas prieš teisėtą interesą yra siejamas su duomenų subjekto teise reikalauti, kad jo asmens duomenys nebūtų tvarkomi vien tik automatizuotomis priemonėmis, įskaitant profiliavimą, priimant įvairius su duomenų subjektu susijusius sprendimus. Ši teisė yra įtvirtinta Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 22 str.¹⁴⁷ Sprendimų priėmimas automatizuotomis priemonėmis, naudojant duomenų subjektų asmens duomenis, gali būti vykdomas remiantis duomenų valdytojui nustatyta teisine

¹⁴² Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas Nr. C-136/17 GC, *supra note* 139, 53 pastraipa.

¹⁴³ Shyy S. The GDPR's Lose-Lose Dilemma: Minimal Benefits to Data Privacy & Significant Burdens on Business. *UC Davis Business Law Journal*, 2020, 20 (2): 153 [interaktyvus. Žiūrėta: 2020 m. spalio 26 d.]. Prieiga per internetą: <https://heinonline-org.skaitykla.mruni.eu/HOL/Page?public=true&handle=hein.journals/ucdbulj20&div=11&start_page=137&collection=journals&set_as_cursor=0&men_tab=srchresults>.

¹⁴⁴ Europos Sąjungos 29 straipsnio darbo grupės 2014 m. lapkričio 26 d. gairės „Dėl Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimo įgyvendinimo byloje Nr. C-131/12 „Google Spain SL ir Google Inc. prieš Ispanijos duomenų apsaugos agentūrą (AEPD) ir Mario Costeja González““ Nr. WP 225, p. 13 [interaktyvus. Žiūrėta: 2020 m. spalio 26 d.]. Prieiga per internetą: <https://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2014/wp225_en.pdf>.

¹⁴⁵ Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas Nr. C-131/12, *supra note* 37, 99 pastraipa.

¹⁴⁶ Tamavičiūtė V., *supra note* 140, p. 126.

¹⁴⁷ „Dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas)“, *supra note* 2, p. 46.

prievole (pavyzdžiui, siekiant nustatyti pinigų plovimo ar kitus sukčiavimo atvejus), siekiant apsaugoti gyvybinius duomenų subjekto ar kito fizinio asmens interesus (pavyzdžiui, siekiant nustatyti žmonių gyvybei pavojingų virusų ar bakterijų plitimo mastą ir modelius ar humanitarinių situacijų atvejais), remiantis sutartimi su duomenų subjektu, teisėtu duomenų valdytojo interesu, sutikimu ir kitais teisiniais asmens duomenų tvarkymo pagrindais.¹⁴⁸ Dėl to, J. Zaleskis kritiškai vertina „Duomenų apsaugos inspekcijos po vieno iš tikrinimų viešai paskelbtą nuomonę, kad asmens duomenys profiliavimo tikslais gali būti tvarkomi tik turint duomenų subjekto sutikimą“^{149, 150}, kadangi Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas aiškiai neapsiriboja vien tik sutikimo teisiniu pagrindu atliekant profiliavimą.

Remiantis Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 22 str. 2 d. a p., duomenų subjektas negali reikalauti, kad jo asmens duomenys būtų tvarkomi vien tik automatizuotomis priemonėmis, jei tai buvo aiškiai sumatyta sutarties sąlygose ir tai būtina sutarties vykdymui¹⁵¹. Tačiau, pagal to paties straipsnio 3 dalį, duomenų subjektas gali prašyti, kad automatizuotomis priemonėmis priimtą sprendimą peržiūrėtų ir kritiškai įvertintų fizinis asmuo. Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 22 str. 2 d. numatytos išimties nėra taikomos tvarkant duomenų subjektų asmens duomenis teisėto intereso pagrindu. Be to, duomenų valdytojas privalo atlikti teisėtų interesų vertinimą, kad pagrįstai nustatytų teisėto intereso viršenybę prieš duomenų subjektų teisėtus interesus bei pagrindines teises ir laisves ir pasvertų galimo poveikio duomenų subjektams mastą automatizuotomis priemonėmis priimant sprendimus.

Vis dėlto, kaip matyti iš 29 str. Darbo grupės Nuomonėje WP 217 pateiktų pavydžių¹⁵², duomenų valdytojams gali būti sunku pagrįsti teisėtą interesą vykdant profiliavimą, kuris stipriai pažeidžia duomenų subjektų privatumą (angl. *intrusive profiling*), arba kitų automatizuotomis priemonėmis priimamų sprendimų teisėtumą rinkodaros tikslais.¹⁵³ Būtent dėl šios priežasties, duomenų subjektai turi teisę reikalauti, kad jų asmens duomenys nebūtų tvarkomi vien tik automatizuotomis priemonėmis, priimant įvairius su duomenų subjektu susijusius sprendimus, be išimčių, kai toks asmens duomenų tvarkymas vykdomas teisėto intereso pagrindu. Tai, darbo autorės nuomone, laikytina teisėto intereso pagrindo trūkumu, žiūrint iš duomenų valdytojo pozicijos. Ne tik todėl, kad būtina įgyvendinti anksčiau minėtą duomenų subjekto teisę, gavus

¹⁴⁸ Europos Sąjungos 29 straipsnio darbo grupės 2017 m. spalio 3 d. gairės „Dėl automatizuotų atskirų sprendimų priėmimo ir profiliavimo pagal Reglamentą 2016/679“ Nr. WP 254, p. 13-15 [interaktyvus. Žiūrėta: 2020 m. spalio 26 d.]. Prieiga per internetą: < https://ec.europa.eu/newsroom/article29/item-detail.cfm?item_id=612053>.

¹⁴⁹ Zaleskis J., *supra note* 11., p. 249.

¹⁵⁰ „Asmens duomenų tvarkymo tiesioginės rinkodaros ir lojalumo programos tikslais teisėtumo patikrinimų rezultatų apibendrinimas“, *supra note* 132, p. 2.

¹⁵¹ „Dėl automatizuotų atskirų sprendimų priėmimo ir profiliavimo pagal Reglamentą 2016/679“, *op cit.*, p. 14.

¹⁵² „Dėl teisėtų duomenų valdytojo interesų sampratos pagal Direktyvos 95/46/EB 7 straipsnį“, *supra note* 14, p. 47, 59-60.

¹⁵³ „Dėl automatizuotų atskirų sprendimų priėmimo ir profiliavimo pagal Reglamentą 2016/679“, *op cit.*, p. 15.

prašymą, bet ir dėl to, kad siekiant tvarkyti duomenų subjektų asmens duomenis vien tik automatizuotomis priemonėmis priimant sprendimus, įskaitant profiliavimą, labai sunku pagrįsti teisėto intereso teisėtumą.

Kita nagrinėjama duomenų subjekto teisė, kuri padeda atskleisti teisėto intereso, kaip teisinio asmens duomenų tvarkymo pagrindo, privalumą yra teisė į duomenų perkeliamumą. Ši teisė yra įtvirtinta Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 20 str.¹⁵⁴ Teisė į duomenų perkeliamumą gali būti įgyvendinama tik esant šioms kumuliatyvioms sąlygoms: (1) duomenų subjekto asmens duomenys tvarkomi sutikimo arba sutarties teisiniu pagrindu ir (2) šie duomenys tvarkomi automatizuotų priemonių pagalba. Tai reiškia, kad ši teisė didžiąja dalimi neapima asmens duomenų popierinėse bylose¹⁵⁵.

Pavyzdžiui, duomenų valdytojas sudaro sutartį su duomenų valdytoju dėl naudojimosi muzikos klausymosi internetu platforma „Spotify“ ir už tam tikras funkcijas moka papildoma atlygį. Šios platformos veikimas paremtas duomenų apdorojimu automatizuotomis priemonėmis, taigi duomenų subjektas pats pasirenka dainas, albumus ar grupes, kurių nori klausytis, kuria savo grojaraštį. Taigi, asmens duomenų perdavimas duomenų valdytojui gali būti inperretuojamas dviem būdais: siauruoju ir plačiuoju. Siaurąja prasme perduodami asmenys duomenys apima tik tuos duomenis, kurie yra pateikiami sudarant sutartį, užpildant užsakymo formas, pasirenkant mėgstamas dainas, albumus ir t.t. Tuo tarpu, plačiąja prasme perduodami duomenys turėtų būti suprantami, kaip duomenys, kuriuos duomenų valdytojas surinko sudarius sutartį, pavyzdžiui, buvimo vietos duomenis, nustatymų pasirinkimus, slapukus ir pan.¹⁵⁶ Tiek plačiąja, tiek siaurąja prasme, duomenų subjektas perduoda duomenų valdytojui savo asmens duomenis, kuriuos „susistemintu, įprastai naudojamu ir kompiuterio skaitomu formatu“¹⁵⁷ turi teisę ne tik gauti atgal, bet ir teisę reikalauti, kad duomenų valdytojas šiuos duomenis persiųstų kitam duomenų valdytojui, jei tai techniškai įmanoma (Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 20 str. 2 d.), pavyzdžiui, muzikos klausymosi internetu platformai „Bandcamp“, „Pakartot“ ar kt.

Taigi, duomenų valdytojui tenka pareiga ne tik užtikrinti duomenų subjekto teisę į duomenų perkeliamumą tinkamu formatu¹⁵⁸, tačiau pasirūpinti, kad perkeliama duomenys būtų

¹⁵⁴ „Dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas)“, *supra note 2*, p. 45.

¹⁵⁵ Zaleskis J., *supra note 11*, p. 176.

¹⁵⁶ De Hert P., Papakonstantinou V., Malgieri G., Beslay L. ir Sanchez I. The right to data portability in the GDPR: Towards user-centric interoperability of digital services. *Computer law & security review*, 2018, 34 (2): 199 [interaktyvus. Žiūrėta: 2020 m. spalio 27 d.]. Prieiga per internetą: <<https://reader.elsevier.com/reader/sd/pii/S0267364917303333?token=B66BE3F8B5A4FB18EF92BEC578E2175ED243EFB41A6EC467D1EF7F535DD07D79CD763CB0FCC217C2D168FB7C76D39F5A>>.

¹⁵⁷ Europos Sąjungos 29 straipsnio darbo grupės 2016 m. gruodžio 13 d. gairės „Dėl teisės į duomenų perkeliamumą“ Nr. WP 242, p. 4 [interaktyvus. Žiūrėta: 2020 m. spalio 27 d.]. Prieiga per internetą: <https://ec.europa.eu/newsroom/article29/item-detail.cfm?item_id=611233>.

¹⁵⁸ Calder A., *supra note 136*, p. 46.

aktualūs, nepertekliniai¹⁵⁹ ir nedarytų neigiamo poveikio kitų asmenų teisėms ir laisvėms (Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 20 str. 4 d.)¹⁶⁰. Atsižvelgiant į tai, kad ši duomenų subjektų teisė netaikoma asmens duomenis tvarkant teisėto intereso pagrindu, darbo autorė laiko tai teisėto intereso pagrindo privalumu, kuris galėtų duomenų valdytojus skatinti rinktis šį pagrindą.

Trumpai apibendrinant, galima pasakyti, kad sutartis su duomenų subjektu, kaip teisinis asmens duomenų tvarkymo pagrindas, yra ganėtinai nesudėtingas įgyvendinimo atžvilgiu. Šalys, sudarydamos sutartį, išreiškia savo laisvą valią, pateikia viena kita būtinus duomenis ir nustato šių duomenų tvarkymo tvarką / taisykles. Tačiau, lyginant šį teisinį asmens duomenų tvarkymo pagrindą su teisėto intereso pagrindu, darbo autorės nuomone, pranašesnis vis dėlto yra teisėto intereso pagrindas. Kaip minėta anksčiau, tvarkant duomenų subjektų asmens duomenis teisėto intereso pagrindu, duomenų subjektai gali naudotis savo teise reikalauti, kad įvairūs sprendimai (tiesiogiai susiję su duomenų subjektu) nebūtų priimami tvarkant jų duomenis vien tik automatizuotomis priemonėmis. Taip pat, su tam tikromis išimtimis jie gali naudotis „teise būti pamirštam“. Tačiau, remiantis tuo, kad tvarkant asmens duomenis teisėto intereso pagrindu nereikia turėti išreikštos duomenų subjekto valios ir dėl to galima tvarkyti didesnio masto duomenų subjektų duomenis bei tvarkyti kitokio pobūdžio asmens duomenis, kurie negali būti tvarkomi sutarties pagrindu, ir tai, kad nereikia įgyvendinti duomenų perkeliavimo teisės, darbo autorės nuomone, daro teisėto intereso pagrindą universalesniu ir patrauklesniu duomenų valdytojams.

3.1.3. Teisinė prievolė

Duomenų subjektų asmens duomenų tvarkymas vykdamas teisinę prievolę (angl. *legal obligation*) įtvirtintas Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 6 str. 1 d. c p. – „tvarkyti duomenis būtina, kad būtų įvykdyta duomenų valdytojui taikoma teisinė prievolė“¹⁶¹. Taigi, šiuo atveju atliekamas asmens duomenų tvarkymas yra nulemtas ne duomenų valdytojo ar duomenų subjekto, bet teisės aktų kūrėjų iniciatyva, nepriklausomai nuo to ar duomenų valdytojas priklauso viešajam, ar privačiajam sektoriui.

J. Zaleskio nuomone, teisinės prievolės vykdymas yra apibrėžiamas per imperatyvumo principą, kuris duomenų valdytojui nesuteikia teisės pasirinkti prievolę vykdyti ar ne. Todėl „dispozityviosios teisės normos, leidžiančios duomenų valdytojui pasirinkti elgesio modelį,

¹⁵⁹ „Dėl teisės į duomenų perkeliavimą“, *supra note 157*, p. 7.

¹⁶⁰ „Dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas)“, *supra note 2*, p. 45.

¹⁶¹ *Ibid*, p. 36.

nebūtų laikomos teisine prievole kaip duomenų tvarkymo pagrindu¹⁶². Vis dėlto, norminiuose teisės aktuose numatomos tik teisinės prievolės ir duomenų tvarkymo pobūdis bei tikslai, todėl duomenų valdytojams paliekama diskrecija spręsti kokie konkrečiai duomenų subjektų asmens duomenys yra būtini šios prievolės įvykdymui ir kaip juos tvarkyti bei kaip tinkamai įgyvendinti atskaitomybės principą (Bendrojo apsaugos reglamento 5 str. 2 d.).

Bendrojo duomenų apsaugos reglamento preambulės 45 p. numato, kad duomenų valdytojui taikoma teisinė prievolė turi būti įtvirtinta Europos Sąjungos arba valstybių narių nacionalinėje teisinėje sistemoje¹⁶³, tačiau neakcentuoja to, kad teisinė prievolė taip pat gali kilti ir iš tarptautinių susitarimų.¹⁶⁴ Taip pat neakcentuojama ir teisės aktų hierarchija, todėl teisinė prievolė gali būti nustatyta tiek įstatymu, tiek poįstatyminiu teisės aktu ar net individualiu administraciniu aktu.¹⁶⁵

Kaip pavyzdį, galima paminėti darbuotojų asmens duomenų tvarkymą. Darbdaviai (duomenų valdytojai) turi teisinę prievolę tvarkyti darbuotojų asmens duomenis siekdami įvykdyti teisinės prievolės, susijusias su mokesčiu mokėjimu, socialine apsauga, darbo saugos ir sveikatos užtikrinimu ir t.t.¹⁶⁶ Taigi, darbdavys turi teisinę prievolę tvarkyti tokius darbuotojų asmens duomenis, kaip asmens kodas, banko sąskaitos numeris, darbo užmokeskis, valstybinių mokesčių mokėjimas nuo darbo užmokesčio, darbuotojų sveikatos patikrinimų duomenys, duomenys apie nėštumą ir kitas sveikatos būkles, lemiančias apribojimus darbo santykių srityje, iš antstolių gaunami duomenys apie darbuotojo įsiskolinimus tretiesiems asmenims ir kt. Tačiau, duomenų valdytojui gali būti nustatytos ir kitos įvairiausio pobūdžio teisinės prievolės, susijusios su klientais, partneriais, valstybinėmis institucijomis, asmens duomenų rinkimu, naudojimu, saugojimo terminais ir kt., kurios imperatyviai numatomos viename ar keliuose norminiuose teisės aktuose. Pavyzdžiui, viešojo maitinimo įstaigos, restoranai, barai, kavinės¹⁶⁷, lošimo namai¹⁶⁸ ir

¹⁶² Zaleskis J., *supra note* 11, p. 151.

¹⁶³ „Dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas)“, *supra note* 2, p. 8.

¹⁶⁴ „Dėl teisėtų duomenų valdytojo interesų sampratos pagal Direktyvos 95/46/EB 7 straipsnį“, *supra note* 14, p. 19.

¹⁶⁵ Zaleskis J., *op cit.*, p. 152.

¹⁶⁶ Europos Sąjungos 29 straipsnio darbo grupės 2011 m. rugsėjo 13 d. nuomonė „Dėl asmens duomenų tvarkymo darbo santykių kontekste“ Nr. 8/2001, WP 48, p. 6-7, 17 [interaktyvus. Žiūrėta: 2020 m. spalio 27 d.]. Prieiga per internetą: <https://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2001/wp48_en.pdf>.

¹⁶⁷ Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro – valstybės lygio ekstremalios situacijos valstybės operacijų vadovo sprendimas Nr. V-1468 „Dėl viešojo maitinimo įstaigoms būtinų sąlygų“. *Teisės aktų registras*, 2020, Nr. 13099 [interaktyvus. Žiūrėta: 2020 m. spalio 29 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/051cdc20afaa11eab9d9cd0c85e0b745/asr>>.

¹⁶⁸ Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro – valstybės lygio ekstremalios situacijos valstybės operacijų vadovo sprendimas Nr. V-1485 „Dėl lošimo namų (kazino) ir lošimo automatų, bingo salonų, lažybų ir totalizatorių punktų veiklos būtinų sąlygų“. *Teisės aktų registras*, 2020, Nr. 13167 [interaktyvus. Žiūrėta: 2020 m. spalio 29 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/2396b680afe611eab9d9cd0c85e0b745/asr>>.

kitos įstaigos¹⁶⁹ šiuo metu yra įpareigos vykdėti apsilankančių klientų registraciją, t. y. tvarkyti klientų asmens duomenis¹⁷⁰.

Taigi, galima teigti, kad teisinė prievolė, kaip teisinis asmens duomenų tvarkymo pagrindas, yra siauro pritaikomumo. Nors jis iš esmės nėra niekaip susijęs su teisėto intereso pagrindu, tačiau atskleidžia jo privalumus. Duomenų valdytojai, vykdydami teises prievoles, yra ribojami imperatyvių teisės aktų normų ir neturi pasirinkimo teisės dėl šios prievolės įvykdymo. Tuo tarpu, teisėto intereso pagrindu besiremiantys duomenų valdytojai yra laisvi pasirinkti asmens duomenų tvarkymo pobūdį, tikslus, asmens duomenų kategorijas, duomenų subjektus ir kitas esmines duomenų tvarkymo sąlygas.

3.1.4. Gyvybiniai interesai ir užduotis viešojo intereso labui arba viešosios valdžios funkcijų vykdymas

Gyvybinių interesų (angl. *vital interests*) apsauga, kaip teisinis asmens duomenų tvarkymo pagrindas yra įtvirtintas Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 6 str. 1 d. d p. – „tvarkyti duomenis būtina siekiant apsaugoti gyvybinius duomenų subjekto ar kito fizinio asmens interesus“¹⁷¹. Gyvybinių interesų sąvoka ir apibrėžtis nėra pateikiama nei Bendrajame duomenų apsaugos reglamente, nei kituose duomenų apsaugą reglamentuojančiuose norminiuose teisės aktuose, tačiau P. Voigt ir A. Von dem Bussche teigimu „gyvybiniais interesais yra visi egzistenciniai poreikiai ir interesai, ypač gyvybės apsauga ir fizinio vientisumas“¹⁷². Vis dėlto, 29 str. Darbo grupės nuomone, šis teisinis asmens duomenų tvarkymo pagrindas turėtų būti naudojamas tik kilus gyvybės ir mirties klausimui, tačiau tam tikrais atvejais galėtų būti tinkamas, kai duomenų subjektui ar kitam fiziniam asmeniui gresia pavojus dėl sužalojimų ar kitokio sveikatos sutrikdymo.¹⁷³ Taip pat, mažai tikėtina, kad šiuo pagrindu būtų galima pagrįsti sveikatos

¹⁶⁹ Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro – valstybės lygio ekstremalios situacijos valstybės operacijų vadovo sprendimas Nr. V-1462 „Dėl kultūros, pramogų ir kitų renginių organizavimo būtinų sąlygų“. *Teisės aktų registras*, 2020, Nr. 13094 [interaktyvus. Žiūrėta: 2020 m. spalio 29 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/1125c9b0af1311eab9d9cd0c85e0b745/asr>>.

Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro – valstybės lygio ekstremalios situacijos valstybės operacijų vadovo sprendimas Nr. V-1473 „Dėl prekybos, paslaugų teikimo, veiklos laisvalaikio ir pramogų vietose vykdymo būtinų sąlygų“. *Teisės aktų registras*, 2020, Nr. 13103 [interaktyvus. Žiūrėta: 2020 m. spalio 29 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/4b25c8d0afaa11eab9d9cd0c85e0b745/asr>>.

¹⁷⁰ Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 152 „Dėl valstybės lygio ekstremalios situacijos paskelbimo“. *Teisės aktų registras*, 2020, Nr. 4023, 4.1.1¹ straipsnis [interaktyvus. Žiūrėta: 2020 m. spalio 29 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/a10e9d9058a111ea931dbf3357b5b1c0/asr>>.

¹⁷¹ „Dėl fizinų asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas)“, *supra note 2*, p. 36.

¹⁷² Voigt P., Von dem Bussche, A. *The EU General Data Protection Regulation (GDPR). A Practical Guide*. Vokietija: Springer, 2017, p. 113 [interaktyvus. Žiūrėta: 2020 m. spalio 12 d.]. Prieiga per internetą: <https://books.google.lt/books?id=cWAwDwAAQBAJ&printsec=copyright&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false>.

¹⁷³ „Dėl teisėtų duomenų valdytojo interesų sampratos pagal Direktyvos 95/46/EB 7 straipsnį“, *supra note 14*, p. 20.

duomenų tvarkymą¹⁷⁴ ir jis neturėtų būti siejamas vien tik su Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 9 str. 2 d. c p. išimtimi dėl duomenų subjekto negalėjimo duoti sutikimą¹⁷⁵.

Tai specifinis asmens duomenų tvarkymas pagrindas, kuris suteikia duomenų valdytojui galimybę tvarkyti duomenų subjektų duomenis be jų sutikimo. Dėl to, jis turėtų būti taikomas labai ribotai ir tik tada, kai asmens duomenų tvarkymas negali būti akivaizdžiai pateisinamas kitais duomenų tvarkymo pagrindais (Bendrojo duomenų apsaugos reglamento preambulės 46 p.).¹⁷⁶

Gyvybinių interesų apsaugos pagrindas gali būti glaudžiai siejamas su asmens duomenų tvarkymu viešojo intereso labui, pavyzdžiui, kai asmens duomenų tvarkymas yra būtinas gaivalinių nelaimių atvejais, tarpvalstybinio pobūdžio grėsmių sveikatai atvejais bei humanitariniais tikslais, įskaitant epidemijų ir jų plitimo stebėseną.¹⁷⁷ Taigi, numatytais atvejais, asmens duomenų tvarkymas gali būti pateisinamas tiek Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 6 str. 1 d. c punktu, tiek d punktu, tiek jais abiem kartu. Tačiau, asmens duomenų tvarkymas viešojo intereso labui, gali būti vykdomas tik nustatius konkretų viešąjį interesą. Pavyzdžiui, vienu iš tokių interesų yra visuomenės sveikata (Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 9 str. 2 d. i p.)¹⁷⁸. Todėl gali būti vykdomi klinikiniai tyrimai, kaip, pavyzdžiui, „plataus masto gyventojų tyrimas remiantis COVID-19 pacientų medicininio stebėjimo įrašais“¹⁷⁹.

Asmens duomenų tvarkymas viešojo intereso labui nėra siejamas su teisinės prievolės vykdymu. Duomenų valdytojai gali tvarkyti tam tikrus asmens duomenis siekdami savanoriškai pranešti priežiūros institucijoms apie neteisėtas ar nusikalstamas veiklas, pavyzdžiui, duomenis apie pastebėtą užpuolimą ir patį užpuoliką, sukčiavimo atvejus, kelių eismo taisyklių pažeidimus ir pan. Duomenų valdytojai nėra saistomi teisinės prievolės tol, kol tai nėra numatyta konkrečiame norminiame teisės akte.¹⁸⁰

Priešingai, nei asmens duomenų tvarkymas viešojo intereso labui, duomenų valdytojui vykdant pavestas viešosios valdžios funkcijas būtinas oficialus įgaliojimas. Lietuvos Respublikos

¹⁷⁴ Dove E. S., Chen J. To What Extent Does the EU General Data Protection Regulation (GDPR) Apply to Citizen Scientist-Led Health Research with Mobile Devices? *The Journal of Law, Medicine and Ethics*, 2020, 48 S1 (2020): 192 [interaktyvus. Žiūrėta: 2020 m. spalio 28 d.]. Prieiga per internetą: <<https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/1073110520917046>>.

¹⁷⁵ „Dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas)“, *supra note 2*, p. 38.

¹⁷⁶ *Ibid*, p. 8-9 (preambulės 46 str.).

¹⁷⁷ *Ibid* (preambulės 46 str.).

¹⁷⁸ *Ibid*, p. 38.

¹⁷⁹ 2020 m. balandžio 21 d. Europos duomenų apsaugos valdybos gairės „Dėl sveikatos duomenų tvarkymo su COVID-19 protrūkiu susijusių mokslinių tyrimų tikslais“ Nr. 03/2020, p. 7, 23-24 pastraipos [interaktyvus. Žiūrėta: 2020 m. spalio 28 d.]. Prieiga per internetą: <https://edpb.europa.eu/sites/edpb/files/files/file1/edpb_guidelines_202003_healthdatascientificresearchcovid19_lt_0.pdf>.

¹⁸⁰ „Dėl teisėtų duomenų valdytojo interesų sampratos pagal Direktyvos 95/46/EB 7 straipsnį“, *supra note 14*, p. 21-22.

Konstitucinis Teismas savo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarime pasisakė, kad „savo funkcijas valstybė taip pat gali tam tikra apimtimi vykdyti per kitas (ne valstybės) institucijas, kurioms pagal įstatymus yra pavesta (patikėta) vykdyti tam tikras valstybės funkcijas arba kurios tam tikromis įstatymuose apibrėžtomis formomis ir būdais dalyvauja vykdant valstybės funkcijas“¹⁸¹. Dėl to, šiuo teisiniu asmens duomenų tvarkymo pagrindu gali remtis ne tik valstybinės institucijos, bet privatūs asmenys, tokie kaip, pavyzdžiui, advokatai, notarai, įvairios asociacijos ar draugijos.¹⁸²

Taigi, apibendrinant tai kas buvo aptarta, galima pasakyti, kad asmens duomenų tvarkymas siekiant apsaugoti fizinių asmenų gyvybinius interesus arba atliekant asmens duomenų tvarkymą viešojo intereso labui, gali būti naudojami labai plačiai. Dėl to, jiems taikomi griežti apribojimai duomenų tvarkymo pobūdžio ir tikslo prasme. Jie, taip pat, negali apimti tokio plataus asmens duomenų tvarkymo masto, kokį duomenų valdytojui suteikia teisėto intereso pagrindas. Kita vertus, viešųjų valdžios funkcijų vykdymas gali būti taikomas tik labiau siaurai, nes asmens duomenų tvarkymas vykdomas pagal aiškiai reglamentuotas ir teisės aktuose įtvirtintas nuostatas, o privatūs duomenų valdytojas tai gali daryti tik turėdami oficialius įgaliojimus. Taigi, nors anksčiau minėti teisiniai asmens duomenų tvarkymo pagrindai iš esmės neturi nieko bendra su teisėto intereso pagrindu, tačiau tuo pačiu atskleidžia teisėto intereso pagrindo universalumą. Kadangi, tokiam duomenų tvarkymui nėra būtini jokie oficialūs įgaliojimai, nėra tokių griežtai apibrėžtų pagrindo aiškinimo ir taikymo taisyklių, galimas duomenų tvarkymas dideliu mastu, tiek duomenų subjektų, tiek jų duomenų atžvilgiu, ir visi kiti asmens duomenų tvarkymo operacijų sprendimai bei atsakomybė paliekama duomenų valdytojo diskrecijoje.

3.2. Kiti teisėto intereso trūkumai

Ankstesniame poskyryje buvo nagrinėjami teisėto intereso, kaip teisinio asmens duomenų tvarkymo pagrindo, privalumai ir trūkumai lyginant jį su kitais asmens duomenų tvarkymo pagrindais individualiai. Šiame poskyryje bus atskleidžiami kiti šio teisinio pagrindo trūkumai, kuriuos siekia išryškinti darbo autorė, ir kurie nėra plačiai nagrinėjami, tačiau gali turėti praktinės reikšmės tiek duomenų valdytojams, pasirenkant asmens duomenų tvarkymą šiuo pagrindu, tiek teisės aktų kūrėjams, svarstant dėl naujų teisės aktų priėmimo ar teisės aktų pataisų.

Pirmasis teisėto intereso pagrindo naudojimo trūkumas, kurį pastebi darbo autorė, yra privalomas išankstinis teisėtų interesų vertinimas, kurio nereikia atlikti nei tvarkant duomenų

¹⁸¹ 2004 m. gruodžio 13 d. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas byloje Nr. 51/01-26/02-19/03-22/03-26/03-27/03 „Dėl valstybės tarnybos“ [interaktyvus. Žiūrėta: 2020 m. spalio 28 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.lrkt.lt/lt/teisimo-aktai/paieska/135/ta275/content>>.

¹⁸² Zaleskis J., *supra note* 11, p. 158.

subjektų asmens duomenis sutikimo pagrindu, nei kitais teisiniais asmens duomenų tvarkymo pagrindais. Nors teisėtų interesų vertinimo procedūra nėra *expressis verbis* numatyta nei Bendrajame duomenų apsaugos reglamente, nei kituose norminiuose teisės aktuose, reglamentuojančiuose asmens duomenų apsaugą, tačiau tai tiesiogiai „išplaukia“ iš Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 6 str. 1 d. f p. formulotės – „išskyrus atvejus, kai tokie duomenų subjekto interesai arba pagrindinės teisės ir laisvės [...] yra [...] **viršesni** (paryškinta autorės)“¹⁸³.

Kaip jau buvo analizuota šio darbo 2 skyriuje, nors teisėtų interesų vertinimas ir neprivalo būti dokumentuotas (t. y. rašytinės formos), tačiau jį būtina atlikti siekiant įgyvendinti teisėtumo, sąžiningumo, proporcingumo atskaitomybės ir kitus principus. Atsižvelgiant į šio vertinimo etapus ir vertinamuosius kriterijus, kuriuos būtina nustatyti ir išanalizuoti, tinkamam ir išsamiam vertinimo atlikimui gali prireikti nemažai laiko. Tuo tarpu, duomenų subjektų asmens duomenų tvarkymas, remiantis bet kuriuo kitu pagrindu, gali būti vykdomas iš karto nusistačius duomenų tvarkymo tikslus ir pagrindą.

Kitas svarbus aspektas, kurį nagrinėja darbo autorė, tai duomenų valdytojams suteikta savireguliacijos teisė. Duomenų valdytojas, kuris siekia tvarkyti duomenų subjektų asmens duomenis teisėto intereso pagrindu, savarankiškai atlieka teisėtų interesų vertinimą. Jam tenka visa atsakomybė už šio vertinimo atlikimą, t. y. tinkamo ir pagrįsto duomenų valdytojo intereso nustatymą, būtinumo sąlygos įvertinimą, balanso testo atlikimą, analizuojant duomenų valdytojo intereso ir duomenų subjekto interesų bei pagrindinių teisių ir laisvių pusiausvyrą ar nukrypimus nuo jos, apsaugos priemonių nustatymą bei objektyvų rezultatų įvertinimą. Atsižvelgiant į tai, kad po Bendrojo duomenų apsaugos reglamento įsigaliojimo, nuo 2018 m. gruodžio 25 d. buvo panaikintas Asmens duomenų valdytojų valstybės registras, duomenų valdytojai nebeturi pareigos informuoti Valstybinę duomenų apsaugos inspekciją apie atliekamas asmens duomenų tvarkymo operacijas.¹⁸⁴ Tuo remiantis buvo panaikinta ir išankstinės patikros procedūra, todėl asmens duomenų valdytojai patys privalo užtikrinti atliekamų asmens duomenų tvarkymo operacijų teisėtumą ir atitinti Bendrojo duomenų apsaugos reglamento nuostatomis.¹⁸⁵

Asmens duomenų valdytojų valstybės registro ir išankstinės patikros procedūros panaikinimą darbo autorė vertina neigiamai. Pirmiausia, kiekvienas asmens duomenų valdytojas, privalėjo dalyvauti išankstinėje patikros procedūroje. Tai reiškia, kad duomenų valdytojai,

¹⁸³ „Dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas)“, *supra note 2*, p. 36.

¹⁸⁴ Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos 2018 metų veiklos ataskaita. Vilnius, 2019, p. 8 [interaktyvus]. Žiūrėta: 2020 m. spalio 11 d.]. Prieiga per internetą: <https://vdai.lrv.lt/uploads/vdai/documents/files/VDAI_Veiklos_2018.pdf>.

¹⁸⁵ 2018 m. asmens duomenų apsaugos priežiūros Lietuvoje apžvalga. Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos tinklapiu internete skiltis [interaktyvus]. Žiūrėta: 2020 m. spalio 11 d.]. Prieiga per internetą: <<https://vdai.lrv.lt/lt/naujienos/2018-m-asmens-duomenu-apsaugos-prieziuros-lietuvoje-apzvalga>>.

vadovaudamiesi Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos direktoriaus 2016 m. vasario 19 d. įsakymu Nr. 1T-3(1.12.E) dėl pranešimo apie duomenų tvarkymą rekomenduojamų formų patvirtinimo, prieš pradėdami bet kokias duomenų subjektų asmens duomenų tvarkymo operacijas, tame tarpe ir asmens duomenų tvarkymą teisėto intereso pagrindu, privalėjo Valstybinei duomenų apsaugos inspekcijai pateikti tokią informaciją: asmens duomenų tvarkymo tikslus, duomenų subjektų ir susijusių asmens duomenų sąrašus, duomenų teikėjo ar jų grupės duomenis, duomenų gavėjo ar jų grupės duomenis, duomenų tvarkytojo ar jų grupės duomenis, informaciją apie asmens duomenų teikimą į užsienio valstybes, asmens duomenų saugojimo terminus, apsaugos priemones ir kt.¹⁸⁶ Taigi, duomenų valdytojai buvo atsakingi už tinkamos ir teisingos informacijos pateikimą, o Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija – už pateiktos informacijos atitiktį asmens duomenų apsaugą reglamentuojantiems teisės aktams. Dėl to, duomenų valdytojai galėjo būti tikri, kad atlikdami asmens duomenų tvarkymą, viską daro teisingai.

Šiuo metu, duomenų valdytojai vadovaujasi savireguliacijos principu, todėl natūralu, kad panaikinus išankstinės patikros procedūrą, tapo dar sunkiau išvengti subjektyvaus duomenų valdytojų vertinimo atliekant asmens duomenų tvarkymą. Daugiausiai laisvės, darbo autorės nuomone, duomenų valdytojai įgavo vykdydami asmens duomenų tvarkymą teisėto intereso pagrindu. Tai puiki terpė, kurioje duomenų valdytojai gali piktnaudžiauti savo teisėmis ir subjektyviai bei sau palankiai vertinti įvairių situacijų aplinkybes, kadangi, kaip minėta anksčiau, teisėtų interesų pagrindas yra labai universalus ir juo remiantis galima vykdyti daugybę asmens duomenų tvarkymo operacijų. Nors duomenų valdytojai privalo vadovautis atskaitomybės principu, pagal kurį jie „yra ne tik atsakingi už duomenų apsaugos reikalavimų laikymąsi, bet ir turi sugebėti bei ir įrodyti, kad duomenys tvarkomi laikantis“¹⁸⁷ Bendrojo duomenų apsaugos reglamento reikalavimų, o už šio reglamento nuostatų pažeidimus gali būti skiriamos finansinės baudos¹⁸⁸, tačiau praktiškai administracinė ar civilinė atsakomybė duomenų valdytojams gali būti taikoma tik tuo atveju, jei yra nustatomas Bendrojo duomenų apsaugos reglamento ar kitų asmens duomenų apsaugą reglamentuojančių teisės aktų pažeidimas. Kontrolės funkcijas, pagal Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo 7 str. 1 d., vykdo Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija. Ji turi teisę atlikti tyrimą ir / ar patikrinimą savo iniciatyva arba remiantis suinteresuotų šalių

¹⁸⁶ Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos direktoriaus 2016 m. vasario 19 d. įsakymas Nr. 1T-3(1.12.E) „Dėl pranešimo apie duomenų tvarkymą rekomenduojamų formų patvirtinimo“. *Teisės aktų registras*, 2016, Nr. 3172 [interaktyvus. Žiūrėta: 2020 m. spalio 11 d.]. Prieiga per internetą :< <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/749beb40d6dd11e583a295d9366c7ab3>>.

¹⁸⁷ Štareikė E. ir Kausteklytė-Tunkevičienė S., *supra note* 41, p. 306.

¹⁸⁸ *Darbo autorės pastaba*: Administracinės baudos iki 20 milijonų eurų arba įvairioms bendrovėms iki 4 procentų jų ankstesnių finansinių metų bendros metinės pasaulinės apyvartos, priklausomai nuo to, kuri suma yra didesnė (Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 83 str.).

pateiktais skundais (Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo 17-31 str.)¹⁸⁹. Vis dėlto, darbo autorė mano, kad duomenų valdytojų kontrolės sistema yra neefektyvi.

2019 m. Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija atliko 112 patikrinimų, iš kurių 74 buvo neplaniniai, reaguojant į iš įvairių šaltinių gautą informaciją dėl galimų pažeidimų. Taip pat, 2019 m. buvo gauta 880 skundų – daugiausia dėl asmens duomenų atskleidimo (56), tiesioginės rinkodaros (56), vaizdo stebėjimo (49), asmens duomenų rinkimo (23) ir teisės susipažinti su asmens duomenimis (22) pažeidimų ir kt. Nors skundų ir asmens duomenų saugumo pažeidimų skaičius didėja (lyginant su 2017 ir 2018 m.), tačiau patikrinimų 2019 m. buvo atlikta mažiau nei 2018 m. (141 patikrinimas).¹⁹⁰ Dar prastesnė situacija stebima 2020 m., kadangi pagal 2020 m. sausio 24 d. Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos 2020 metų prevencinių patikrinimų planą Nr. 3R-65(1.41.) buvo suplanuota dar mažiau patikrinimų nei 2019 m., t. y. 50 patikrinimų, iš kurių po 2020 m. rugsėjo 7 d. Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos 2020 metų prevencinių patikrinimų plano pakeitimo Nr. 3R-769(1.41.) planuojama įvykdyti tik 35 patikrinimus.¹⁹¹

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darbo autorė daro išvadą, kad duomenų valdytojais tvarkydami duomenų subjektų asmens duomenis tiek teisėto intereso pagrindu, tiek ir kitais teisiniais asmens duomenų tvarkymo pagrindais, Lietuvoje yra beveik nekontroliuojami, o panaikinus privalomą duomenų valdytojų registraciją ir neturint tikslaus duomenų valdytojų sąrašo tai yra dar sudėtingiau.

Darbo autorės nuomone, didžiausia problema šiuo atveju yra resursų trūkumas, kurią kūrybingai išsprendė Jungtinė Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystė (toliau – Jungtinė Karalystė). Po Bendrojo duomenų apsaugos reglamento įsigaliojimo, duomenų valdytojų registras Jungtinėje Karalystėje buvo pervadintas į Mokesčių mokėtojų registrą (angl. *Register of fee payers*)¹⁹². Vadovaujantis 2018 m. balandžio 11 d. Jungtinės Karalystės Valstybės sekretoriaus Duomenų apsaugos (mokesčių ir informacijos) reglamentų (angl. *The Data Protection (Charges and Information) Regulations 2018*) Nr. S.I. 2018/480 2 reglamento 2 d., visi duomenų valdytojais, kurių registruotos buveinės vieta yra Jungtinėje Karalystėje, privalo pateikti savo informaciją ir mokėti 3-iame reglamente nustatytus mokesčius Informacijos komisaro biurui (angl. *Information*

¹⁸⁹ Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymas. *Supra note 54*.

¹⁹⁰ 2019 metų asmens duomenų apsaugos priežiūros Lietuvoje apžvalga. Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija, Vilnius, 2020, p. 33-41 [interaktyvus. Žiūrėta: 2020 m. spalio 11 d.]. Prieiga per internetą: <https://vdai.lrv.lt/uploads/vdai/documents/files/02_%20REVIEW%20OF%20PERSONAL%20DATA%20PROTECTION%20SUPERVISION%20IN%20LITHUANIA%20IN%202019.pdf>.

¹⁹¹ 2020 m. sausio 24 d. Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos 2020 metų prevencinių patikrinimų planas Nr. 3R-65(1.41.) [interaktyvus. Žiūrėta: 2020 m. spalio 11 d.]. Prieiga per internetą: <<https://vdai.lrv.lt/uploads/vdai/documents/files/2020%20patikrinimu%20planas%20su%20pakeitimais%202020-09-09.pdf>>.

¹⁹² *Register of fee payers*. Jungtinės Karalystės Informacijos komisaro biuro tinklapio internete skiltis [interaktyvus. Žiūrėta: 2020 m. spalio 13 d.]. Prieiga per internetą: <<https://ico.org.uk/about-the-ico/what-we-do/register-of-fee-payers/>>.

Commissioner's Office, trump. *ICO*). Šie mokesčiai yra neprivalomi, jei pagal 1 priedo 2 punktą duomenų valdytojams taikomos išimtys, pavyzdžiui, asmens duomenų tvarkymas neautomatizuotu būdu, personalo administravimo tikslais, šeimos ar asmeninems bei namų ūkio reikmėms ir kt.¹⁹³ Šis finansavimas padeda Informacijos komisaro biurui išlaikyti savo nepriklausomumą, t. y. vykdyti biuro administravimo, duomenų valdytojų kontrolės (2020 m. jau atlikti 42 patikrinimai / auditai¹⁹⁴) bei konsultavimo, visuomenės bendrąją prasme švietimo ir kt. funkcijas.¹⁹⁵ Taigi, Jungtinės Karalystės Mokesčių mokėtojų registras (duomenų valdytojų) pasitarnauja ne tik kaip papildoma priemonė finansuoti Informacijos komisaro biurą, bet ir kaip vieša duomenų valdytojų bazė.

Dėl šių priežasčių, darbo autorė yra įsitikinusi, kad duomenų valdytojų registro ir išankstinės patikros procedūros panaikinimas turėtų būti vertinamas neigiamai, ne tik Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos papildomo finansavimo ir kontrolės funkcijų vykdymo klausimais, bet, *inter alia*, ir duomenų subjektų švietimo, paprastesnės prieigos prie duomenų valdytojų kontaktinės informacijos ir rimtesnio duomenų valdytojų požiūrio į asmens duomenų apsaugą atžvilgiu.

¹⁹³ 2018 m. balandžio 11 d. Jungtinės Karalystės Valstybės sekretoriaus Duomenų apsaugos (mokesčių ir informacijos) reglamentai Nr. S.I. 2018/480 [interaktyvus. Žiūrėta: 2020 m. spalio 13 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.legislation.gov.uk/uksi/2018/480/introduction>>.

2019 m. kovo 5 d. Jungtinės Karalystės Valstybės sekretoriaus Duomenų apsaugos (mokesčių ir informacijos) reglamentų pakeitimai Nr. S.I. 2019/479 [interaktyvus. Žiūrėta: 2020 m. spalio 13 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.legislation.gov.uk/uksi/2019/478/introduction/made>>.

¹⁹⁴ *Audits and overview reports*. Jungtinės Karalystės Informacijos komisaro biuro tinklapio internete skiltis [interaktyvus. Žiūrėta: 2020 m. spalio 13 d.]. Prieiga per internetą: <https://ico.org.uk/action-weve-taken/audits-and-overview-reports/?facet_type=&facet_sector=&facet_date=&date_from=&date_to=>>.

¹⁹⁵ *New Funding Regime for the Information Commissioner's Office. Government response to BDRC consultation*. Jungtinės Karalystės Vyriausybės skaitmeninės, kultūros, žiniasklaidos ir sporto departamentas, 2018, p. 9 [interaktyvus. Žiūrėta: 2020 m. spalio 13 d.]. Prieiga per internetą: <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/709131/BDRC_consultation_on_new_charge_regime_for_the_ICO_-_Government_response.pdf>.

IŠVADOS

1. Nei Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas, nei kiti duomenų apsaugą reglamentuojantys teisės aktai nepateikia teisėto intereso, kaip teisinio asmens duomenų tvarkymo pagrindo, sąvokos išaiškinimo ar konkretaus teisėtų interesų sąrašo, kurie *expressis verbis* galėtų būti pripažįstami viršesniais už duomenų subjektų teisėtus interesus bei pagrindines teises ir laisves. Vis dėlto, esminiais šio asmens duomenų tvarkymo pagrindo teisėtumo elementais yra pripažįstami: (1) aiškus, reikšmingas ir realus poreikis tvarkyti duomenų subjektų asmens duomenis; (2) būtinas poreikis tvarkyti konkrečius asmens duomenis ir konkretų jų kiekį, tam, kad būtų įgyvendintas interesas; (3) subalansuotas realus tikėtinas poveikis duomenų subjektų interesams bei pagrindinėms teisėms ir laisvėms bei proporcingas siekiamiems duomenų valdytojo ar trečiojo asmens interesams.
2. Atsižvelgiant į baigiamajame darbe išnagrinėtus teisėto intereso teisėtumo elementus, pateikiama tokia teisėto intereso, kaip teisinio asmens duomenų tvarkymo pagrindo, definicija: *Teisėtas interesas (kaip teisinis asmens duomenų tvarkymo pagrindas) – bet koks tikras, aiškus, reikšmingas, būtinas, subalansuotas ir šiuo metu egzistuojantis poreikis tvarkyti duomenų subjektų asmens duomenis tam, kad netolimoje ateityje būtų gaunama apčiuopiama bet kokio pobūdžio nauda.*
3. Teisėtų interesų vertinimas yra skirstomas į keturis etapus: 1) teisėto intereso identifikavimas; 2) asmens duomenų tvarkymo būtinumo nustatymas; 3) balanso testas; 4) vertinimo rezultatų analizė ir papildomų apsaugos priemonių nustatymas. Taigi, pirmajame ir antrajame etapuose svarbiausia tiksliai apibrėžti tikrą ir šiuo metu egzistuojantį duomenų valdytojo ar trečiojo asmens interesą bei kokybės ir kiekybės kriterijais apibrėžtus būtinus tvarkyti duomenų subjektų asmens duomenis šio intereso įgyvendinimui. Trečiajame etape yra atliekama kompleksinė asmens duomenų tvarkymo operacijų analizė, atsižvelgiant į tokius svarbius faktorius, kaip asmens duomenų tvarkymo būdas ir forma, asmens duomenų pobūdis bei jų šaltinis, duomenų valdytojo ir duomenų subjekto statusas, jų tarpusavio santykis ir šio santykio pusiausvyros sutrikimai bei galimo poveikio duomenų subjektams tikimybė, mastas ir dažnumas. Ir galiausiai, paskutiniame etape yra analizuojami ankstesnių etapų rezultatai ir pagal poreikį nustatomos papildomos apsaugos priemonės, kurios padeda sušvelninti potencialų poveikį ir pasekmes duomenų subjektams bei pripažinti asmens duomenų tvarkymą, teisėto intereso pagrindu, tinkamu ir subalansuotu duomenų valdytojo naudai.

4. Teisėtas interesas, kaip teisinis asmens duomenų tvarkymo pagrindas, pasižymi didele gausa privalumų. Asmens duomenų tvarkymui nereikia sutikimu ar sutartimi išreikštos laisvos duomenų subjektų valios, duomenų valdytojai yra laisvi pasirinkti asmens duomenų tvarkymo pobūdį, tikslus, asmens duomenų kategorijas, duomenų subjektus ir kitas esmines duomenų tvarkymo sąlygas. Taip pat, šiuo pagrindu vykdomam asmens duomenų tvarkymui nėra būtini jokie oficialūs įgaliojimai, galimas duomenų tvarkymas dideliu mastu, netaikoma duomenų subjektų teisė į duomenų perkeliamumą ir asmens duomenys gali būti tvarkomi net tais atvejais, kai duomenų subjektai su tuo nesutinka, jei duomenų valdytojas sugeba įrodyti teisėto intereso viršenybę prieš duomenų subjekto interesus bei pagrindines teises ir laisves. Dėl to, šis pagrindas išsiskiria savo universalu ir plačiomis pritaikymo galimybėmis.
5. Pagrindiniai teisėto intereso pagrindo trūkumai pirmiausia atsiskleidžia per Bendrajame duomenų apsaugos reglamente numatytų duomenų subjektų teisių įgyvendinimą. Duomenų subjektai gali naudotis savo teise nesutikti su jų asmens duomenų tvarkymu, gali reikalauti, kad įvairūs sprendimai, kurie yra tiesiogiai susiję su duomenų subjektu, nebūtų priimami tvarkant jų duomenis vien tik automatizuotomis priemonėmis bei su tam tikromis išimtimis jie gali naudotis „teise būti pamirštam“. Taip pat, šis pagrindas pasižymi ir kitais trūkumais – prieš pradėdant tvarkyti asmens duomenis privaloma atlikti teisėtų interesų vertinimą, dažnu atveju gali būti sunku pagrįsti teisėtą interesą, šiuo pagrindu beveik neįmanoma pasiremti vykdant tiesioginę rinkodarą, o duomenų valdytojams suteikta savireguliacijos teisė asmens duomenų tvarkymą padaro dar labiau subjektyvų ir beveik nekontroliuojamą.
6. Atsižvelgiant į baigiamojo darbo dėstomosios dalies teisėto intereso pagrindo analizę bei anksčiau pateiktas išvadas, galima teigti, kad ginamieji teiginiai visiškai pasiteisino. Nors teisėtų interesų vertinimas apima kompleksinę asmens duomenų tvarkymo operacijų, teisėto intereso pagrįstumo ir būtinumo, poveikio duomenų subjektams bei papildomų apsaugos priemonių analizę, tačiau nereglamentuotas jo pobūdis nepadedą užtikrinti duomenų subjektų interesų bei pagrindinių teisių ir laisvių apsaugos. Be to, dėl didelių interpretacijos galimybių ir plačios suteikiamų veiksmų laisvės bei kitų anksčiau išvadose pateiktų priežasčių, teisėtas interesas pagrįstai gali būti laikomas universaliausiu ir daugiausia privalumų, duomenų subjektų atžvilgiu, turinčiu teisiniu asmens duomenų tvarkymo pagrindu.

PASIŪLYMAI

1. Pakeisti Europos Parlamento ir Tarybos reglamento „Dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas)“ Nr. 2016/679 6 str. 1 d. f p. ir jį išdėstyti taip:

„f) tvarkyti duomenis būtina siekiant teisėtų duomenų valdytojo arba trečiosios šalies interesų, išskyrus atvejus, kai tokie duomenų subjekto interesai arba pagrindinės teisės ir laisvės, dėl kurių būtina užtikrinti asmens duomenų apsaugą, yra už juos viršesni, ypač kai duomenų subjektas yra vaikas.

Tvarkant duomenų subjektų asmens duomenis šios pastraipos f punktu, būtina atlikti ir dokumentuoti teisėtų interesų vertinimą ir jo rezultatus.

Šios pastraipos f punktas netaikomas duomenų tvarkymui, kurį valdžios institucijos atlieka vykdydamos savo užduotis.“

2. Pakeisti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą „Dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas)“ Nr. 2016/679 ir grąžinti privalomą duomenų valdytojų pranešimo apie atliekamas asmens duomenų tvarkymo operacijas ir duomenų valdytojų registravimo tvarką bei išankstinės patikros procedūras, atsižvelgiant į Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos „Dėl asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo“ Nr. 95/46/EB IX skirsnio „Pranešimas“ nuostatas.
3. Pakeisti Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymą¹⁹⁶ ir įtraukti 5 skirsnį, atitinkantį ankstesnės redakcijos Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo¹⁹⁷ 7 skirsnio nuostatas dėl pranešimo apie duomenų tvarkymą, išankstinės patikros, duomenų valdytojų registro.

¹⁹⁶ Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymas. Suvestinė redakcija (nuo 2019-11-14). *Valstybės žinios*, 1996, Nr. 63-1479 [interaktyvus. Žiūrėta: 2020 m. spalio 30 d.]. Prieiga per internetą: <<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.29193/asr>>.

¹⁹⁷ Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymas. Suvestinė redakcija (2016-03-01 – 2016-12-31). *Valstybės žinios*, 1996, Nr. 63-1479 [interaktyvus. Žiūrėta: 2020 m. spalio 30 d.]. Prieiga per internetą: <<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.29193/JOBAGAAms?jfwid=8m7ncpz77>>.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

I. Norminiai teisės aktai:

1. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva Nr. 2002/58/EB „Dėl asmens duomenų tvarkymo ir privatumo apsaugos elektroninių ryšių sektoriuje (Direktyva dėl privatumo ir elektroninių ryšių“*. Europos Sąjungos oficialus leidinys* L 201/37 (2002);
2. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva Nr. 95/46/EB „Dėl asmens duomenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo“*. Europos Sąjungos oficialus leidinys* OL L 281 (1995);
3. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas Nr. 2016/679 „Dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas)“*. Europos Sąjungos oficialus leidinys* OL L 119 (2016);
4. Jungtinės Karalystės Valstybės sekretoriaus Duomenų apsaugos (mokesčių ir informacijos) reglamentai. Nr. S.I. 2018/480 (2018);
5. Jungtinės Karalystės Valstybės sekretoriaus Duomenų apsaugos (mokesčių ir informacijos) reglamentų pakeitimai Nr. S.I. 2019/479 (2019);
6. Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymas. *Valstybės žinios* 63, 1479 (1996);
7. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios* 74, 2262 (2000);
8. Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymas. *Valstybės žinios* 69, 2382 (2004);
9. Lietuvos Respublikos pacientų teisių ir žalos sveikatai atlyginimo įstatymas. *Valstybės žinios* 102, 2317 (1996);
10. Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas. *Valstybės žinios* 33, 807 (1996);
11. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 152 „Dėl valstybės lygio ekstremalios situacijos paskelbimo“*. Teisės aktų registras* 4023 (2020);
12. Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos 2020 metų prevencinių patikrinimų planas. *Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija* 3R-65, 1.41 (2020);
13. Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos direktoriaus 2016 m. vasario 19 d. įsakymas Nr. 1T-3(1.12.E) „Dėl pranešimo apie duomenų tvarkymą rekomenduojamų formų patvirtinimo“*. Teisės aktų registras* 3172 (2016);

II. *Soft law* šaltiniai:

14. Europos duomenų apsaugos valdybos 2020 m. balandžio 21 d. gairės „Dėl sveikatos duomenų tvarkymo su COVID-19 protrūkiu susijusių mokslinių tyrimų tikslais“ Nr. 03/2020. Prieiga per internetą: https://edpb.europa.eu/sites/edpb/files/files/file1/edpb_guidelines_202003_healthdatascientificresearchcovid19_lt_0.pdf;
15. Europos duomenų apsaugos valdybos 2020 m. sausio 28 d. gairės „Dėl asmens duomenų tvarkymo sujungtų transporto priemonių ir su judrumu susijusių programų kontekste“ Nr. 1/2020. Prieiga per internetą: https://edpb.europa.eu/sites/edpb/files/consultation/edpb_guidelines_202001_connectedvehicles.pdf;
16. Europos duomenų apsaugos valdybos 2020 m. sausio 29 d. gairės „Dėl asmens duomenų tvarkymo naudojant vaizdo prietaisus“ Nr. 3/2019. Prieiga per internetą: https://edpb.europa.eu/sites/edpb/files/files/file1/edpb_guidelines_201903_video_devices_en_0.pdf;
17. Europos Sąjungos 29 straipsnio darbo grupės 2009 m. vasario 11 d. nuomonė 2/2009 „Dėl vaikų asmens duomenų apsaugos (bendrosios gairės ir specialus mokyklų atvejis)“, Nr. WP 160. Prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2009/wp160_en.pdf;
18. Europos Sąjungos 29 straipsnio darbo grupės 2011 m. liepos 13 d. nuomonė 15/2011 „Dėl sutikimo apibrėžimo“, Nr. WP 187. Prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2011/wp187_en.pdf;
19. Europos Sąjungos 29 straipsnio darbo grupės 2011 m. rugsėjo 13 d. nuomonė 8/2001 „Dėl asmens duomenų tvarkymo darbo santykių kontekste“, Nr. WP 48. Prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2001/wp48_en.pdf;
20. Europos Sąjungos 29 straipsnio darbo grupės 2012 m. balandžio 27 d. nuomonė 2/2012 „Apie biometrinių technologijų raidą“ Nr. WP 193. Prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2012/wp193_en.pdf;
21. Europos Sąjungos 29 straipsnio darbo grupės 2014 m. balandžio 9 d. nuomonė 06/2014 „Dėl teisėtų duomenų valdytojo interesų sampratos pagal Direktyvos 95/46/EB 7 straipsnį“ Nr. WP 217. Prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2014/wp217_en.pdf;

22. Europos Sąjungos 29 straipsnio darbo grupės 2014 m. lapkričio 26 d. gairės „Dėl Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimo įgyvendinimo byloje Nr. C-131/12 „Google Spain SL ir Google Inc. prieš Ispanijos duomenų apsaugos agentūrą (AEPD) ir Mario Costeja González““, Nr. WP 225. Prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2014/wp225_en.pdf;
23. Europos Sąjungos 29 straipsnio darbo grupės 2016 m. gruodžio 13 d. gairės „Dėl teisės į duomenų perkeliamumą“ Nr. WP 242. Prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/newsroom/article29/item-detail.cfm?item_id=611233;
24. Europos Sąjungos 29 straipsnio darbo grupės 2017 m. birželio 8 d. nuomonė 02/2017 „Dėl duomenų tvarkymo darbe“, Nr. WP 249. Prieiga per internetą: <file:///C:/Users/Vartotojas/Downloads/Opinion22017onadataprocessingatwork-wp249.pdf>;
25. Europos Sąjungos 29 straipsnio darbo grupės 2017 m. spalio 3 d. gairės „Dėl automatizuotų atskirų sprendimų priėmimo ir profiliavimo pagal Reglamentą 2016/679“ Nr. WP 254. Prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/newsroom/article29/item-detail.cfm?item_id=612053;
26. Europos Sąjungos 29 straipsnio darbo grupės 2020 m. gegužės 4 d. gairės „Dėl sutikimo pagal Reglamentą 2016/679“ Nr. 05/2020. Prieiga per internetą: https://edpb.europa.eu/sites/edpb/files/files/file1/edpb_guidelines_202005_consent_en.pdf;
27. Komisijos komunikatas Europos Parlamentui ir Tarybai. Didesnė apsauga, naujos galimybės. Komisijos gairės dėl tiesioginio Bendrojo duomenų apsaugos reglamento taikymo nuo 2018 m. gegužės 25 d. Europos komisija, Briuselis, 2018, COM(2018) 43. Prieiga per internetą: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018DC0043&from=LT>;
28. Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos 2019 m. „Rekomendacija dėl vaizdo duomenų tvarkymo daugiabučiuose ir privačiuose gyvenamuosiuose namuose“. Prieiga per internetą: https://vdai.lrv.lt/uploads/vdai/documents/files/Rekomendacija_vaizdoduomenutvarkymo_20190425.pdf;

III. Specialioji literatūra:

29. 2018 m. asmens duomenų apsaugos priežiūros Lietuvoje apžvalga. Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos tinklapio internete skiltis. Prieiga per internetą: <https://vdai.lrv.lt/lt/naujienos/2018-m-asmens-duomenu-apsaugos-prieziuros-lietuvoje-apzvalga>;

30. 2019 m. sausio 21 d. Prancūzijos Respublikos Nacionalinės informacinių technologijų ir laisvių komisijos (CNIL) sprendimas Nr. SAN-2019-001. Prieiga per internetą: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichCnil.do?oldAction=rechExpCnil&id=CNILTEXT00038032552&fastReqId=2103387945&fastPos=1>;
31. 2019 metų asmens duomenų apsaugos priežiūros Lietuvoje apžvalga. Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija, 2020. Prieiga per internetą: https://vdai.lrv.lt/uploads/vdai/documents/files/02_%20REVIEW%20OF%20PERSONAL%20DATA%20PROTECTION%20SUPERVISION%20IN%20LITHUANIA%20IN%202019.pdf;
32. *Asmens duomenų tvarkymo tiesioginės rinkodaros ir lojalumo programos tikslais teisėtumo patikrinimų rezultatų apibendrinimas*. Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija, 2018. Prieiga per internetą: <https://vdai.lrv.lt/uploads/vdai/documents/files/Apibendrinimasdeltiesioginesrinkodarosirlojalumo20180926.pdf>;
33. *Audits and overview reports*. Jungtinės Karalystės Informacijos komisaro biuro tinklapio internete skiltis. Prieiga per internetą: https://ico.org.uk/action-weve-taken/audits-and-overview-reports/?facet_type=&facet_sector=&facet_date=&date_from=&date_to=;
34. Balboni Paolo, Cooper Daniel, Imperiali Rosario ir Macėnaitė Milda. Legitimate interest of the data controller. New data protection paradigm: legitimacy grounded on appropriate protection. *International Data Privacy Law*, 2013, 3 (4): 244-261. Prieiga per internetą: <https://doi-org.skaitykla.mruni.eu/10.1093/idpl/ipt019>;
35. Blasina, Robert B. Video Surveillance and the Employment Relationship. *Advocate (Vancouver Bar Association)*, 2007, 65 (4): 447-478. Prieiga per internetą: https://heinonline-org.skaitykla.mruni.eu/HOL/Page?collection=journals&handle=hein.barjournals/advvba0066&id=458&men_tab=srchresults;
36. Buhler, Sonja. Conditional consent as a valid legal ground for data processing – a misbelief? *Freilaw*, 2019, 2019 (1): 26. Prieiga per internetą: https://heinonline-org.skaitykla.mruni.eu/HOL/Page?public=true&handle=hein.journals/freilaw2019&div=9&start_page=25&collection=journals&set_as_cursor=0&men_tab=srchresults;
37. Calder, Alan. EU GDPR: A Pocket Guide. Jungtinė Karalystė: *IT Governance Publishing*, 2016;
38. Dove Edward S., Chen Jiahong. To What Extent Does the EU General Data Protection Regulation (GDPR) Apply to Citizen Scientist-Led Health Research with Mobile Devices?

- The Journal of Law, Medicine and Ethics*, 2020, 48 S1 (2020): 187-195. Prieiga per internetą: <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/1073110520917046>;
39. Eijkman, Quirine. *Surveillance Cameras against Terrorism: Is More Accountability Required?* International Centre for Counter-Terrorism – The Hague (ICCT), 2011. Prieiga per internetą: <https://icct.nl/publication/surveillance-cameras-against-terrorism-is-more-accountability-required/>;
40. Ferretti, Federico. *Data Protection and the Legitimate Interest of Data Controllers: Much Ado about Nothing or the Winter of Rights?* *Common Market Law Review*, 2014, 51 (3): 843-868. Prieiga per internetą: https://heinonline-org.skaitykla.mruni.eu/HOL/Page?public=true&handle=hein.kluwer/cmlr0051&div=68&start_page=843&collection=kluwer&set_as_cursor=0&men_tab=srchresults;
41. Flett, Emma ir Clover, Jacqueline. *Is your video surveillance legitimate under EU data protection rules?* *Computer and Telecommunications Law Review*, 2020, 26 (6): 164-166. Prieiga per internetą: <https://1-next-westlaw-com.skaitykla.mruni.eu/Document/IA7D93150D9D211EABEEAE18D00193E10/View/FullText.html?navigationPath=Search%2Fv1%2Fresults%2Fnavigation%2Fi0ad604ac0000175850e9f5e72d2876c%3FNav%3DINTERNATIONAL-ANALYTICAL%26navQualifier%3DI1decd440a08911e28578f7ccc38dcbee%26listQualifier%3DI1decd440a08911e28578f7ccc38dcbee%26fragmentIdentifier%3DIA7D93150D9D211EABEEAE18D00193E10%26parentRank%3D0%26startIndex%3D1%26contextData%3D%2528sc.Search%2529%26transitionType%3DSearchItem&listSource=Search&listPageSource=9c93e130bdd542f3415efd4dbdb7ffad&list=INTERNATIONAL-ANALYTICAL&rank=1&sessionScopeId=364fd7da5e9fb1b24289e1558b41ab121d3b0d9afd645ed3043f593ee204cd13&originationContext=Search%20Result&transitionType=SearchItem&contextData=%28sc.Search%29>;
42. *Guidance on the use of Legitimate Interests under the EU General Data Protection Regulation*. Data Protection Network, 2017, versija 1.0. Prieiga per internetą: https://iapp.org/media/pdf/resource_center/DPN-Guidance-A4-Publication.pdf;
43. *Handbook on European data protection Law*. 2018 edition. Liuksemburgas: *Imprimerie Centrale*, 2018. Prieiga per internetą: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-coe-edps-2018-handbook-data-protection_en.pdf;
44. *How do we apply legitimate interest in practice?* Jungtinės Karalystės Informacijos komisaro biuro tinklapiu internete skiltis. Prieiga per internetą: <https://ico.org.uk/for->

- [organisations/guide-to-data-protection/guide-to-the-general-data-protection-regulation-gdpr/legitimate-interests/how-do-we-apply-legitimate-interests-in-practice/](https://www.gov.uk/guidance/organisations/guide-to-data-protection/guide-to-the-general-data-protection-regulation-gdpr/legitimate-interests/how-do-we-apply-legitimate-interests-in-practice/);
45. Massey, Rohan. Processing of video surveillance data: the focus on legitimate interest. *Computer and Telecommunications Law Review*, 2019, 25 (8): 198-201. Prieiga per internetą: [https://1-next-westlaw-com.skaitykla.mruni.eu/Document/I977C184010EC11EAA9CECBBFD573E1FC/View/FullText.html?navigationPath=Search%2Fv1%2Fresults%2Fnavigation%2Fi0ad604ac00001758503f84272d28344%3FNav%3DINTERNATIONAL-ANALYTICAL%26navQualifier%3DI1dec440a08911e28578f7ccc38dcbee%26listQualifier%3DI1dec440a08911e28578f7ccc38dcbee%26fragmentIdentifier%3DI977C184010EC11EAA9CECBBFD573E1FC%26parentRank%3D0%26startIndex%3D1%26contextData%3D%2528sc.Search%2529%26transitionType%3DSearchItem&listSource=Search&listPageSource=0cb1a20f384b890842b2e6a57ffd2278&list=INTERNATIONAL-ANALYTICAL&rank=1&sessionScopeId=364fd7da5e9fb1b24289e1558b41ab121d3b0d9afd645ed3043f593ee204cd13&originationContext=Search%20Result&transitionType=SearchItem&contextData=%28sc.Search%29](https://1-next-westlaw-com.skaitykla.mruni.eu/Document/I977C184010EC11EAA9CECBBFD573E1FC/View/FullText.html?navigationPath=Search%2Fv1%2Fresults%2Fnavigation%2Fi0ad604ac00001758503f84272d28344%3FNav%3DINTERNATIONAL-ANALYTICAL%26navQualifier%3DI1dec440a08911e28578f7ccc38dcbee%26listQualifier%3DI1dec440a08911e28578f7ccc38dcbee%26fragmentIdentifier%3DI977C184010EC11EAA9CECBBFD573E1FC%26parentRank%3D0%26startIndex%3D1%26contextData%3D%2528sc.Search%2529%26transitionType%3DSearchItem&listSource=Search&listPageSource=0cb1a20f384b890842b2e6a57ffd2278&list=INTERNATIONAL-ANALYTICAL&rank=1&sessionScopeId=364fd7da5e9fb1b24289e1558b41ab121d3b0d9afd645ed3043f593ee204cd13&originationContext=Search%20Result&transitionType=SearchItem&contextData=%28sc.Search%29;);
46. Mišek, Jakub. Consent to personal data processing – the panacea or the dead end? *UC Davis Business Law Journal*, 2014, 8 (1): 69-84. Prieiga per internetą: https://heinonline-org.skaitykla.mruni.eu/HOL/Page?public=true&handle=hein.journals/mujlt8&div=7&start_page=69&collection=journals&set_as_cursor=2&men_tab=srchresults;
47. *New Funding Regime for the Information Commissioner's Office. Government response to BDRC consultation*. Jungtinės Karalystės Vyriausybės skaitmeninės, kultūros, žiniasklaidos ir sporto departamentas, 2018. Prieiga per internetą: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/709131/BDRC_consultation_on_new_charge_regime_for_the_ICO_-_Government_response.pdf;
48. Nusikalstamų veikų žinybinio registro duomenų žemėlapis. Informatikos ir ryšių departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos. Prieiga per internetą: <https://maps.ird.lt/map/>;
49. O'Brien, Sarah. European Data Protection Board publishes draft guidelines on the contractual necessity basis for processing personal data in the context of online services. *Computer and Telecommunications Law Review*, 2019, 25 (5): 130-134. Prieiga per internetą: <https://1-next-westlaw-com.skaitykla.mruni.eu/Document/IE3432820A87511E9924CB7A1429D7F7F/View/FullText.html?navigationPath=Search%2Fv1%2Fresults%2Fnavigation%2Fi0ad604ac00000>

- [1758506297672d28457%3FNav%3DINTERNATIONAL-ANALYTICAL%26navQualifier%3DI1dec440a08911e28578f7ccc38dcbee%26listQualifier%3DI1dec440a08911e28578f7ccc38dcbee%26fragmentIdentifier%3DIE3432820A87511E9924CB7A1429D7F7F%26parentRank%3D0%26startIndex%3D1%26contextData%3D%2528sc.Search%2529%26transitionType%3DSearchItem&listSource=Search&listPageSource=d697c8b95c89724e18991853680a64b2&list=INTERNATIONAL-ANALYTICAL&rank=1&sessionScopeId=364fd7da5e9fb1b24289e1558b41ab121d3b0d9afd645ed3043f593ee204cd13&originationContext=Search%20Result&transitionType=SearchItem&contextData=%28sc.Search%29;](https://www.euro-privacy.org/en/press-releases/1758506297672d28457%3FNav%3DINTERNATIONAL-ANALYTICAL%26navQualifier%3DI1dec440a08911e28578f7ccc38dcbee%26listQualifier%3DI1dec440a08911e28578f7ccc38dcbee%26fragmentIdentifier%3DIE3432820A87511E9924CB7A1429D7F7F%26parentRank%3D0%26startIndex%3D1%26contextData%3D%2528sc.Search%2529%26transitionType%3DSearchItem&listSource=Search&listPageSource=d697c8b95c89724e18991853680a64b2&list=INTERNATIONAL-ANALYTICAL&rank=1&sessionScopeId=364fd7da5e9fb1b24289e1558b41ab121d3b0d9afd645ed3043f593ee204cd13&originationContext=Search%20Result&transitionType=SearchItem&contextData=%28sc.Search%29;)
50. Ogriseg, Claudia. GDPR nad Personal Data Protection in the Employment Context. *Labour & Law Issues*, 2017, 3 (2). Prieiga per internetą: <https://labourlaw.unibo.it/article/view/7573/7276>;
51. Paul de Hert , Elena Gil Gonzalez. Understanding the legal provisions that allow processing and profiling of personal data – an analysis of GDPR provisions and principles. *ERA Forum*, 2019, 4: 597-621. Prieiga per internetą: <https://link.springer.com/article/10.1007/s12027-018-0546-z>;
52. Paul de Hert ir Kamara, Irene. Understanding the Balancing Act Behind the Legitimate Interest of the Controller Ground: A Pragmatic Approach. *Brussels Privacy Hub*, 2018, 4 (12): 20. Prieiga per internetą: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3228369;
53. Paul de Hert, Papakonstantinou Vagelis, Malgieri Gianclaudio, Beslay Laurent ir Sanchez Ignacio. The right to data portability in the GDPR: Towards user-centric interoperability of digital services. *Computer law & security review*, 2018, 34 (2): 193-203. Prieiga per internetą: [https://reader.elsevier.com/reader/sd/pii/S0267364917303333?token=B66BE3F8B5A4FB18EF92BEC578E2175ED243EFB41A6EC467D1EF7F535DD07D79CD763CB0FCC217C2D168FB7C76D39F5A](https://reader.elsevier.com/reader/sd/pii/S0267364917303333?token=B66BE3F8B5A4FB18EF92BEC578E2175ED243EFB41A6EC467D1EF7F535DD07D79CD763CB0FCC217C2D168FB7C76D39F5A;);
54. Petraitytė, Iona. *Asmens duomenų teisinės apsaugos principai*. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01S). Vilnius: Vilniaus universitetas, 2013. Prieiga per internetą: <http://talpykla.elaba.lt/elaba-fedora/objects/elaba:1823635/datastreams/MAIN/content>;
55. *Register of fee payers*. Jungtinės Karalystės Informacijos komisaro biuro tinklapiu internete skiltis. Prieiga per internetą: <https://ico.org.uk/about-the-ico/what-we-do/register-of-fee-payers/>;
56. Schiopu, Silviu-Dorin. Brief considerations on procesing a child’s personal data. *Just et Civitas: A Journal of Social and Legal Studies*, 2019, 6 (2/2019): 23-28. Prieiga per

- interneta: https://heinonline-org.skaitykla.mruni.eu/HOL/Page?public=true&handle=hein.journals/juseciv2019&div=20&start_page=23&collection=journals&set_as_cursor=0&men_tab=srchresults;
57. Shyy, Sarah. The GDPR's Lose-Lose Dilema: Minimal Benefits to Data Privacy & Significant Burdens on Business. *UC Davis Business Law Journal*, 2020, 20 (2): 137-164. Prieiga per interneta: https://heinonline-org.skaitykla.mruni.eu/HOL/Page?public=true&handle=hein.journals/ucdbulj20&div=11&start_page=137&collection=journals&set_as_cursor=0&men_tab=srchresults;
58. Štareikė, Eglė ir Kausteklytė-Tunkevičienė, Sigita. Pagrindinės duomenų subjektų teisės ir jų užtikrinimas pagal ES Bendrąjį duomenų apsaugos reglamentą. Visuomenės saugumas ir viešoji tvarka, *mokslinių straipsnių rinkinys*, 2018, 20, p. 293-312. Prieiga per interneta: https://repository.mruni.eu/bitstream/handle/007/15263/%c5%a0tareik%c4%97_2018_V_SVT.pdf?sequence=1&isAllowed=y;
59. Tamavičiūtė, Vitalija. *Teisė būti (ne) pamirštam: kokias teisės ištrinti savo duomenis ribas nustato Europos Sąjungos Teisingumo Teismas? Lietuvos teisė. Esminiai pokyčiai*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2019, p. 121-126. Prieiga per interneta: https://repository.mruni.eu/bitstream/handle/007/16244/2019%20Teise_web.pdf?sequence=1&isAllowed=y;
60. *The CNIL's restricted committee imposed a financial penalty of 50 Million euros against GOOGLE LLC*. Prancūzijos Respublikos Nacionalinė informacinių technologijų ir laisvių komisija (CNIL), 2019. Prieiga per interneta: <https://www.cnil.fr/en/cnils-restricted-committee-imposes-financial-penalty-50-million-euros-against-google-llc>;
61. Trukšina, Olga ir Vasiliauskas, Raimondas. Asmens biometrinių duomenų panaudojimo, nustatant tapatybę biometriniais metodais, teisinio reglamentavimo analizė Lietuvos Respublikoje. *Visuomenės saugumas ir viešoji tvarka, mokslinių straipsnių rinkinys*, 2014, 12, p. 206-226. Prieiga per interneta: <https://repository.mruni.eu/bitstream/handle/007/15124/Truk%c5%a1ina.pdf?sequence=1&isAllowed=y>;
62. Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos 2018 metų veiklos ataskaita. Vilnius, 2019. Prieiga per interneta: https://vdai.lrv.lt/uploads/vdai/documents/files/VDAI_Veiklos_2018.pdf;
63. Voigt, Paul ir Von dem Bussche, Alex. *The EU General Data Protection Regulation (GDPR). A Practical Guide*. Vokietija: Springer, 2017. Prieiga per interneta: https://books.google.lt/books?id=cWAwDwAAQBAJ&printsec=copyright&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false;

64. Watts, Mark. Consent versus legitimate interests: Part 2. *Privacy & Data Protection*, 2019, 19 (3): 6-9. Prieiga per internetą: [https://1-next-westlaw-com.skaitykla.mruni.eu/Document/IAE8491A0352011E99CF2976FF97A93A8/View/FulText.html?navigationPath=Search%2Fv1%2Fresults%2Fnavigation%2Fi0ad604ac0000017585013eb772d2829b%3FNav%3DINTERNATIONAL-ANALYTICAL%26navQualifier%3DI1dec440a08911e28578f7ccc38dcbee%26listQualifier%3DI1dec440a08911e28578f7ccc38dcbee%26fragmentIdentifier%3DIAE8491A0352011E99CF2976FF97A93A8%26parentRank%3D0%26startIndex%3D1%26contextData%3D%2528sc.Search%2529%26transitionType%3DSearchItem&listSource=Search&listPageSource=7a1de3429affe65d44f068e662608387&list=INTERNATIONAL-ANALYTICAL&rank=1&sessionScopeId=364fd7da5e9fb1b24289e1558b41ab121d3b0d9afd645ed3043f593ee204cd13&originationContext=Search%20Result&transitionType=SearchItem&contextData=%28sc.Search%29](https://1-next-westlaw-com.skaitykla.mruni.eu/Document/IAE8491A0352011E99CF2976FF97A93A8/View/FulText.html?navigationPath=Search%2Fv1%2Fresults%2Fnavigation%2Fi0ad604ac0000017585013eb772d2829b%3FNav%3DINTERNATIONAL-ANALYTICAL%26navQualifier%3DI1dec440a08911e28578f7ccc38dcbee%26listQualifier%3DI1dec440a08911e28578f7ccc38dcbee%26fragmentIdentifier%3DIAE8491A0352011E99CF2976FF97A93A8%26parentRank%3D0%26startIndex%3D1%26contextData%3D%2528sc.Search%2529%26transitionType%3DSearchItem&listSource=Search&listPageSource=7a1de3429affe65d44f068e662608387&list=INTERNATIONAL-ANALYTICAL&rank=1&sessionScopeId=364fd7da5e9fb1b24289e1558b41ab121d3b0d9afd645ed3043f593ee204cd13&originationContext=Search%20Result&transitionType=SearchItem&contextData=%28sc.Search%29;);
65. *What does Article 6(1)(f) say about legitimate interest?* Jungtinės Karalystės Informacijos komisaro biuro tinklapio internete skiltis. Prieiga per internetą: <https://ico.org.uk/for-organisations/guide-to-data-protection/guide-to-the-general-data-protection-regulation-gdpr/legitimate-interests/what-is-the-legitimate-interests-basis/>;
66. Zaleskis, Julius. *Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas ir asmens duomenų apsaugos teisė. Monografija*, Vilnius: VĮ Registrų centras, 2019;

IV. Teismų praktika:

Teisingumo Teismas:

67. 2010 m. lapkričio 9 d. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas sujungtose bylose Nr. C-92/09 ir C-93/09 Voler und Markus Schecke GbR ir H. Eifert prieš Heneso žemes (Land Hessen). Prieiga per internetą: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=79001&pageIndex=0&doclang=LT&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=10676251>;
68. 2014 m. gegužės 13 d. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas Nr. C-131/12 Google Spain SL ir Google Inc. prieš Ispanijos duomenų apsaugos agentūrą (isp. Agencia Española de Protección de Datos, trump. AEPD), Mario Costeja González. Prieiga per internetą: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?jsessionid=1E6C91B2A2A06556C72B3BB0B660D91D?text=&docid=152065&pageIndex=0&doclang=LT&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=18005485>;

69. 2017 m. gegužės 4 d. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas Nr. C-13/16 Rygos apskrities viešosios tvarkos policijos Kelių eismo administracinių pažeidimų skyrius prieš Rygos savivaldybės įmonę „Rīgas satiksme“. Prieiga per internetą: [http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=190322&doclang=LT](http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=190322&doclang=LT;);
70. 2019 m. gruodžio 11 d. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas byloje Nr. C-708/18 TK prieš pastato M5A – A laiptinės bendraturčių bendriją (rum. Asociația de Proprietari bloc M5A-ScaraA). Prieiga per internetą: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=221465&pageIndex=0&doclang=LT&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=3969526>;
71. 2019 m. liepos 29 d. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas byloje Nr. C-40/17 Fashion ID GmbH & Co. KG prieš Verbraucherzentrale NRW eV. Prieiga per internetą: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf;jsessionid=FC07321BC62A9B48888A56395CE8DEC7?text=%2522legitimate%2Binterests%2522&docid=216555&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=9746400#ctx1>;
72. 2019 m. rugsėjo 24 d. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas byloje Nr. C-136/17 GC, AF, BH ir ED prieš Prancūzijos Nacionalinę informacinių technologijų ir laisvių komisiją (CNIL). Prieiga per internetą: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=218106&pageIndex=0&doclang=LT&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=18005746>;
73. 2019 m. rugsėjo 24 d. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas byloje Nr. C-507/17 Google LLC prieš Prancūzijos Nacionalinę informacinių technologijų ir laisvių komisiją (CNIL). Prieiga per internetą: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=218105&pageIndex=0&doclang=lt&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=10865448>;

Konstitucinis Teismas:

74. 2004 m. gruodžio 13 d. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas byloje Nr. 51/01-26/02-19/03-22/03-26/03-27/03 „Dėl valstybės tarnybos“. Prieiga per internetą: <https://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta275/content>;

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas:

75. 2017 m. gruodžio 27 d. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis civilinė byloje Nr. E3K-3-472-916/2017. Prieiga per internetą: <https://eteismai.lt/byla/270228592441185/e3K-3-472-916/2017>;

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas:

76. 2013 m. gegužės 23 d. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo nutartis administracinėje byloje Nr. A-882-1173-13. Prieiga per internetą: <https://eteismai.lt/byla/245492016270101/A-822-1173-13>;
77. 2016 m. birželio 13 d. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo nutartis administracinėje byloje Nr. A-408-858/2016. Prieiga per internetą: <https://eteismai.lt/byla/69305126409566/A-408-858/2016>.

ANOTACIJA

Šiame magistro baigiamajame darbe nagrinėjama teisėto intereso, kaip teisinio asmens duomenų tvarkymo pagrindo, jo teisėtumo sąlygų ir tinkamo taikymo praktikoje problematika. Dėl to, šiame darbe analizuojama teisėto intereso pagrindo paskirtis, esminės šio teisinio pagrindo teisėtumo sąlygos ir jo išskirtinumas nuo kitų teisinių asmens duomenų tvarkymo pagrindų. Be to, pateikiama teisėto intereso, kaip teisinio asmens duomenų tvarkymo pagrindo, definicija. Darbe nagrinėjami teisėtų interesų vertinimo etapai, svarbiausi vertinamieji kriterijai ir rezultatų praktinė reikšmė, pateikiama aktuali teismų praktika ir nagrinėjamos hipotetinės situacijos. Atskleidžiama būtinumo sąlygos reikšmė bei glaudus ryšys su duomenų kiekio mažinimo principu, balanso testo prasmė ir poveikio duomenų subjektų teisėtiems interesams bei pagrindinėms teisėms ir laisvėms proporcingumas. Teisėto intereso pagrindas lyginamas su kitais teisiniais asmens duomenų tvarkymo pagrindais bei atskleidžiami šio pagrindo privalumai ir trūkumai. Darbe, taip pat, pateikiamos ir kitos įžvalgos dėl teisėto intereso pagrindo trūkumų, kurie galėtų turėti praktinės reikšmės duomenų valdytojams, pasirenkant asmens duomenų tvarkymą šiuo pagrindu, bei teisės aktų kūrėjams, svarstant dėl naujų teisės aktų ar teisės aktų pataisų.

Reikšminiai žodžiai: teisėtas interesas, duomenų tvarkymo pagrindas.

ANOTACIJA ANGLŲ KALBA / ANNOTATION

In this final thesis author analyses problematic aspects of legitimate interest as a lawful basis for processing personal data, its conditions of legitimacy and proper application in practice. Therefore, author analyses the purpose of the legitimate interest, the essential conditions of legitimacy for this lawful basis and its exclusivity from other lawful bases for the processing of personal data. Moreover, author provides a definition of legitimate interest as a lawful basis for processing of personal data. Author analyses stages of the assessment of legitimate interests, the most important evaluation criteria and the practical significance of the results. Also, the author presents relevant case law and examines hypothetical situations, reveals the significance of the necessity and the close connection with the principle of data minimization, the meaning of the balancing test and the proportionality of the impact on the legitimate interests and fundamental rights and freedoms of data subjects. In this final thesis legitimate interest was compared with other lawful bases for the processing of personal data in order to reveal the advantages and disadvantages of legitimate interest. Lastly, in this final thesis author presents other insights into the shortcomings of the legitimate interest as a lawful basis, which could have practical implications for data controllers, who are choosing to process personal data on this lawful basis, and for legislators when considering legislative amendments or new legislation.

Keywords: legitimate interest, basis for data processing.

SANTRAUKA

Teisėtas interesas, kaip teisinis asmens duomenų tvarkymo pagrindas, yra įtvirtintas Europos Sąjungos norminiuose teisės aktuose jau 25 metus. Vis dėlto, net ir po Bendrojo duomenų apsaugos reglamento priėmimo, daugiausia dėmesio sulaukė baudų dydžiai, duomenų saugumo pažeidimų nuostatos, sugriežtinti reikalavimai sutikimams, privalomas duomenų subjektų informavimas bei kiti dideli pokyčiai ir naujovės duomenų apsaugos srityje, o teisėtas intereso pagrindas ir toliau liko praktiškai nenagrinėtas. Straipsnių ar mokslinių darbų, kuriuose būtų atlikta išsami mokslinė, sisteminė teisėto intereso pagrindo analizė, nėra nei Lietuvoje, nei užsienyje. Todėl pagrindinis šio darbo tikslas – nustatyti teisėto intereso, kaip teisinio asmens duomenų tvarkymo pagrindo, teorinius ir praktinius aspektus bei esminius šio pagrindo privalumus ir trūkumus.

Darbą sudaro trys dalys. Pirmojoje darbo dalyje yra analizuojama teisėto intereso, kaip teisinio asmens duomenų tvarkymo pagrindo, paskirtis, esminės teisėto taikymo sąlygos ir jo išskirtinumas nuo kitų teisinių asmens duomenų tvarkymo pagrindų. Atskleidžiama būtinumo sąlygos reikšmė bei glaudus ryšys su duomenų kiekio mažinimo principu. Taip pat, teoriniu lygmeniu analizuojamas balanso testas ir jo reikšmė bei poveikio duomenų subjektų teisėtiems interesams bei pagrindinėms teisėms ir laisvėms proporcingumas atsižvelgiant į duomenų valdytojo teisėtus interesus. Pirmojo skyriaus pabaigoje pateikiama teisėto intereso, kaip teisinio asmens duomenų tvarkymo pagrindo, definicija. Antrasis skyrius orientuotas į teisėto intereso, kaip teisinio asmens duomenų tvarkymo pagrindo, praktinį pritaikymą. Analizuojant realias teismų praktikos arba hipotetines situacijas, atskleidžiami teisėtų interesų vertinimo etapai, svarbiausi vertinamieji kriterijai ir rezultatų praktinė reikšmė. Trečiasis skyrius skirtas teisėto intereso pagrindo analizei identifikuojant jo privalumus ir trūkumus, kurie atskleidžiami lyginant jį su kitais teisiniais asmens duomenų tvarkymo pagrindais. Darbo autorė pateikia ir kitas savo įžvalgas dėl teisėto intereso pagrindo trūkumų, kurie galėtų turėti praktinės reikšmės duomenų valdytojams, pasirenkant asmens duomenų tvarkymą šiuo pagrindu, bei teisės aktų kūrėjams, svarstant dėl naujų teisės aktų pataisų. Darbo pabaigoje pateikiamos išvados, kurios atspindi tyrimo rezultatus ir ginamuosius teiginius bei atsako į probleminius klausimus.

SANTRAUKA ANGLŲ KALBA / SUMMARY

The legitimate interest as a lawful basis for the processing of personal data has been established in European Union legislation for 25 years. However, even after the adoption of the General data protection regulation, the main focus has been on fines, data breach provisions, stricter consent requirements, mandatory provision of data processing information for data subjects and other major changes and innovations in the field of data protection, while the legitimate interest basis remained practically not analysed. There are no articles or scientific research in which a detailed scientific, systematic analysis of the basis of legitimate interest is performed, neither in Lithuania nor abroad. Therefore, the main purpose of this final thesis is to identify the theoretical and practical aspects of the legitimate interest as a lawful basis for the processing of personal data, as well as to reveal the main advantages and disadvantages of this basis.

The final thesis consists of three parts. In the first part the author analyses the purpose of the legitimate interest as a lawful basis for the processing of personal data, the essential conditions of legitimacy and its exclusivity from the other lawful bases provided in General data protection regulation. Author reveals the significance of the necessity and the close connection with the principle of data minimization. Also, at a theoretical level, author analyses the balancing test and its significance, the proportionality of the impact on the legitimate interests and fundamental rights and freedoms of data subjects in the light of the legitimate interests of the controller. In the end of the first chapter author provides a definition of legitimate interest as a lawful basis for processing of personal data. In the second chapter the main focus is set on practical application of the legitimate interest as a lawful basis for the processing of personal data. Author reveals stages of the assessment of legitimate interests, the most important evaluation criteria and the practical significance of the results by analysing case law and hypothetical situations. The third chapter is devoted to the analysis of advantages and disadvantages of legitimate interest, which are revealed by comparing legitimate interest with other lawful bases for the processing personal data. Author also presents other insights into the shortcomings of the legitimate interest basis, which could have practical implications for data controllers, who are choosing to process personal data on this basis, and for legislators when considering legislative amendments or new legislation. In the end of this final thesis author presents her conclusions, which reflect the results of the research and defensive statements, and also, answers most problematic questions.

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

2020 - 12 - 01

Vilnius

Aš, Mykolo Romerio universiteto (toliau – Universitetas),

teisės mokyklos, privatinės teisės instituto, civilinės ir verslo teisės studijų programos

(fakulteto / instituto, programos pavadinimas)

Studentas (-ė) Neringa Jurgelytė,

(vardas, pavardė)

patvirtinu, kad šis magistro baigiamasis darbas

„Teisėtas interesas kaip teisinis asmens duomenų tvarkymo pagrindas“:

1. Yra atliktas savarankiškai ir sąžiningai;
2. Nebuvo pristatytas ir gintas kitoje mokslo įstaigoje Lietuvoje ar užsienyje;
3. Yra parašytas remiantis akademinio rašymo principais ir susipažinus su rašto darbų metodiniais nurodymais.

Man žinoma, kad už sąžiningos konkurencijos principo pažeidimą – plagijavimą studentas gali būti šalinamas iš Universiteto kaip už akademinės etikos pažeidimą.

(parašas)

Neringa Jurgelytė
(vardas, pavardė)